
శ్రీ రామ ముద్రణాలయము,

ద్వితీయ ముద్రణము.

బరంపురం, గంజాం.

నదభిప్రాయములు.

Karna Vikramam:—This is an original Telugu Drama in five acts, written in a lucid literary style. The author spared no pains to make his drama successful on the stage. The various characters are fully given their due. The book is highly commendable for specialistic characterisation and independent thinking.

(1917—1918)

Humanity.

విజయవిజయము లేక కర్ణవిక్రమము.

“ఇందుకర్ణుని పరాక్రమాదులు చక్కగ వర్ణింపబడినవి. కవిత్వము శైలి రసవంతముగను మనోహరముగ నున్నది. సందర్భమునకుఁ దగినటుల రసపోషణము చక్కగఁ జేయబడినది.”

(1917—1918)

దేశభిమాని.

శ్రీయుత రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణమాచార్యులుగారు.

కర్ణవిక్రమము లేక (విజయవిజయము)

ఈనాటకమున సాగసయిన పద్యములనేకములు గలవు. శైలి నిరర్గళము. యతిప్రాసల తొడకులేదు. చూడుడు. :—

చం. పరుగిడి పొమ్ముబొడువడి, పారుషముండిన లాభమున్నె?భూ
సురునకు నీవు చాలునువె? జోదులుమొడుగఁ గూలిరా కలే
బరములఁద్రుంచి తృప్తిగన వచ్చును ప్రాణఃకులున్నె;బోరినన్
మరణము సంభవించు; నభి మానముతోఁబనియేమి భీరువా?”

(1917—1918)

గ్రంథాలయసర్వస్వము.

వా త్త లు:—

1. శ్రీకృష్ణుడు.
2. అర్జునుడు.
3. కర్ణుడు.
4. కల్యాణుడు.
5. ధర్మరాజు.
6. మర్యాదాపరుడు.
7. భీముడు.
8. దుశ్శాసనుడు.
9. దృష్టద్యుమ్నుడు.
10. అశ్వత్థామ.
11. కృపాచార్యులు.
12. సత్యసేనుడు.
13. వృషసేనుడు.
14. శకుని.
15. డేమఘార్తి.

మఱియు నితఁ సుదర్భానుసారముగ వత్తురు.

కర్ణాటకము - విమర్శనము.

1916-1917 సం॥ ఛత్రపురాంధ్రసమాజ వార్షికోత్సవము
నాడు బ్ర॥ శ్రీ॥ మండపాక పార్వతీశ్వరశాస్త్రి, బి ప. గారు దివిన
విమర్శనము:—

శ్రీమచ్ఛత్రపురాంధ్ర భాషాభివృద్ధిసమాజ వార్షికోత్సవ సందర్భమున బ్రహ్మశ్రీ భాగవతుల నృసింహశర్మగారిచే నూతనముగ విరచింపబడిన కర్ణాటకమును నాటక విమర్శనకార్యము నావైఠ్యజ్ఞానముకు సమాజమువారికి నేను చెందువిధములఁ గృతజ్ఞుడనై యున్నాను. ఈ సమాజము స్థాపించి యారు వత్సరములైనది. స్థాపనోద్దేశము భాషాభివృద్ధిసము. భాషాభివృద్ధిసము క్రంథపతన మెంతయావశ్యకమో, గ్రంథకర్తలకుఁ బోతాహమెసంగుటయు సంతయావశ్యకము. అట్టియావశ్యకధర్మవిరహము ఆరుసంవత్సరముల క్షేమము, సమాజము గ్రహింప గలిగినదిగాదాయని నాకానందమైంది. సుమారు నూర్వరుసభ్యులుగల యీ సమాజమున, గ్రంథవిమర్శన కార్యమునకు నన్ని కష్టములతో నేని నాకు గౌరవము లిగించినందున సమాజమువానికి నేను కృతజ్ఞుడనై యుండుటకు ది మొదటి కారణము. ఇక నన్ను విమర్శనము వ్రాయుచున్న గ్రంథము నాకుఁ జిరపరిచయులగు బ్ర॥ శ్రీ భాగవతుల నృసింహశర్మగారిచే వ్రాయబడినదగుటచే నది నాకృతజ్ఞతకు చెందవకారణము. ఈ విమర్శనమునకుఁగల లోపముల క్రి శక్తిగారును సమాజమువారును గూడ తమిమితురనియించి విమర్శనమును ప్రారంభించుచున్నాను.

కర్ణాటకమును పేరుగల యీ గ్రంథము 5 అంకముల దృశ్యకావ్యము. ప్రాచీన లక్షణానుసారముగ వ్రాయబడిన దృశ్యకావ్యములకును, నర్వాచీన లక్షణానుసారముగ వ్రాయబడినవారికిఁ జాల భేదముగలదు. ఈ కావ్యమునఁ గొన్ని దృశ్యకావ్యములు ప్రాచీన లక్షణానుసారముగను, కొన్ని యర్వాచీన లక్షణానుసారముగను వ్రాయబడు చున్నవి. కొన్నిటిలోఁ బ్రాచీనలక్షణములు కొన్నియు, నర్వాచీన లక్షణములు కొన్నియుఁ గలఁబడుచున్నవి. వీనిని మిశ్రలక్షణములని చెప్పవచ్చును. “ప్రస్తావమున నున్న కర్ణాటకము నాటకమే లక్షణముల ననుసరించి వ్రాయబడిన” దను సంశయ మొదట చర్చింపవలసియున్నది. సుప్రసిద్ధులగు శివనాథ పంచానమలవారు తమసాహిత్యదర్పణమున నాటక లక్షణముల నిట్లు వ్రాసిరి. “నాటకంఘాత వృత్తస్యాత్ పంచసంధి సమన్వితమ్. విలాసేష్వరీద

కర్మశాస్త్రము—విశుద్ధము.

శుభవస్తుక్తం నానాసంవిఘ్నాత్థేః, సుఖదుఃఖసమద్భూతిర్నానాస నిరంతరమ్
పంచాదికావళ పరాస్తత్రాజ్ఞాః పరిశీర్తితాః॥

ప్రఖ్యాత వంశోరాజ్యధీశోదాతైః ప్రతాపవాన్, దివ్యోభదివ్యా
దివ్యోవాగుణవాన్ నాయకోపతేః॥ ఏకఏవ భవదక్షి శృంగారో వీరవీరవా॥
అంగమస్యేవపాః సర్వకార్యం నిర్వాహణేష్భుతమ్, చత్వరః పంచవా ముఖ్యాః
కార్యవ్యాప్తౌ పూరుషాః॥

ఇందుముఖ్యాంశము లేవనః—

1 నాటకవృత్తము ప్రఖ్యాతమైయుండవలెను.

2 5కు, తక్కువకాక, 10కి, ఎక్కువకాక, యంకము
లుండవలెను.

3 నాయకుఁడు ప్రఖ్యాతవంశ సమద్భూతుఁడును, రాజ్యధీ
యును, ధీరోదాతుఁడును, ప్రతాపవంతుఁడును, దివ్యుడైనను
లేక దివ్యాదివ్యుడయినను, గుణవంతుఁడును నైయుండవలెను.

4 శృంగారవీరరసముల నేదోయొకరసము ప్రధానముగను,
తక్కినరసము లంగములుగాను నుండవలెను.

5 కార్యనిర్వహణ ముష్కతమైయుండవలెను.

6 కార్యనిర్వాహకులలో ప్రధానులు నలుపురైదుగురు
మాత్రమే యుండవలెను. ఈనాటకమున నీపై యారలక్షణము
లు గనుపట్టుచున్నవి. నాటకవృత్తము సుప్రసిద్ధమైన మహా
భారతమునందలిది. ఇది యైదుకములుగా భాగింపఁబడినది. నాయ
కుఁడు ప్రఖ్యాతచంద్రవంశ సుభూతుఁడును, భక్తాగ్రేసరుఁడును,
ధీరోదాతుఁడును, ప్రతాపవంతుఁడును, దివ్యాదివ్యుఁడును, గుణ

కర్ణవికృతము—విమర్శనము.

వంతుడునగు నెద్దునుడు. ఇందు వీరరసము ప్రధానము. కోధ బీభత్సహాస్య కరుణాది రసములంగములు. కార్యనిర్వహణ మత్య ద్భుతమగు కర్ణసంహారము. కార్యనిర్వాహకులలో కర్ణశల్య కృష్ణార్జునులు ప్రధానులు. ఈపైకారణములబట్టి యిది గీర్వాణ నాటక సంప్రదాయాను సారముగ వ్రాయబడినదని తలప వచ్చును. కాని కొన్ని గీర్వాణనాటక లక్షణము లుల్లంఘింపఁ బడినవి. నాటకసంధులన్నియు సమముగా ననుసరింపలేదు.

“దూరాహ్వసం వధోయద్ధం రాజ్యదేశాదివిప్లవః | వివాహోభోజనమ్ శాపాత్సర్గామృత్యూతరమ్ || తథాదంతచ్ఛేద్యం నఖచ్ఛేద్యే మన్యత్రీడాకరం చయత్ | శయనాధరపానాది సగరాద్యచర్యోధనమ్ | స్నానానులేపవేచైభిర్వర్జితః” అనిగీర్వాణనాటకలక్షణము. వర్జింపబడవలసినదని యిందునిర్ణయింపబడిన యంశములన్నియు వర్జింపబడి యున్నవిగాని, వధయును యుద్ధమును మాత్రమే ప్రదర్శింపఁబడినవి. మఱియు నిందుపాశ్చాత్యనాటక లక్షణమెంతవఱకును సరింపబడినదో చూతము. ఇందు విజయవిజయముకన్న కర్ణసంహారమునకే యధిక ప్రాముఖ్య మొసంగఁబడియున్నది. కావున నిది “Tragedies”? విషాదాంత నాటకములలో జేరుచున్నదని చెప్పుటయే సమంజసము.

గీర్వాణనాటకములలో వివర్జింపబడి పాశ్చాత్య నాటకములలోఁ బ్రదర్శింపఁబడుచున్న వధయును యుద్ధమును నిందుజేర్పఁబడినవి. ప్రాచీన నాటకలక్షణముల లోపాలోపములను చర్చించుటకు మన కధికారము కలదో లేదో—నేఁజెప్పలేముగాని కేవల వీరరసప్రధానమగు నాటకమున యుద్ధమును వధయుఁ బ్రదర్శింపకపోవుట యేమి సమంజసముగా నుండునో నాకుఁదెలియ కున్నది. ఈరెండును ప్రదర్శింపవలసినప్పుడు ప్రాచీన నాటకకర్తలు గంధర్వ దంపతులను దెచ్చిపెట్టి వాచే వర్జింపించుచున్నారు. ఇట్లువర్జించుట శ్రేష్ఠ కావ్యము చేయవలసినపనిగాని దృశ్యకావ్యము చేయవలసినపనిగాదు. దృశ్య కావ్యము వ్రాయుచు దానికి ప్రధానమయిన యంశమును విడచివేయుట నేల

కర్తవికృతము—విమర్శనము.

విదవి సామజేయబుంటి. కావుననే యధునాతననాటక కర్త లీ నియమంబుల నుల్లంఘించి పాశ్చాత్య లక్షణము ననుసరించుచున్నారు. పోచిననాటక లక్షణమున స్థలవిభజన నియమము సమంజసముగాలేదు. కావున సుప్రసిద్ధులగు వేదము వేంకటరాయకాస్త్రిగారు, భర్తృవరము రామకృష్ణమాచార్యులుగారు మొదలగు నాటకకర్తలు పాశ్చాత్యనాటకలక్షణములనుసరించియే, స్థలవిభజనముఁ జేసియున్నారు. శ్రీశక్తిగారును వానినినుసరించియే స్థలవిభజనముఁ జేసియున్నారు. పాశ్చాత్యలక్షణానుసారముగా స్థలవిభజనము చేయుటచే నాటకసంఘటనావశ్యకము లేకపోవుటచే నా సంధి నియమములను పాటించకపోవుట సమంజసముగా నేయున్నది. నైయంత్యము లన్నియు సమన్వయించిచూచినచో విజయవిజయ మాంధ్రభావలో నిద్రవలె సుప్రసిద్ధములైయున్న చిత్రసభీయ ప్రతాపరుద్రీయాది నాటకముల ననుసరించి ప్రాక్ష్యేయసుప్రశస్త నాటకలక్షణసమ్మేళనమున వ్రాయబడినదిని నాయుచేశము. ఇంక కథావిమర్శనమునకుఁబోవుదము. సుప్రసిద్ధముగు భారతేతహాసముగూర్చిగాని భారతయోధులఁ గూర్చిగాని యిందుఁ జర్చించుట చర్చితచర్చణము. విషాదాంతమని చెప్పుటయే సమంజసముగా నున్నదని యిదిపట్టకేవ్రాసియున్నాను. కావున విషాదాంతవృత్త మెట్లుండున లెనో తోచిందొల్ల తెలుసుకొనవలెను. ఆంధ్రభావలో విషాదాంతనాటకము లిప్పుడిప్పుడే తలచూపుచున్నవి. కాని విషాదాంతవృత్తమననేమియో కొందరికింకను రాకుగా బోధపడినట్లు కన్పట్టు చావులో నింతమయినంతమాత్రమున విషాదాంతమేయని వారుభ్రాంతులగున్నారు. అదిపారనాటు. చావులోనంతమయినంతమాత్రమున నది విషాదాంతవృత్తము కానేదు. మృతి యొకప్రభావాంతము కూడ కాదు.

The failure—at least the worldly failure of those from whom much might have been expected, who ought to have attained, but somehow have not; the nonfulfilment or ruin of high possibilities of character and natural endowment.” అని పాశ్చాత్య లక్షణకారులు వ్రాసియున్నారు. దీనినిబట్టి యొకాని కమహానుభావుఁడు ప్రకృతివలన తనకు గలిగిన

కర్ణవిక్రమము—విమర్శనము.

మహాగుణ్యసంపత్తిచే, జేయుటకు సామర్థ్యముగలిగియున్న యొకమహాకావ్యమునఁ గారణాంతరములచే నిర్మూల్యపలేకపోయినచో నది విచిత్రమని చెప్పవలయును. ఈలక్ష్యమునకుఁ గర్ణుడు సుప్రసిద్ధుడైయున్నాడు. ఆమహాసభావృంధుఁడూర్వవక్రప్రసాద జనితుఁడు. సహజవచకుండల విరాజమానుఁడు. పరశురాముని శిష్యులలో నగ్రగణ్యుఁడు. ఇట్టివాఁడుచేయవలసిన మహాకావ్యము పార్థసంహారము. కాని యీమహాకావ్యమునకు దైవిక మానుషికములయిన యంతరాయములెన్నో కలిగినవి. ఈయంతములగూర్చి కర్ణుణ్ణే తన యవసాన కాలమున నర్జునునితో నిట్లుచున్నాడు.

సీ. కపటభూసురవేష గాత్రుఁడైదేవతా శక్తిభండు.....109 పుట

కావున కర్ణునియంశుఁ బరకీరప మిక్కిలి బలశాలియైన యొకవీరుఁడు మిక్కిలివేగముగాఁ బ్రవహించుచున్న యొకప్రవాహమునకు విధిసశమున నెదురీదవలసివచ్చినప్పుడు వానిప్రయత్న మెట్లువ్యర్థమగునో యట్లే కర్ణుని పరాక్రమమంతయును వ్యర్థమయినది. దానికిఁ గారణము కర్ణునిపరాక్రమమునకుఁ దోడు కర్ణుని యందుఁగల సుగుణవర్గణముల సమీకరణమే కావున, కర్ణుని గుణలోపములచు మనము భేదించి చూడవలెను.

మొట్టమొదట కర్ణుని సుగుణములఁగూర్చి యాలోచితము.

1 కర్ణునియోదార్యము. (ఈయంశముఁగవి యీక్రింది విధమునఁ జూపియున్నాఁడు)

తనకుఁజేఁజిక్కిన పాండవ యోధవర్మదగు దృష్టగ్యమునిఁగరుణించి

కం. “విడిచితిఁ గరుణించితిఁగ

వృషభోఁగల చొప్పుచెప్పి వానిన్ వెన్నున్”

కర్ణ వికృతము—విమర్శనము.

పక్షి బెన్నానుఁ బెన్ను

జ్ఞుడు చూడెద మగబిరుదును పోటుదనంబున్.

చేఁజిక్కినపీఠవరునిఁ జంపుట వీరధర్మముగాదని కృష్ణార్జునులతోఁ బోరునప్పుడు తన పరాక్రమముఁ జూడవచ్చుననియుఁ జెప్పి విడిచిపెట్టియున్నాఁడు.

2 కర్ణుని స్నేహభావము:—

ఒకానొకసమయమున శ్రీకృష్ణుఁడు కర్ణునితో నిట్లుచెప్పియున్నాఁడు.

చం. తెలిపితిసీకుడమ్ములకు దీరనివైరము కీడటంచు నా.....25 పుట

దానికి కర్ణుఁడెట్లు జబాబుచెప్పియున్నాఁడు.

చం. “ఘోరునుబొందలేనియెడఁ గీడ్పడిచచ్చెదఁగాక వైరితో.....27 పుట

తనయైశ్వర్యమునకంతటికిఁ గారణభూతుఁడైన దుర్యోధనునకుఁ దానుచాఁగియులైన నీయవలసియున్నవనియు, దుర్యోధనునకు శత్రువుగూటచే నర్జునుఁడు తనకును శత్రువువేయనియుఁ తుచ్చమగురాజ్యమున కాసకుడి శత్రువుత్వముఁజేరుటకన్న మృత్యువేమేలనియు దీనివలన సూచింపబడుచున్నది. కర్ణునకు దుర్యోధనునందుఁగల స్నేహభావమొతయు సమంజసమైయున్నది.

3. కర్ణుని నిష్కామకర్మచోదము:—

కీడువచ్చునని గ్రహించియు, నగ్నిహోత్రమునఁబడుట పాడిగాదని తనకు దుర్యోధనేయుచున్న శల్కునితో—

చం. “మునుచునుజుండుకార్యపల మున్ మది నెంచగరాదు; లెస్సయై...57 పుట

చెప్పియున్నాఁడు. యుద్ధమునందలి ధర్మాధర్మములతోఁ గాని జయాపజయంబులతోఁగాని కర్ణునకుఁ బ్రసక్తిలేదు. అదిరాజుగారిపని. తానునేవకుఁడు

కర్ణవిక్రమము—విమర్శనము.

గావున, సేవకునినిధి రాజాజ్ఞాపరణము కావున దోషరహితముగా స్వభక్తము చేయుట యుత్తమమని కర్ణుడాలోచించి యాశీతి నే యాచరించెను. నిష్కామ కర్మమున కింతకన్న నేమీకావలెను. కర్ణునియందెట్టి సుగుణములు వెక్కులున్నను గొప్పలోపములు గొన్నియున్నవి:—

1 తనప్రతాపమును తానే విస్తారముగా వర్ణించుకొనుట. తన్నుదాను వర్ణించుకొనుట యెప్పుడును నిందాస్పదమే. అయినను నొక్కొక్కప్పుడు విధిలేని సమయమున నితరులకుఁ తనకుఁగలసామర్థ్యమునందు విశ్వాసముఁ గలిగించుటకై యిందుక నొక్కచెప్పవలసియుండును. పీరు లందఱు నొక్కొక్కప్పుడెట్లు చేయుచుందురు.

ఒకసమయమున భీష్ముడిట్లు కర్ణునితోఁజెప్పినట్లు తిక్కన వ్రాసియున్నాఁడు.

చం. ముదుకడనైననాదుబల మున్ జలమున్ వివిధాస్త్రశస్త్ర సం
పదయునుబోయి నీగురువు భాగ్యవచేతనెఱింగికొమ్ము; నా
కెదిరినవారు పెక్కిడల నేమయిరోయెఱుఁగుంజగమ్ము; నా
ముదిమియు నీకుమాదుతనమున్ వరుసన్ విజయుండెఱింగెడున్.

కర్ణుడో మాటిమాటికిని, తనప్రతాపము నవసరమయినప్పుడు కాని యప్పుడు వర్ణించుకొనుచుండెను. ఉదాహరణము చూడుడు.

ఉ. లగ్నముఁబెట్టివాడ జయలక్ష్మీనిబెండిలియాడ, నాదుబా.....47 పుట
అని యొకసారియు

గీ. వైరివీరప్రకాండ గంభీరజలద.....48 పుట

అనియింకొకసారియు, మఱియు నిట్లెన్నోసారులు వర్ణించుకొనుచుండెను. మోతాదుమించిన మందు గావున నిది యున్మాదకారణమే యగుచుండెను.

2. రెండవది యతిశీఘ్రముగఁ గ్రోధావిస్ఫుటగుట. కర్ణున కెల్లప్పుడు ముక్కువైఁగోపముండెను. చీమచీటుక్కువనిన నది వైకి వచ్చుచుండెను. శత్రుని వలనఁదనకు గొప్ప యుపకారము కావలసియున్నది. శత్రుఁడు తన్నుమాటిమాటికి

కర్ణవిక్రమము—విసుర్వనము.

కల్పశాసనమునకును వాస్తవమేకాని కార్యసాధకుడే మై యున్నచో కర్ణుఁడని పండితులచే బుజ్జించవలసియుండఁ దలయుచుంభావమును విడువక:-

మ. మతిలేకొన్ స్వర్గసంస్థాయుష్ఫలెనో మద్యంబునంజాయి తా)...59 పుట

అరి వాల్మీకిగోపించి మజలఁ దననతాపము నిట్లువర్ణించియున్నాఁడు.

స. దండమండేరైధుజ దండములొక్కటఁద్రుంచి దివ్య కో.....59 పుట

9 కర్ణుని మాదవ లోపము మితిమీరిన యాత్మవిశ్వాసము—

ఆత్మవిశ్వాసము మనుష్యునికావశ్యకమే. ఏనొప్పకార్యమయినను తాను చేయలేకని యనుకోన్నంతకాలము చేయలేడు. చేయఁగలనను దృఢవిశ్వాస మెప్పుడునుగలనో యప్పుడుచేయఁగలను. కాని యీవిషయమున వివేకము మూర్ఖముఁ డిందుండవలెను. అభీనవభీమనేనులగు కోడి రావముర్తిగాను సహితము మోటారుబండినిలాగుటకు సామర్థ్య మున్నంతమాత్రమున నెంత యాత్మవిశ్వాసమున్నను పాపవత్సవృత్తముఁ బెకలిరిచి పాపవేయఁగలరా? కాబట్టి తానేడనిచేయుటకుఁ దలంచినను మనుష్యుఁడు మొట్టమొదట తనబలమెంత, యెదిమిలమెంత, తాను చేయవలసిన కార్యభారమెంత యనుసంగతి నిర్ధారణగా లెలుసుకొనక ముచ్చప్పయత్నములు చేసినచో కొనసాగనేరదు. అర్జునునిఁ జంపుటకై కర్ణుఁడు సమాజ కవచ కుండలములతోఁ బుట్టినాఁడు. అది యిందుకై పుట్టుకొనిపోయినాడు. అర్జునునిఁ జంపుటకయి యిందుకొడొక శక్తినిచ్చి యున్నాఁడు. అది ఘటోత్కచునివై వ్యర్థమయినది. అర్జునుఁజంపగల నాగాస్త్ర మొకటి తనయొద్దనున్నది. అది యర్జునుని కిరీటపెత్తుకొని పోవుటలో వ్యర్థమైనది. తనదివ్యాయుధములన్నియు నిట్లువ్యర్థమయినను, పార్థుని మానవజంపఁగలనయే చిట్టచివరవఱకు కర్ణుఁడనమ్మి న్నాఁడు. చూడుడు.

గీ. రథముక్రంగినశేషి! యా యుధములేక.....110 పుట

అని రథముక్రంగింపినను కర్ణుఁడు పలికియేయున్నాఁడు. ఇట్టి వి. మీరిన యాత్మవిశ్వాసము నెహోలియన్ మొదలగు షహీదీయలోగూడ చిట్టచివరకుఁ గనుపడుచున్నదికాని యది వారి వినాశమునకే కారణమయినది. కర్ణునియందట్టి

కర్ణవిక్రమము—విమర్శనము.

లోకము లనేకములున్నవి. కావుననే భీష్మద్రోణశల్య కృపాశ్వత్థామాది భారతవీరులందఱికి నాతనిపై ననూయ జనించినది. దీనికంతకుదోడు—అతని కులము. సుప్రసిద్ధమయిన క్షత్రియకులమున జనించినయ నాతఁడు నూతకులసంభూతుడైనట్లు లోకమునకుఁగన్పట్టుట. ఇది కర్ణునిలోపముకాదు. మఱిదేనిది. ఈలోప మెవరినియినను భారతకథయంతయు గానిలోనేయున్నది. ఆరహస్యము కర్ణునకు, భీష్మచరణ గృష్ణునకుఁదప్ప మఱియెవరికిఁదెలియుదు. కావుననే కర్ణునిలోడిదే భారతమైనది. ధర్మరాజున కీసంగతి తెలియకపోయినను, సంతరాత్మ మత్రమీ తనివేధించుచు నేయుండెను. కర్ణునియవసానమయమున “కృష్ణా! కర్ణుడు గతించి నందులకు సంతోషమునకు మాకు దుఃఖముపొంగుచున్నదని విచారించ, కృష్ణుఁడు పుంసంగాంతరమున దానిపఱపించెను. పైరహస్యంతయును సుమన్వయించినచో, కర్ణునియదారస్వభావమంతయును గనుపట్టును. మంత్రప్రభావమున నూహ్యనియునుగ్రహమున, సహజ కవచకుండల విరాజితుడై జన్మించినవాఁడును, మహాస్త్రోశస్త్ర విదుఁడు నగు కర్ణుఁడన్నివిధముల నర్జునుని జంపఁదగినవాఁడు. ఆసంగతితెలిసి కర్ణునిమిత్రునిగాఁజేసికొని యతనివలన భారతయుద్ధమున గెలుపొందుటకు దుర్యోధనునకు సంపూర్ణవిశ్వాసముకలదు. దానినాతఁడు మాటి మాటికిని వెలిబుచ్చుచునే యుండెను. చూడఁడు—

చం.నరుఁడనినన్ మహాగ్రుండగు నాకుఁబ్రియ బుభుటింపుచుండు సం...శిశి పుట కర్ణునిసామర్థ్యమునకును, దుర్యోధనుని విశ్వాసమునకును, కర్ణుని గుణాగుణములే ఖంగముగ లిగించెను. కర్ణునియందు సుగుణములు చూడు. ఔదార్యము స్నేహము. నిష్కామకర్మము. ఇవియన్నియు మితిమీరినవి. ఔదార్యము మితిమీఱుటచే గవచకుండలము లింగుగ్రంధపహించెను. స్నేహముమితిమీఱుటచే, బాంధవ్యమనన్యమయ్యెను నిష్కామము మితిమీఱుటచే స్వాజ్ఞాంభణమే మఱచిపోయెను. ఇంకకర్ణునియందు చూడఁముశ్లోకములుగలవు. తనప్రతాపముచూడనేవరించుకొనుట. దీనివలన నశ్వత్థామాదులతో శత్రుత్వముకలిగెను 2 కీర్తిముగఁగోధావిప్రుఁడగుట. దీనివలన భీష్మద్రోణాది మహావీరులతో వైరము సంభవించెను. 3 ఆత్మధికమయిరయాత్మవిశ్వాసము. దీనివలన భగవద్దంశ సంభూతుఁడగు శ్రీకృష్ణుని సహాయముగల యగ్జునుని సామర్థ్యము ప్రపంచలేకపోయెను.

కర్ణ వికృతము-విమర్శనము.

ఇలా పదులబట్టి కర్ణనిబలము కృతకముగా క్షీణించినది. కర్ణనియంతిమ వాక్యములు విన్నచో నెట్టిరాయిమైనను కర్ణపోషకమానదు ఈ నాటకము సంకల 118 వ పుట పద్యములబడినది చెలియును. కావున కర్ణనివృత్తము విషాదాంతమై యున్నది. అంధభావలో నాటకములు వ్రాసినవారెవరును, కర్ణని గుణాగుణములు లెప్పగ గ్రహించి కర్ణపాత్రనుచిత్రించినట్లు కన్పట్టదు. ఒక్కొక్కొక్క దుర్గుణముబట్టి చిత్రించుకొనిపోయిరిగాని యన్నియును సమన్వయించి చిత్రించిన గ్రంథ మిదియొక్కటియే మాకుగోచరించుచున్నది. పాత్రపోషణమును విడచి యితరాంశముల గొన్నిచర్చించెదము. నాటకముఖమున వ్రాయబడిన రెండుపద్యములు ప్రశంసార్హములు.

ఉ. కృతమణీహణీవిభుని చెయ్యలకుండగు నుతకోలయై.....1వ పుట
ఇందు “భారతకర్ణపర్వ కవితారసధారలు”, అనుచో వ్యంగ్యము సమంజసము. భారతమునందలి విన నింపైన కవిత్వమును మీరు విని యానందింతురుగాక. యని యొకయర్థమును, కాంతియందాసక్తిగలనేను ప్రదర్శింపబోయెడు కర్ణపర్వమునూపకమునందలి కవితారసమునకు మీ రానందింతురుగాక యనియు నర్థము.

సీ. క్షాంతినిశ్చలమున సర్వంబుభరియించి etc. ....1వ పుట

ఇందు కర్ణనిజన్మమువలన గలిగిన సామర్థ్యమును పరశురామునివలన గలిగిన విద్యాలాభమును, వానిమాడనుగుణములు మూడుదుర్గుణములును గలిసి యెనిమిది విశేషములు తెలియజేయబడుచున్నవి. ఇది కీవలపీఠరసప్రధాన మగుట చేత గవిత్వము గొడివృత్తియే ప్రధానముగా జేసుకొనబడినది.

ఈ గ్రంథకర్తకు నితరవృత్తములకన్న శాస్త్రాలమత్తేధము లెక్కువ సౌలభ్యముతో రచియింపగల సామర్థ్యమున్నట్లు కన్పట్టుచున్నది.

ఈ క్రిందిపద్యములు ప్రశంసార్హములు.

<p>శా. క్రిడింకల్పుట నాకనకవ్యగుఱచో కీడ్పాటువాటిల్లుబో.....50 పుట</p> <p>మ. తనికెంజెందితి భోగభాగ్యముల మిత్రదోహమున్.....</p> <p>మ. సరిసేయందగునొక్కొ నూతకులనెఱాతుండు....</p> <p>మ. కలిమింగోరి చరించుచూరుఁ యాడు స్వగ్గప్రాప్తి కిన్ దవ్వగున్....</p>	}	<p>43-44 పుటలు</p>
--	---	--------------------

కర్ణవిక్రమము—విషుర్వనము.

ఇంకను నీ గ్రంథమునందు జూపవలసిన విశేషములున్నవిగాని గ్రంథ విస్తరభీతిచే నిష్క్రమించెదను.

ఉపసంహారము.

పాత్రప్రోక్షణమునందును, ధారాశుద్ధియందును కొంతలేని యిట్టి నూతనరూపకమును వ్రాసినకవియు దానిని విమర్శించిన సమాజమువారుగూడఁ బ్రశంసార్హులే. గ్రంథకర్తకుఁ గావలసినది, గ్రంథమునందలి రసమును విద్వాంసులు గ్రహించుటగాని వేయినూట పదియూర్లుగాదు. ఈయంశమును గ్రంథకర్తయే యిట్లుచెప్పియున్నాడు.

య. గజయూధంబులగోరునో యతులముక్తాహారహీరంబులన్.....4 పుట

సమాజమువారిట్టి గ్రంథకర్తలకుఁ దగినంత ప్రోత్సాహమొసంగుటకు సిద్ధులైయున్నారు. కాని ధనలోపముచే వారికోరిక నెరవేరకున్నది కావున గ్రంథ రచనకై తమయానందమునూచించుచు సమాజము వారొసంగిన యీచిన్న కర్పూర హారముఁగైకొని గ్రంథకర్త మన్నింపవలయునని సమాజము వాఁపక్షమున నేను ప్రార్థించుచున్నాను.

చ త్ర పు ర ము

సం॥ 1916-1917

ఇట్లువిద్యద్విధేయుఁడు,

మండపాక పార్వతీశ్వరశాస్త్రి, బి. ఏ.

శ్రీరామచంద్రాయనమః

విజయవిజయము

లేక

కర్ణ విక్రమము.

ఇయ్యది

భక్తిపురాణో మహాపాతశాలాపండితులగు

భాగవతుల నృసింహశర్మగారిచే

విరచితము.

శ్రీ విక్టోరియా ముద్రాక్షరశాలయందు

ప్రథమ ముద్రణము ముద్రితము.

బ్రహ్మపురము.

1927

Copy right registered

కర్ణ విక్రమము

—K—

నాంది

ఉ॥ శ్రీరమణీమణీ విభుని ♦ చెయ్యలకుం దగు నూతకోలయై
వీరుల పెన్నిధానమయి ♦ విద్యకు లక్ష్మీకి నాలవాలమై
భారత పుణ్యభూమిపయి ♦ భాసిలుడాలయి గ్రాలు నిడువ
ద్భారత కర్ణపద్య కవి ♦ తా రసధారల మీరలానుతన్.

సీ॥ ఊంతి నిశ్చలమున ♦ సర్వబు భరియించి

ప్రాణిసంతతికి జీ ♦ వన మొసంగి

చెలువార నెనలేని ♦ తెలివెడజేకూరిచి

వ్యాపించి జగతికి ♦ బ్రాణ మిచ్చి

అఖిలంబుఁ గల్గె శూ ♦ న్యంబని ప్రకటించి

కళఁబూని పంకజ ♦ కులమణించి

నిమల తేజబునఁ ♦ దమము నివారించి

సుమనస్సులకుఁ బ్రేమో ♦ దమ ఘటించి

గీ॥ అష్టమూర్తు లుండియు లేని ♦ యట్టులుండి

అష్టసిద్ధు లు డియును ది ♦ గంబరుడయి

అసమ శరనైరియై కామి ♦ యైన యీశు

నాశ్రయింతుఁ దలంతు నే ♦ నభినుతింతు.

కర్ణవిక్రమము.

(నాంద్యంతమున సూత్రధారుడు పోవేళించి)

పూజనీయ విద్వాంసులారా! మాభాగ్యమెట్టిదో గాని మీర లెల్లరు నిచ్చటికి వచ్చి మమ్ముల నానందింపజేసి మీర లానందించుటయే మీ ముఖ్యోద్దేశమని నిశ్చయించితిని. నాటక మెంతయుఁ జౌధమైన మేము నటించుట యందెంతటి సామర్థ్యమును గలవారమయ్యెఁ కవి లోపములు నాటకము నందున్న నిరర్థకమగును. అదుచేఁ కవియు నాటకులుఁగూడ నేర్పురులై నంగాని మీర లానందింపజాలరు. ఈకాలమున నాటకము రచించి కవియుఁ బ్రదర్శించి నాటకులు జనుల నానందింపఁ జేయుట మిక్కిలి కష్టము. ఇప్పుడు జనుల కభిరుచి వివిధ భాషా శైలులందుఁ గనబడుచున్నది. పూర్వము జను లేఁజైలిని ద్రాక్షా పాకమని కొనియాడినో యాఁజైలి యిప్పుడు కఠిన నారికేళ పాకమైనది. కారణము దేశభాష యండభిమానము సుంతయు లేకపోవుటయే. అట్లని యెల్లరుఁ గుహనాభాషాభిమానులని వచింపము. అచ్చటచ్చట మహానుభావులు లేకయుందురా? అట్లు కొలంఁది మండియన్న నొక లెక్కయా? స్వాభిమానము, మతాభిమానము, భాషాభిమానము, దేశాభిమానముఁ గల మానవు లమర్చులు. ఎల్లరు మెచ్చునట్లు పొత్తమాల రచించుటకు బ్రహ్మకు నైనఁ దరముగాదు. కపట భాషాభిమానులగు కువిమర్మకులు సంతసించునట్లు కృతుల రచించుటకుఁ బాండిత్య మన వసరము. పాండిత్యము లేకయున్న జ్ఞానము, లోకానుభవము,

కర్ణవిక్రమము.

సజ్జన సదభిప్రాయము, దుష్టన దురభిప్రాయము గ్రహించుట యెట్లు ? కువిమర్మకుండు కవిని దూషింపఁగలమగాని భూషింప నేరడు. తాను విమర్శించునట్లు భూషింపఁజాలడు. సాహిత్యము, లోకానుభవము, గుణగ్రహణశక్తి, నిరహంకారము, నిష్పక్షపాత బుద్ధి, సదభిప్రాయము, కవిహృదయగ్రహణ ప్రవీణత, బోధనా శక్తి, యభిమానభావ మను, నవనిధులను గలిగి యున్నంగాని సద్విమర్శకుండు గానేరడు. పైగుణములు గల విమర్శకులు కవులకు నిజబాధువులు. వీరలు వారల కృతిరత్నములకు శాణో పలములవంటివారు. మీరలెల్లరు నట్టివారలని యూహించెద. లేనిచో విద్యజ్ఞనపరిశ్రమము గ్రహింపగలరా ?

స్వదేశ భాషాభిమానులారా! నేడు మేము పరిదర్శింప నెంచిన నాటకము చెలువకయే కాల మధికప్రసంగముచే వెచ్చించితిని.

చ॥ ఇరువదియేడ్లవాడు కడు 1 నింపుదలిర్చు కవిత్వమాధురీ
గరిమను కర్ణపర్వమను 1 గాఢను రూపకరూపకంబుగా
వీరచనఁజేసె సూరిసుక 1 విప్రకరప్రమద ప్రధానమా
కరణిని, మీరలెల్లరును 1 గాంచి కృతార్థునిఁజేయుడీ ననుకొ.

కర్ణవిక్రమమను వీరరసప్రధానమైన యీనాటకము విరచించిన కవి, భాగవతుల నృసింహశర్మ. ఈ కృతికతనా గుఱుమున నిట్లు విస్తరించుచున్నాము.

కర్ణవిక్రమము.

శా! పాండిత్యం బడియెంతయుండినను స ర్వజ్ఞత్వముం గల్గువాఁ
డొండీ విప్లవముందు లేడు; మదిలో నూహింప దోషములు లే
కుండన్ గ్రంథమువ్రాసి యిభుభివిని స ర్వోత్తమముంజేయ ద
మండెవాఁడు రసంబు ముఖ్యము శృతిన్ గూర్చుంగ భావించినన్.

మ! గజయాథంబులఁ గోరునో యతులము క్తాహర హీరంబులన్
రజితంబున్ గనకంబు నంబరములన్ గాంత్రించునో పాఠకుల్
సుజనుల్ ధీరజనవృజుంబు సుకవుల్ మోదించుటల్ పండిత
ప్రజ మేతానని జోతసేయుటయు సద్భాగ్యులుకై మిన్నకున్.

మహాశయలారా! కవివిషయ మటుంపనిచ్చి స్వవిషయ
మించుక ముచ్చటించెదను. అనేక గ్రంథసారస సారసారభ
గ్రహణేందిదిరులగు మీరలు మత్స్యల్పనాటక ప్రయోగమున
సంతుష్టబౌద్ధజాలరని నేఁ దలంచెదను. ఎక్కుడు విత్తంబు
వెచ్చించి పరికరముల గ్రహించినఁగాని నాటకము రక్తిఁ జెంద
నేరదు. అయిన నా శక్తికొలదిఁ ప్రయత్నించెద. ఆద్యులారా !

ఉ! నాటకమాడ నేర్పరి యనంగ యశంబు వహించినాడ నే
నాటికి లోపముండ దయినన్ నను నమ్మిన మీకు సూతయున్
వాటిందేమొ మోదమని నామదిసంఘియ మొదలుచుంటి; బో
రావయుచుందు నంగవిభు నాసఁ బెనంగిన రాజు నెంచినన్.

(సూక్తిధారుఁడు నిష్క్రమించును.)

ఇది ప్రస్తావన.

❀ కర్త విక్రమము ❀

ప్రథమాంకము.

— ❀ —

రంగము. — కురుక్షేత్రము. దుర్యోధనుని శిబిరము.

— :ప్రవేశము: —

దుర్యోధనుడు, దుశ్శాసనుడు, కర్ణుడు, శికుని, శల్యుడు,
వృషసేనుడు, సత్యసేనుడు, క్షేమధూర్తి,
దండధారుడు, విందుడు మఱియు నితరవీరులు.

దుర్యోధ: — (తనలో)

ఉ॥ కూలె సురాపగానుతుడు కూ లిరి కుంభ భవాదివీరులే
లీల జయంబు చేకురు, ఫలింపని భూమివిధాన నయ్యె నా
యాలము; డెందమంగవిభు నాసఁబెనంగుచునుండె నక్కటా
బేలరినై చెలంగితిని పెద్దల సుద్దులఁ గ్రేవేసేయుచున్.

గీ॥ ఆసలడుగంటె దుర్జయు లైచుచు
లుక్కు దక్కి నశించిరే చిక్కులేక;
అక్కటా నాప్రయత్నంబు వ్యర్థమగునె ?
విజయము లభించుదాక నే విడువ విడువ.

(ప్రకాశముగా) ఓ కౌరవవీరవరేణ్యులారా!

కర్ణాటకము.

కం॥ మాచప్రాణంబులకున్

హాని కలుగనున్న జగము లట్టిటులైనన్

భానుడు దలక్రిందైనను

మానధనులు పూని నెఱవ మానరుగాదే.

భీష్మద్రోణాది పితృపుంగవులు గతించినను తుదిముట్టఁ
పోరాడసమకట్టితి. ఇప్పుడు నైనాధిపత్యమునకుఁ దగినవార
లెవ్వరో యూహింపవలయు.

దుశ్శాసా—అన్నయ్యా! ఊహించుట కేమున్నది. నీవు నిర్ణయించినవానిఁ గాదన నేరితరము. నీవే నిర్ణయింపుము.

శల్యుః—దుశ్శాసనా! మృదుత్వము నీ నోర నున్నది. కడు బాగుగఁ జెప్పితివి.

కర్ణుః—శల్యా! విమర్శించుటకు నీయంతటివాఁడు గలఁడా? అతఁడు పక్కినది రాజునాజ్ఞ ననుసరించియేగదా? అందు దోసమే మున్నది.

జేమః—రారాజా! నే మొనకాడనై నీవంత మానిపి వైరుల నశింపఁజేసి భీష్మద్రోణులు లేనికొఱుత యావంతయిన లేకుండ నేఁ జేయఁగలను. మద్బలసాహసము లీ వెఱుంగనివా?

ఉ. చాలకతూపులన్ బజపి వైరుల నందఱ మ్మందఁజేసి శుం
చాలమాలన్ విధించి సుభటప్రకరంబుల స్వందనంబులన్
పీలుపడంగ క్షికిని కడిదిమఁగట్టిమఁ జూపి పొల్పెదన్
చాలుమఁల్ మనుబులను వాడిమి వేడిమి వీడి భీతిలన్.

కర్ణవికృమము.

ఉత్సాహ॥ భిండివాలమూనికేల భీతిఁదక్కి నిల్వ బ్ర
హ్మాండ భాండకోటులల్ల నల్లఁ దల్లడ్డిలవే ?
భండనంబు నందెదుర్చు పాండుపుత్తు లెల్ల రు
ద్ధండుఁడంచుఁ దాకవెఱచి దర్పమెడర వేడరే.

శల్యుః—క్షేమధూర్తీ! నైన్యాధిపత్యమునకుఁ దగినట్లు పలికితివి.

గీ॥ ఓసుయోధన చెప్పెద నొక్కమాట
నాలకింపుము గంగాసు తాది వీరు
లాలమునఁ గూలిరనియెడ్య నేల యితఁడు
భీమసంగ్రామ సమవర్తి క్షేమధూర్తి.

దండః—(తనలో) ఈ శల్యుఁడు నాపలుకులంగూడ ఖండించు
నాయేమి. (ప్రకాశముగా) రాజా!

ఉత్సాహ॥ మనఁగి బీర మెసఁగ నేను మల్ల చఱచి యేపుష్టైఁ
గసిమసంగి నైశ్యములను కడిమిఁ జెండుచుండఁగన్
మిసిమివీడి నన్నుఁగాంచి మేటిమగఁడటంచు నల్
దెసలఁబాటి బీరమెడలఁ దెంపుఁబెంపుఁ దెప్పరే.

శల్యుః—చండధారా! ఈ పలుకు లద్దునుండు వినిన మెచ్చుకొనును.

శకుః—(తనలో) ఏమి యీ శల్యుని యాగడము. వీరుల
నంగఱఁ దృణీకరించుచున్నాఁడే.

కర్నుః—(తనలో) శల్యుని యభిప్రాయము గంభీరముగ నున్నదే?
ఇతఁడు పాండవపక్షపాతియాయేమి ?

కర్తవ్యము.

విందు:—భూవరా! నేనుమాత్రము తగనివాడనా ?

చం॥ అలవున బల్లిదంబులగు నమ్ము లురమ్ముల డూసివిచ్చి యా
వలఁ జెలరేగి యేనుఁగుల పై వడి రావడి రూపుమాపి లా
వలరఁగ వీర తలజుల నల్లన నెల్లడఁ ద్రెళ్ల నేసినన్
గలఁగుచు నేన గీన మఱి గాండివి గీండివి వెన్నుసూపరే.

శల్యు:—ఓహో! విందు! డండఱిని మీఱి పలుకుచున్నాఁడే.

క్షే.మ:—మహాభూవర! నీ నిరసనము మితిమీఱుచున్నది.
సైన్యాధిపత్యమునకు నేడగనో ?

ఉ॥ మేటిమగండనై రథము మీఁద ధనుస్సును బూని నిల్చి నే
హాటకపుంఖ బాణజనితాగ్ని మహోద్భవకీలలన్ నిరా
ఘాటముగా నరాతి సృప కాననమున్ దహియింపుచుండ నే
పోటరిసిన్నయైన రణ భూతలమందున నిల్వ నేర్చునే ?

దండ:—(గోపముతో) శల్య! నీ వెంతటి వీరుండవోగాని
మమ్ముల నందఱు ముప్పించుచుంటివి. యుద్ధంబునఁ బట్టి
పెరిగిన మేము సైన్యాధిపత్యమునకుఁ దగమా ?

మత్త॥ మొక్కలంబుగ వాడితూ, లఁ బోటుబంటులఁ దాకినన్
వెక్కసంబును బాఱరె భీతిచేఁ గడుదీనులై
చక్కతూపునఁ గాల్చులంబు మహాకృతన్ బడవాలురన్
జెక్కుచుండఁగ నిక్కడక్కడఁ జిక్కిచావరె పొండవుల్.

శల్యు:—పాదత్రలే చిక్కి చచ్చెదరా? ఓహో! అట్లయిన నిది

కన్య వికృతము.

యొక నూతనాంశము.

దుర్యోధనుఁ—(తనలో) శల్యుఁడు వితిమీఱుచున్నాఁడే. నే మంద
లించిన నొచ్చుకొనునేమో ? ఇంచుక శాంతించెదంగాక.

కర్ణుఁ—శల్యా! నీ యభిప్రాయమేమి ?

విందుఁ—శల్యుని యభిప్రాయముఁ దెలియుట కే మున్నది.
అందఱుఁ బిఱికిపడలు. తా నొక్కండే మహావీరుఁడు.

శకునిఁ—బాగుగఁ జెప్పితివి.

సత్యఁ—కురుభూపాలా! వేపురు బహుభంగుల నెట్లు భాషించినను
మజ్జనకుండగు నంగభూపాలుండు నైన్యాధిపత్యమునకుం
దగినవాడని నీ వెఱుంగవా?

వృషఁ—రాజా! పిన్నవాఁడైనను మదీయసోదరుండు సత్యసేనుండు
సత్యమునే పలికెను.

దుశ్శాఁ—నేనీ బాలవీరులతో నేకీభవించెనను.

శల్యుఁ—అంతకన్న కావలసినదేమున్నది.

దుర్యోధనుఁ—శల్యా! ఇందుగల వీరులలో నైన్యాధిపత్యమునకుం దగిన
వార లెవరని నీ యభిప్రాయము.

శల్యుఁ—పాండవు లెవ్వరినిఁ దునుమకుండ యుద్ధముఁ జేయుదురేని
విలుఁబూనిన ప్రతివీరుండు నైన్యాధిపత్యమునకుం దగిన
వాడగునని నాయభిప్రాయము.

క్షేమఁ—అబ్బా! శల్యుఁడెంతటి ప్రతిభావంతుఁడు.

విందుఁ— వినుచుండుము. వినువారలున్న నిట్టిపలుకులు మన
శల్యునినోర నూరుచుండును.

కష్టవిక్రమము.

దుర్యోధ్—మద్రభూనాథా! అట్లుకాదు. భవన్నిశ్చితాభిప్రాయము మాకుఁ గానలసియున్నది.

శల్యుః—అట్లయినఁ గర్జుని యభిప్రాయ మెట్టిదో తొలుత నే గ్రహించినంగాని నుడువఁజాలను.

కర్జుని—నిష్క-పటముగ మదభిప్రాయముఁ దొలుత రారాజునకుఁ జెలిపితినే. నే నైన్యాధిపతియైన యెట్లు యుద్ధముఁ జేయుదునో నైన్యాధిపతిఁగాకయున్నను నట్లనే బోరెదను. అందుచే నా యభిప్రాయ మేమనఁ బాండవులు తన జనకునిఁ జంపిరను దుఃఖాగ్నిచేఁ గ్రోధాగ్నిచేఁ గ్రాగుచున్న యశ్వత్థామ నైన్యాధిపతియైన వానికిఁదోడు నేనున్న లాభకరముగ నుండుననియే.

శకునిః—కడు బాగుగనున్నది.

శల్యుః—(తనలో) ఔరా! కర్జుని బుద్ధిచాతుర్యము. అశ్వత్థామ నైన్యాధిపతియై వానికిఁదోడుగఁ గర్జుఁడున్నఁ బాండవులు విపదభీఁ బడఁగలరు. (ప్రకాశముగా) కురునాథా! కర్జుని యభిప్రాయము బాగుగనే యున్నది. కాని నా.....

దుర్యోధ్—శల్యా! బ్రాహ్మణ వీరులయందు మాకు నమ్మకము నశించినది.

శల్యుః—(తనలో) నేననఁడలఁచుకొనినది యితఁడే పలికెను. (ప్రకాశముగ) అట్లయినచో నీ యభిప్రాయమేమి ?

దుర్యోధ్—కర్జుఁడుగాని లేక నీవుగాని వహించిన లెస్సగనుండును.

శకునిః—సరియే అట్లయినఁ గర్జుఁడుదుల కంగీకరించును. అతఁడు

కర్ణవిక్రమము.

నైన్యాధిపతిగ నుండుటయే లెస్స.

మశ్యా:—నా యభిప్రాయముగూడ నింతియే.

శా॥ శుంభ స్నేహు రవంబుభంగిఁ గదన ట్కోణీ తలంబందు సం
రంభప్రక్రియ ముండుభుల్ నెలఁగ నీ రాధేయుఁ డుగ్రాకృతన్
గంభీరోజ్జ్వలచాపరోపధరుఁడై గర్జింపుచున్ నిల్చినన్
జంబభ్యంసియు వెన్నుసూపుననుచో సందేహ మొందుడునే.

శల్యు:—కర్ణుడుగాని లేక నేనుగాని నైన్యాధిపత్యము వహించిన
లెస్సగ నుండునని నీ యభిప్రాయమైనచోఁ గర్ణుడా
యాధిపత్యము వహించుఁగాక.

క్షేమ:—శల్యా! కర్ణుఁ డాధిపత్యము వహించుగాఁక యని నీవు
నుడువనక్కఱలేదు. అతఁడే యాధిపత్యము వహించునని
మున్నే మే మెఱుంగుదుము.

విందు:—అందులకు సందేహమేమి ? నైన్యాధిపత్యము వహించు
టకు నతనికన్న మేటిపోటరి కురు నైన్యమునఁగలఁడా ?

దుర్యో:— మిత్రమా! అంగరాజా!

శా॥ మానధనుండు, శూరుఁ డస మానపరాక్రమ నిర్జితారి, తే
జోనిధి, కుంభసంభవుఁడు సుక్ష్మేఁగదా? నిను నమ్మినాడనో
ప్రాణసఖుండ! వేగమె యపాయములేని యపాయమొందు డె
దానఁడలంచి కౌరవ శతంబునకున్ విజయంబుఁ గూర్పుమీ.

కర్ణు:—మిత్రమా! ఎన్నటికైన మన కపాయంబొందు వాటిల్లినఁ
గదా యపాయంబు లన్వేషించుట.

కర్ణవిక్రమము.

శల్యుః—అపాయము వాటిల్లకయున్నదేమి? ముప్పాతిక మువ్వంతుల
పై న్యము నశించెగదా! కర్ణా! రారాజున కటచేత
వైకుంఠముఁ జూపుచుంటివే ?

వింనుః—తేనియలొలుకగఁ బలుకులంబలికి మెప్పింపంగల చాతు
ర్యము మన యంగభూపాలునకుఁదక్క యితరులకుఁ
గలుగ నేరదు.

శకునిః—పాకము ముదురుచున్నదే ?

కర్ణుః—కురువీరు తెల్లరు నధికప్రసంగమునకుఁ గడుగుటకుఁ గారణ
మేమియో ? శల్యా! నీ నక్రవాగ్ధోరణిఁ జాలింపుము.

దుర్యోః—నెచ్చెలీ! వారిపలుకులను బాటించుము. భవచ్ఛౌర్యంబుఁ
జూపింపఁ దగినకాల మానన్న మయ్యెను.

మత్స్యాః—అన్నయ్యా! మనకర్ణునకు నీవిత నొక్క చెప్పవలెనా ?

శల్యుః—చెప్పనేల ? సర్వముఁ గర్ణుడు నెఱవేర్చును.

కర్ణుః—కురునాథా! నీన్నేహంబుచేగదా వర్ధిలితి. శాత్రువోద్ధాట
నము కర్ణునకు హస్తబదరీభూతమని యెఱుంగుము?

దుర్యోః—పైన్యాభివత్యమునకుఁ గర్ణుడు తగునని నే నిశ్చ
యించితిని.

శకునిః—మంచిపనిచేసితివి

మత్స్యాః—నే నందులకు సమ్మతిచితిని.

శల్యుః—వ్యోధనా! నీవనినట్లు కాలమానన్నమైనది.

వింనుః—తిగిన క్షత్రియోత్తముఁడు తగునని నాయభిప్రాయము.

శేషుః—ఈ చేయబోవు కార్యమున కాలోచన కర్తవ్యము.

కర్ణవిక్రమము.

దండ:—క్షేమధూర్తి యథార్థముఁ బలికెను.

శల్యు:—దుర్యోధనా! నీయిచ్చకువచ్చునటులఁ గావింపుము. వలదని
యనువార లెవరు ?

సీ॥ రూపవద్రోష పౌ రుషఘ్నితముఖంబు

భయద మార్తాండ బింబంబుఁబోల

నాఁకటిసింగంబు వీకను చెలరేగి

కందోయిఁగెంజాయఁ గడలుకొనఁగ

కుండలీకృతచండ కోదండ మండిత

బాహు దండంబులు పృజ్వలింపఁ

పులిఁజూచి పాటు జి కలవోలె దనుఁగాంచి

పరిపంథిజాలంబు పరువులెత్తఁ

గీ॥ తనచమూకోటిఁ బురికొల్పు కొనుచుఁ జెలఁగి

బవరమును సేయవచ్చు వి వృచ్చుమున్ను

ద్రోణభీష్ముల విడిచిరి ప్రాణములను;

కర్ణుడాపోరుఁ గ్రీడి సింగంబుతోడ ?

కర్ణు:—(రోషముతో) రాజా! పీఠలను బాటింపకుము.

శల్యునివాక్కులు మన మెఱుంగనివా ?

ఆ॥ వె॥ ఓలమాసఁగొనక యుద్ధంబుసేయఁగ

నెంచినాను విల్ ధరించినాను

బీరువోవకుండ బీరంబురేకెత్తఁ

బోరువాడఁ గెలుపుఁ గోరువాడ.

కర్ణవిక్రమము.

గీ॥ అర్జునుడు ఘోరమున నిశ్చయించి
నట్టి దిట్ట యని కొంద అల్పమతులు
పాండవుల పక్షమున నిల్చి పలికి నంత
హితమున జంకవచ్చునే మానధనులు.

దుర్యోధనుఁడు—(సంతోషముతో) కౌరవవీరులారా! నా యనుంగు
సఖుడగు నంగభూషణునకు నైన్యాధిపత్య మొసంగినాడ.

ఎల్లరు యద్ధంబునకు సిద్ధంబుగ నుండుడు.

దండ—అయ్యది యెల్లరు నెఱిగినదే ? మగుడఁదెలుపవలెనా ?

కల్వ—దుర్యోధనా! శుశకమును మృగరాజుఁగావించిన నెట్లుండు
నో యట్లున్నది. తమింపుము—

కం॥ బంటులు బంటులు పోరుట

వింటిమి వారలకుఁజెల్లు బీరము; సూతుం

డొంటరియై పోరుటఁ గనుఁ

గొంటిమె ? బెండులు మునింగి గుండులుదేలెన్.

కల్వ—మిత్రమా! కురువంశోత్తమా! ఇందటి తీర్తియొత్త
ములలో నన్నుఁ బెద్దఁజేసితివి. నీమేలు నేమరుపంజాలను.

కల్వ—వివాక్కుల ధైర్యముఁ జెందకుము.

కీ॥ రాయచకోదమమై చాయల జిగిమిఱు

హయగులతోఁగ్రాలు నరదమెక్కి

పక్షుపక్షుగ్గమితమై ధనువు హస్తముఁ ద్రుండు

గడలేని కాంతులు గ్రాలుచుండ

కర్ణవిక్రమము.

భీష్మశాకాదులౌ వీరులు శింజినీ

టంకారమాలతోడ హుంకరించ

దేదీప్యమాన ప్ర దీప్తకాంచనమయ

ఖడ్గహస్తలు ముందు గంతులిడంగ

గీ॥ గాఢనిఘ్నరబాణ నిర్ఘాతములకు

నంగలారైదు శత్రుసై న్యమును నేడు

నిలిడ దీర్ఘనిద్రను ముంచి నీకు భూరి

విజయలక్ష్మీనిఁ జేకూర్తు వినుము సఖుండ.

దుర్యోః—అంగరాజా! నిను నే నెఱుంగనా? నాకుఁజెప్పనేల?

శల్యుః—సుయోధనా! కర్ణుడు పొగడుకొనుటయుఁ జాలు నీవు
భలిభళియని మెచ్చుటయుఁజాలు.

చ॥ ఉడుంగక యెవ్వరెట్లనిన నూఁకొని యుండెదవట్ల గాని యీ
నడవడి లెస్సగాదని య నం దలపెట్టవు; సూతసూనుఁ డ

ట్టిడయగు టెంతయున్ సరిపడెన్ జెడుచెయ్యఁగులెల్లమీకు; మీ
యెడఁదలయందు మేల్మిజని యింపదు ముక్తుల నూర్పులుండగన్.

క్షేమః—(దండధారునితో రహస్యముగ) బీరంబులఁబల్కియే
కర్ణుడు సైన్యాధిపతియయ్యెను. ఉక్తులేకదా సదా సర్వ
కార్యములకు మూలాధారములు.

దండః—క్షేమభూర్తి! నీ వట్లనఁజనదు. నిర్భయముగ నర్జునుని
మార్కొనఁదగు వీరుఁడు కర్ణుడుగాక మహాశూరుఁడుగలఁడు!

సత్యః—మద్రథావరా! మాజనకుఁడు సైన్యాధిపతిగ

కర్ణవిక్రమము.

నుండుట నీ కనిష్టమైన-నిట్లనజనునా ?

వృష:-శల్యున కనిష్టమైన నిష్టముగా వర్తించువారలెవరు ?

కర్ణ:-రారాజా! ఈ శల్యుని పలుకుల కులుకఁబోకుము.

మ॥ పసయేపాటిగలట్టి మేటిమగలో పాండవ్యయోధావళిన్
దేసలంబాఱగఁజేసి మద్భుజ బలో తేకంబుజూపించి కొ
వ్వెసలారన్ వడివాడి తూపులను లా వింకంగఁబోరాడి నీ
కసిదీరన్ మసిఁజేసి వారలంగడున్ గారిచి కేరించెదన్.

క్షేమ:-(గుండధారునితో) విటివా కర్ణుని పోల్లదములు.

శంష:-అయ్యవి నీవు నేనుబలికినఁ బోల్లదంబులగుఁ గాని కర్ణుడు
వచ్చించినఁ బ్రల్లదములగునా? ఓయీ! క్షేమధూర్తి! కర్ణునిఁ
బరిహసించుటకు మనము తగము. శల్యుఁడెయ్యదియో
పలుకఁబోవును. వినుము.

శల్యు:-కర్ణా! బాహుటంబుగ మేటిపోటరికై వడిఁ బల్కుచుంటివి.
నీ బలసామర్థ్యము లెట్టివో తెలియఁజేయుము. వీను
లార విని సంతసించెదను.

కర్ణ:-(మందహాసముతో) శల్యా! నా బాహుపరాక్రమము
నీకిపు డెట్లు తెలియును. నే నెట్లు చెప్పఁగలను.

ఉ! నాటకమందు నెట్లు నట నాఁడు బొనర్చెడు చెప్పుమన్నచో
మాటలఁదెల్పు నే నటుడు మాదిరి జూపునుఁగాక యట్లులే
పోటరిమన్న తా నెటులు పోరునో పల్కునె? భీతిఁగొల్పు పో
రాటమునందు వాడిమిఁ గ్రియన్ బ్రకటింపక నిత్ర పల్కులన్.

కర్ణవిక్రమము.

శల్యా! మన్మథోద్ధైర్యము నీ వెఱింగియొ యొలుగు
కయో నన్ను గిండు సేయుతలంపున నెగులాడుచుంటివి. యుద్ధా
రంభమునుండి యర్జునుడు చూపిన విక్రమ మెవ్వరెఱుంగనిది.
చక్రంబు వహింపనని కృష్ణుడు చక్రంబుఁబూనుట నరుని విక్ర
మంబునకుఁ గొఱంతయగదా? అప్పుడైన వీరోచితముగ వధింపఁగలి
గెనా? లోకమునఁగల యాబాలగోపాల మెఱుంగుదురు.

చం॥ ఎవనిజయించినాడు నరుఁ డెంతటివీరుడు సిగ్గులేక భూ

ధవుని సభాస్థలిన్ నిలిచి దబ్బులఁబల్కెదవో? వియన్నదీ
భవుని జయించెనో? యకట బ్రాహ్మణవీరవరేణ్యుఁ గుంభ సం
భవుని జయించెనో? నిజముఁబల్కుమ వాక్కులు పెక్కులేటికిన్.

శల్యా! నన్నెఱుంగవుగనుక కోరినవాఁడవగుటచేఁ బలుకు
చుంటిని. నా మనోనిశ్చయ మెఱుంగుము.

సీ॥ కొండవైనుండు తా బండఁ గిగిందుగఁద్రోసి

కెరలికోరాడు నొం టరి యనంగ

నొండుమాటున డాగి యుండు వేటరిఁగాంచి

బలిమి లంఘించు క్రోల్పులియనంగ

వనసత్త్వములు పంచ బంగాళమై పాఱు

గాంతారముంగుమ్ము ఖడ్గమనఁగ

ప్రమాణులఁగూల్చెడి మదపు తేనుఁగూఁజిల్పఁ

జివ్వనఁగుప్పించు సింహమనఁగ

గీ॥ ప్రళయకాలాంబుదచ్చటా పటునినాద

భాంకరణ శంఖరవమఃత్రో హుంకరించి

కర్ణవిక్రమము.

మించి కుప్పించి విస్వచ్ఛ మేనుఁడ్రుంచి
వచ్చి నీముందు కురురాజు మెచ్చుగొంగు.

శల్యుఁ—(నవ్వుచు) ఇచ్చట నర్జునుఁడున్న నీవెట్టి బీరంబులఁ
బల్కుటకునైన మందహాసముఁ జేసియుండును. కురు

రాజును మెప్పించుటకు నిట్టిరిత్యపల్తులఁ బల్కవలయునా ?

కర్ణుఁ—శల్యా! ఏమనుచుంటివి? రిత్తపల్కులనియా ?

ఉ॥ చిందఱవదఱిందీ కురు సేనలు బల్మిదొఱంగుఁగాక, నా
స్యందన మస్థిరంబయి ర కావని గ్రుంకకయున్న; నాజసం
క్రందనుఁ డడ్డమైన, హరి కైదువుఁబూనినఁ గీడిద్రుంతు; నీ
కిందను సేవకుండయి చరించును కర్ణుఁడు రిత్తబల్మినన్.

(ఇంచుక రోసముతో) ఓయీ! పాండవులు నీకుఁ జుట్టము
లగు కారణముననో, నే నైన్యాధిపత్యము వహించితి నను
నోర్వలేమినో, నోరికవచ్చినట్టు లెగులాడిన సరియా ? వీరుని
యందుగల నిక్కమగువిలువ నీవేమి గ్రహింపఁగలవు.

ఉ॥ కార్యముదప్పి ముప్పుయినఁ గర్ణుఁడు వీసమునైన సాహసా
బాధ్యములందొలంగఁడను ధైర్యముఁజెంది నరుండుఁ గృష్ణుఁడున్
గౌర్యముఁబూని సంగరము నన్రణ ధర్మముఁ దఱ్ఱకున్న నా
శౌర్యము నీకుఁ దెల్లమగు చందము జూపెదఁ గ్రీడి బెగ్గిలన్.

క్షేమః—(రహస్యముగ) శల్యా! వెనుదీయకుము.

శల్యుఁ—క్షేమా! నోర నాలుకయుండఁ బలుకుల కేమిభాగ్యము.
మముఖంబు నెన్నుండుఁ జూడని ముదుసలియు నీపలుకుల

కర్ణవిక్రమము.

కన్న నెక్కుడుగఁ బలుకనచ్చును. ఖండవారణ్యము దహింపఁజేయుతఱి నిండుఁడు, పోరాడఁజాలక పాశు పతాస్త్రమొసంగి సుధిఁగావించుకొనిన యీశ్వరుఁ డిట్టి పలుకులు నీపజ్జ నేర్పుచునియున్న నరుని పీచ మడంచి యుందురు. ఇంతకు వారలు నీయట్టి వీరులా ? కర్ణా! బీరంబుల కాద్యోధము లుండవలదా ?

ఉ॥ ఎక్కడి కయ్యమార! నరుఁ డెక్కటి కయ్యమానన్ జెలంగి పెం వెక్కిన కేలుదోయి ధను వెక్కిడి యెక్కులువెట్టు వెన్నుమే లెక్కులగండుమీటి తన యెక్కువఁజూపరు లెల్లమెచ్చ నీ టెక్కులఁ జక్కనేయఁడొకొ ? డెబ్బది దబ్బులుబంటుబీరమే.

విందు:—భళిరా! మద్రభూవరా! బాగుగఁబలికితివి.

దండ:— విని సంతసింపుము. ఎల్లరు నాక్షేపించుటకుఁ దగిన వీరపుంగవులే.

శకు:—సంతసించుట యెక్కడ. ఇదియంతయుఁ గుంచుటయే.

దుశ్శా:—(దుర్యోధనునితో) అన్నయ్యా! ఒకరిఁజూచి యొకరు మర్యాదల నతిక్రమించుచున్నట్టులున్నది.

దుర్యో:—మద్రనాథా! కర్ణుఁడాధిపత్యము వహించుట నీకనిష్ఠమైన నగుగాక. ఇట్టి నిరుత్సాహపుఁబలుకులఁ బలుకఁదగునా? వీరధర్మము నీ వెరుంగనిది కాదు కదా ?

శల్యు:—రాజా! ఏమనుచుంటివి ? నిరుత్సాహపుఁబలుకు లనియా ? పన్న నిజముఁ దెలిపిన నింత కోపమెందులకు?

కర్ణవికృమము.

చ॥ అలలులు గూల్చినేర్తురె మహారణశూరులు పాండుపుత్రులే
పాలుపున వారి జంపగల పోటరియా? నిజ మీవె యుగవే?
పలుకులబల్కినన్ సరియె? పార్థుడొకండు దురంబుసేయఁగాఁ
జెలఁగిన, వానితోడ సరి సేయునె ? కర్ణుడు విక్రమంబునన్.

ఎదిరిబలిమి దనబలిమి గ్రహించి పోరవలెఁగాని తగుదు
నని ప్రతికార్యముఁ దలనిడుకొనినఁ గీడుగాక మేలగునా?

ఉ॥ రక్కెసపల్కు లాడిన దురంబునఁ కర్ణునకున్ ఇయంబు చేఁ
జిక్కునె ? నీకు నై హిశముఁ జెప్పిన పెద్దల నీరసించి లా
వెక్కిన బంటుమిన్నవలె నెచ్చిటు కొప్పువసరఁగినాడ వీ
బక్కను సూత నందనుని బంటని నమ్మితివే సుయోధనా ?

కర్ణుః—మిత్రమా! శల్యుని నిరుత్సాహపుఁ బల్కులకు నే
భీతిలువాడఁగాను; నన్ను నీవెఱుంగవా ? ఎఱింగియు
శల్యుని వాక్కుల గణింపనేల ?

చ॥ నరములతోడఁ బైకుబుకు సంజుడుముద్దలఁబొడ్చి వెచ్చ నె
త్తురులనుద్రాగు కాకములఁ దోలుచుఁ పీఠులమెక్కు నక్కలన్
దొరకొనిగొట్టుభూతములతోఁ బయి యుమ్మను మఱి. కాలితో
వజలుచునుండు పార్థునిశవంబు ద్రువంబుగ నీకుఁజూపెదన్.

శల్యుః—భిత్తిరా! కర్ణా! నన్ను మెచ్చవచ్చుగదరా ?

గీ॥ వాఁడిమింగల మొగజోదు వలెఁజెలంగి
పేలఁదగుఁగాక రేకెత్తు బీరమునను

కర్ణవిక్రమము.

అక్కఱకురాని బిరుదులు పెక్కులేల
దబ్బులకుఁ జెయ్యలకుఁజాల దవ్వచూవె.

ఉ॥ చండశరప్రహారముల సాహసవృత్తిని లావుమీఱ బ్ర
హ్మాండము బ్రద్దలొనటుల నాహనరంగమునందు నేపుమైఁ
బాండవమధ్యఁగూల్తునని పల్కుచుఁ గేరెద వాగ్గ్రహించి; సూ
తుండట రాజపుత్త్రిఁడట దుస్తర సంగరమంట చెల్లరే?
కర్ణా! బహుభాషలేల ?

గీ॥ వాఁడిమనసరి, మన సరి వాఁడిమగలఁ
బిలుకుమాచ్చిన మిడిచూసి, పలుకునటులఁ
గాడుసేయంగవొడగు విల్కాఁడు, క్రీడి
తోడ నీవేడపోరాడు తేడ; కల్ల.

దండః—(శల్యునిజూచి) మదగ్రీభూవరా!

ఉ॥ ఎచ్చటనేర్చినావా? గురు వెవ్వఁడో? నేర్పరికొడు; నిన్ను నే
మెచ్చితి నీకుపల్కులకుఁ మీఁదు వచింపగ నెవ్వఁడోపుఁ గా
ర్చిచ్చువిధంబు ధైర్యమను వృక్షముఁగాల్పగఁజాలుపల్కు నీ
మచ్చనఁబల్కు నీకుగల మచ్చరమెట్టిదో? రాచమచ్చరీ.

కర్ణః—దండధారా! శల్యఁడు కురురాజుపైఁగల యభిమాన
ముచే హితోక్తులఁ బలుకుటకు మనము సంతసింపఁదగి
నదే? (శల్యునిజూచి) మద్రనాథా! నీవనినట్లు లద్దుమండు
సింహపరాక్రముండనుటకు సందియములేదు. సూతకుల

కర్తవ్యకృమము.

సంజాతుండనగు నేను వాస్తవోఁ బోరఁదగదు. అందుచే
క్షుశ్రోకులభవణుండవగునీవు నైన్యాధిపత్యము వహించి
పోరాడుము. అందుల కెంతమాత్రము నా యాతంకము
లేదు. రాజసహిత మిందుల కంగీకరించును. ఎవరైన నేమి?
రాజభక్తిఁగలిగి పోరినఁజాలును.

శల్యుః—నీవుండ నైన్యాధిపత్యము నాకేల ?

కర్ణుః—బాగుగఁజెప్పుచుంటివి. పోరవలదని నన్ను వారింపు
చుంటివి. నైన్యాధిపత్యము నేను వహింపనని యంటివి.
నీయభిప్రాయమేమి? కురురాజు నిప్పట్టున విపదంబుధిలోఁ
బడఁదోయి వలెననియా ?

శల్యుః—నా యభిప్రాయము.... జయము మనకుఁ
జేకూరదుగావున యుద్ధము వలదని.

కర్ణుః—జయాపజయములు నీవెట్లు నిర్ణయింపఁగలవు. ఇప్పట్టున
యుద్ధము వలదని పలుకుట పందల లక్షణము.

చుగిలిగొని మంచిఁజెట్టి బరి పింపక కింకిరిపాటుతోడ నీ
పలుకులఁబల్కు నోరెటుల వచ్చెనో? దాయకుజాకి నెమ్మదిన్
గలతనుజెంచి యిక్కరణిఁ గారులఁ బ్రేలుచునుంటివీవు రా
కొలమునఁ బుట్టగాఁదగునె కోఁచవుగాకొక రాచబంటవే.

క్షేమః—(తనలో) ఇప్పటికి శల్యునితోరు కట్టుపడును.

దుశ్శాః—శల్య! పలుకుటకు నాలుక యాడకున్నదాయేమి.

శకుః—మొద్దువోయెఁగాబోలు.

కర్ణవికృమము.

వృష:-వియుడవచ్చును. వాలుసహిత మెప్పుడైన మొద్దు
వోవును. అట్టితటినాలుకయన నెంత.

విందు:-కురురాజా! ఇప్పటికిజాలకాల మతిక్రమించినట్లున్నది.

దుర్యో:-ఔను, బాగుగ జ్ఞాపకముజేసితివి. అర్జునప్రతాపాగ్నిచే
సుక్ష్మియున్న కురువాహిని ఘనుడగు కర్ణునిచే వీరరస
భూయిష్టమై యర్జునమూలంబుఛేదించి పొంగిపారలుంగాక.
కురువీరు లెల్లరు యుద్ధమునకు సిద్ధముగ నుండుడు.
దుశ్శాసనా! అంగరాజు సైన్యాధిపత్యము వహించెనని
ప్రకటింపఁ జేయుము. మిత్రమా! అంగరాజా! మనమింక
పోవుదము.

(కర్ణదుర్యోధనులు నిష్క్రమించినపిమ్మట మెల్లగ నెల్లరు
నిష్క్రమితురు).

ఇది

ప్రథమాంకము.

❀❀ కర్ణ విక్రమము ❀❀

ద్వి తీ యాం క ము.

రంగము:— కురుక్షేత్రము — కాలము — రాత్రి.

కర్ణశివీరము — ప్రవేశము:— కర్ణుడు.

కర్ణ:—పవిత్ర తాత్రవంశమునఁ బుట్టియు సూతనందనుఁ
డనిమిచుకొనిననేను “సర్వసేనాధిపత్యమాన కనర్హుఁడని”
కొందఱు దూషింపఁ దలవంచుకొనవలసి వచ్చినది.

ఉ॥ పుట్టితి తాత్రవంశమున భూపులభంగియశంబుగాంచి చే
పట్టితి విల్లు సాటి నృప వర్యులధైర్యమునన్నగిల్ల; నా
కట్టికళంక మేల ఘటి యిలై? దిసుతులుకొట్టినట్టి యీ
దిట్టరులెల్లఁ దల్లడిలఁ దేకువఁజూపెదఁగాక యాజిలో.

“తేకువఁజూపెదఁగాక యాజిలో”.....ఎట్లు ?

కావ్యహాసము వ్యర్థమైనదా ?... ..ఇంకొకయనర్థము—

చం॥ నరుని ముఖాంబుజాతము గ నబడకున్నదియెన్ ముఖంబు ను
స్థిరవృత్తిఁజొది హస్తరు నగింపుటకుం గడు నుత్సహించు; సం
గరమున వాని నెమ్మొగిమఁ గాంచినఁ గేలు వణంకుచుండు ము
మ్మకముగఁ దగ్మొడంచు నభిమానము నెక్కింను కారణంబునన్.

కర్ణవిక్రమము.

ఈయనర్థ మెట్లు తప్పించు కొనవచ్చును. ఈ బాంధవ్యము నాకుఁ దెలియకున్న నెంతయు మేలుచేకూరి యుండును... ఇప్పుడు చింతించిన ప్రయోజనమేమి? తల్లియైనర్పు దోసమునకుఁ దనయుఁడును బాధ్యుఁడే?

(అంత శ్రీకృష్ణుఁడు ప్రవేశించి) సోదరుల వధింపఁబాలుపడి సర్వసేనాధిపత్యము వహించిన పాండవాగ్గృహన కభినందనము-కర్ణా! జన్మము సార్థకముజేసికొంటివి.

చం॥ తెలిపితిసీకుఁ దమ్ములకుఁ దీరనివైరము బోలదంచు నా పలుకులసుంతయున్ వినవు పాడిదలంపవు నీవుజేరికిన్
గెలుపుఘటింపఁ జాల ఎని కిన్ జెలరేగెను లెస్సగాదు నిం దలఁదలపై న హించెదవు తథ్యముఁబల్కితిఁ బాండవాగ్గృహ.

ఇంతకు—కోపింపకుమా—నీవర్జునుని వధింపఁజాలవు.

కర్ణుఁ—కృష్ణావిపరీతముఁ బల్కుచుంటివి. మాకపజయమా?

మ॥ అరుణంబై ప్రళయాగ్నికుండ మనఁగా నాస్యంబు కెందామరన్ నిరసింపన్ లయకాల కాల నయనాగ్ని జ్వాలయన్ భాతి భీ కరమై కన్నులఁ గెంపుఁదోప రధినై కాండాసనంబూనినన్ నరుఁడైనన్ గురుఁడైన లేక హరుఁడైనన్ నాకు లక్ష్యంబొకో.

గీ॥ మద్యజభృమితోద్దండ మండలాగ్ర
నిశితధారానిహత ధర ణీతలేంద్ర
మస్తకస్యస్త కోటీర మణుల ఘృణులు
విజయలక్ష్మీకే నివాళి విధము గాల్గు.

కర్ణవిక్రమము.

కృష్ణుః—కన్యా! నీవంశటి ఏరుడ వగుటచే నిన్ను జేతులార
వధింపఁజాలక నిన్ను బ్రోమాలుచున్నాను—నినుబోలు
వీరులెల్లరు నశించిన దేశమేమగును—

పం॥ పశ్యయముదాఁపరించె మనభారతదేశము నాశమొందగాఁ
తెలిసినవాడవీవయిన దేశహితుఁబుఁ దలంపవైతి, ని
శ్చలధృతిఁ బూనిసోదరులఁ జంపఁబ్రతిజ్ఞవహింపఁ జెల్లునే
తలఁపవుమంచిచెడ్డల ను దారుడ నయ్యును పాండవాగ్రీవా.

నీవు సర్వసేనాధిపత్యము పరిత్యజించి నీయనుజుల నీవు
చేసిన యంతనే యుద్ధమంతరించును. ఎల్లరకు షేమాంబగును. నీకు
రానున్నయైశ్వర్యము నిరాకరింపకుము.

ఉ॥ సూతువరింపఁజాలనని సూటిగఁబల్కిన బోటి నీ పదా
జ్ఞాతయుగంబుఁ గొల్పుటకు సంశయమొదకయుత్సహించుఁ గుం
తీ తనయాగ్రీవా హితముఁ దెల్పితి నాపలుకాలకించి ధ
ర్మేతరవృత్తిఁడక్కి త్యజి యింపుము కౌరవరాజ సఖ్యమున్.

ఉ॥ గాడివమున్ గలట్టి త్రిజ గన్నతవీరవరుండు క్రీడి త
మ్ముండయి నీపదంబులకు మ్రొక్కినఁ జాలదె, ధర్మజుండు నీ
యండను గొల్చియుండు జగ మంతయు సంతసమొంద; భాగ్యవం
తుండవు నేనుసంతసము దోసిలియొగ్గెద నాదరింపవే ?

కృష్ణుః—కృష్ణా! నన్నెఱింగియుఁ బలు తెఱుగులు నుడువనేల! పాండ
వులు నాసోదరులని నేనెఱుంగనా? చావునకుభీతిలేదనా?

కర్ణవిక్రమము.

చం॥ గెలుపుకు బొందలేనియెడఁ గీడ్పడిచచ్చెడఁగాక వైరితోఁ
జెలిమియొనర్ప పెగలినె! శ్రీయును రాజ్యము మోక్షహేతువే
కలిమియెఱుంగనో ధనముఁ గాంచనో పేదనో నేలనేలనో
దలఁపవో మంచిచెడ్డల నుదారుఁడు కర్ణుఁడు స్వల్పచిత్తుఁడో.

కృష్ణుఁ—అట్లనా! ఎంత నిబ్బరముఁగలవాఁడవు.

మ॥ పగ సాధించెదవో యెఱుంగవుగదా బాంధవ్య భావంబు మే
లగునా వైరమునన్; దలంపవలదా యన్యాయమో న్యాయమో
తగునే కౌరవరాజసఖ్యమున సో దర్శంబు వమ్మాయెనే ?
భగవంతుండు జయం బధర్మమున నా పాదించు నజ్ఞానియే.

ఉ॥ రాదలపెట్టితేని కురురాజుఁ ద్యజించెదవేసి సూతుఁడన్
వామఁ దొలించి భూవరుని వైఖరిఁగ్రాలెదవెల్ల భంగులన్;
బేదల నిండఁబాపుకొన నౌఁ; దలపోయును వేళ మించిపో
లేదిపుడైనఁ గార్యము ఫలించును నీకు యశంబు చేకురున్.

(శనలో) కర్ణుఁడు బ్రీతికియున్న జయము సందియము.
ఇతని నర్జునుఁడు మీఱుటయుఁగప్పము. కష్టముపై కర్ణుఁడు
గతించినను పాండవులు మునుమున్ను నన్ను దూషింపఁగలరు.
నేఁజేయు ప్రియత్నము లితనివిషయమై నిష్ఫలములైనవి. అగుఁ
గాక. నాదోషమేమున్నది. (అని యిండుక విచార మభినయించి
ప్రకాశముగ) కర్ణా! అనేకభంగుల నే నోపునంతదనుక జోధిం
చితిని. పాండవులతోఁ గలసిమెలసిన లోకములన్నియుఁ గొని
యాడును. ఇక నీయిష్టము. దొడ్డకొంచెముల బాగుగ

కర్ణవిక్రమము.

విమర్శింపుము. పాండవశిబిరంబుననో లేనియెడ సంగరంబుననో గలయుదము.

(అని నిష్క్రమించును.)

కర్ణ:—(విచారముతో) అహహా! నాగతి యెట్లున్నది. ఏకగర్భ జనితులగు సోదరులతోఁ గయ్యము లేనియెడ మిత్ర దోహదము. బాల్యమునుండియు సోదరులమై మిత్ర వాత్సల్యమున, సన్యోన్యానురాగమున వర్ధిలుచున్న దుర్యోధనునివిడిచి యా గర్భవైరులగు పాండవులతోఁ జెలిమిఁ గూర్చుటకు నేజేసిన పాపమెట్టిది. పాపముఁ జేసినవాడ నగుటచే నాగతి యిట్లయినది.

ఉ! ఏరులు భీతిలన్ గలువ విందుకొలంబునఁ బుట్టినట్టి హం
ఏరుడనయ్య సూతుడనఁ బేరువహించితి నాదుపాప మీ
తీరున నాకుఁ దమ్ములకుఁ దీరని వైరముఁగూర్చె గూఢసూ
చారమునన్ జనించు జన సత్తము దుస్థితి యిట్టిదొగదా.

పాండవులు నాకు సోదరులని తెలియుటయే గొప్ప ముప్పుయినది. నాకీ బాంధవ్యము తెలియకున్నచో నెంతయు మేలైయుండును. నా కెంతటి యనర్థము వాటిల్లినది ? హా! పరమేశ్వరా....

(తెరజారును)

కర్ణవిక్రమము.

స్థలము ౨. — కురుక్షేత్రము.

(బలిమిని దృష్టమ్యున్నుని బట్టుకొని కృపాచార్యుడు ప్రవేశించును.)

కృపా:—ఓరీ! పాంచాలుడా! చండాలుడా! నిన్నుఁ దాకినందులకు నీ రక్తమున స్నానమాచరింపవలసియుండును గాని—

గీ॥ పరశురామునిబొలి కుం భజనిసుతుఁడు
నిన్ను వధియింప నూహించె నిశ్చయంబు;
అక్కతుంబున నేను నీ యుక్కడంప
నగునె? ధర్మబె ? యొకని బో జ్యమవు నీవు.

ఓరీ! బ్రాహ్మణద్వేషి! నేడు నీవు నాతో నేల యుద్ధముఁ జేసితివి? నాచే నేలచిక్కితివి ? పిఱికిపందవగు నీతో యుద్ధముఁ జేయుట దుర్బలయగు నబలతోఁ బోరుటయ. రమణితోఁబోరాడి యోడి వెన్నిచ్చిన రాచబంటు గలఁడని యూహింపవచ్చు గాని, మూర్ఖావస్థనున్న వృద్ధబ్రాహ్మణుని కంఠముఁ దుసిమిన చండాలుని నిన్నుఁదక్క యింకొకని యూహింపవచ్చునా ? మూర్ఖా! ఏముఖమున నాకంటఁబడితివి ?

చె॥ పశుచుఁడనంపుఁడెంపునను పాడియెఱుంగక పోతఁరించి యిప్పుడు గడిమీఱి యెక్కటినిఁ బోరగ వచ్చుటెగాక యేపుమై దొడిగితి వొక్క బాణమును తూణము సందుననుండి దీసి, నెవ్వడిగలవాఁడ వైఁ జెడి పాటకుమీ, నినుమోహరించెదన్.

కర్ణవిక్రమము.

దృష్ట:-ఓహో! ఏమిపొండిత్యము. పోరాడి యోడినవారలు లేరా?
మోహరించెదనని నీ వనినంత భీతిలేదనేమి ? ఇంతటికే
గర్వమా ?

కృపా:-ఛీ ! పాపాత్మా ! మాటలాడుటకు నీనోర నాలుక
యున్నదా? సిగ్గెన లేకపోయెనా? నీ బ్రదుకునకు యుద్ధ
మొకటియా ?

చం॥ పరుగిడి పొమ్ము బెండునడి; పౌరుషముండిన లాభమున్నె?భూ
సురునకు నీవు చాలుదువె? జోడులు మెండుగఁగూలిరా కళే
బరములఁద్రుంచి తృప్తిఁగన వచ్చును ప్రాణములున్న; బోరిననో
మరణము సంభవించు; నభి మానముతోఁ బనియేమిభీరువా.
(తెరలో)...ఓ కౌరవయోధవరులారా!

గీ॥ కర్ణచే నకులుండు సం గరమునందు
పరిభవింపఁబడెనని ను పర్వతతికిఁ
దెలుప దినరాజు పడమటి మలనుజేరె
శీఘ్రముగఁ బొందుపొండిక శిబిరములకు.

దృష్ట:-(తనలో) ఓహో! నావలె నకులుండు నోడెనా ?

కృపా:-ఓహీ! పాపాలా! మానైన్యాధిపతి వచ్చుచున్నట్లున్నది.
మర్యాదఁగలిగి ప్రవర్తింపవలయు. లేనిచో నీ ప్రాణ
ములు దక్కవు

(అనంతరము పూర్వపద్యముఁ జువుచుఁ గర్ణుఁడు
ప్రవేశించును.)

కర్ణవిక్రమము.

కృపా:—నైన్యాధిపత్యము నహించిన యంగభూపాలునకు జయు
బగుఁగాక.

కర్ణ:—అచార్యవర్యా! నమస్కారము. (దృష్టద్యుమ్నుఁజూచి
యాచార్యునితో) మహాత్మా! పాండవసేనాధిపతివలె
నున్న యీతఁడు దృష్టద్యుమ్నుఁడాయేమి ? ఈ పుణ్య
పురుషుండు మీ కెట్లు చిక్కినాడు ?

దృష్ట:—(తనలో) అనలమున కనిలము తోడైనవిధమున నాచా
ర్యునకుఁ గర్ణుఁడు తోడయ్యెనే ? నాబ్రదుకేమగునో!

కృపా:—నేడీ పాంచాలపశువు నాతోఁ బోరాడి యోడి నాచేఁ
జిక్కిను. నైన్యాధిపత్యము నహించిన నీకుఁ దగిన
యుపాయముగ వీని నీకొసంగ నిశ్చయించితిని. కౌరవ
సేనాధిపా! నీయాజ్ఞ ఎట్టిదైనఁ గావించుటకు సిద్ధముగా
నున్నాను. అయ్యది నావిధిగదా ?

గీ॥ యుద్ధముననేను జోదునై యుండుదనుక
యధిపతివిసీవు నీయాజ్ఞ నరయవలయుఁ
గారనుంతువో ? తుంగింతువో ? కరుణఁగలిగి
కాచెదో ? సర్వసేనాధి కారి వీవు.

దృష్ట:—(తనలో) అహహా! అకాలమృత్యువునకుఁ జిక్కితినే? చిక్కి
నఁజిక్కితిఁగాని కర్ణుఁడు మహాో దారస్వభావము గలవాఁ
డని బహుభంగులఁ బలుకుచున్న లోకమునందలి సత్యము
నేడెఱుఁగవచ్చును.

కర్ణవిక్రమము.

కర్ణ:- బ్రాహ్మదేవహాదరా! పాండవసేనాధిపా! (మృదుకంఠముతో) నీవు ఖన్నుండవై యిట్లు చింతింపనేల? నాచే జక్కినందులకు నీ కపాయమేమియు లేదు.

చ|| అని యొసరింపజోలును, జ యాప జయంబుల నిర్ణయింప నెవ్వనికయినన్ దరంబె? యొక పట్టునగీడుఘటిల్లుఁగాక; యట్లనుని భవత్సహోదరిని జుట్టములన్ గలరాచజోదులన్ గనుఁగొనబొమ్ము నేదొసఁగెఁ గిర్ణుఁడు నీకభయప్రదానమున్.

(విచారమునఁ దలవంచుకొని దృష్టవ్యమ్ముఁడు నిష్క్రమించును)
కృపా:- అంగరాజా! నేటి నీయుద్ధక్రమము జనుప్రదముగ నున్నది. నైనికులెల్లరు నమితోత్సాహముఁ గలిగి యున్నారు.

గీ॥ కురుచమూవృక్ష సంతతులరి కుతార
ధారలన్ మోడులై భవద్దర్శనమను
నవనసంతాగమంబునన్ సారుమీతి
పారుపోతానా భరితమై పల్లవిచె.

కర్ణ:- ఆర్యా! భవత్కృపాపలోకనంబునఁ గృతార్థుఁడనైతి.

కృపా:- (తనలో) నిత్యకర్మకు వేళయైనట్టులున్నది. (ప్రకాశముగ) కర్ణా! పశ్చిమదిశఁ దిలకింపుము.

గీ॥ బ్రాహ్మణులు మొక్కుసమయంబు పక్షివింతి
నలుదెసలఁబాటి యెలుఁగులం దెలుపుచుండె;
నీను కోప ప్రతాపసా దీప్తనదన
మండలముఁబోలె మార్తాండ మండలంబు.

కర్ణవిక్రమము.

కర్ణ:—అవునవును. మీకు వేళయ్యెనది.

కృపా:—నాకాజ్ఞ రొసుసంగుము.

(అని కృపాచార్యుడు నిష్క్రమించును.)

కర్ణ:—మజ్జనకుడు సూర్యభగవానుడు నాదెస నటణదృష్టిఁ జూచుచున్నట్టులున్నదే ? తండ్రీ! సూర్యనారాయణా!

మ॥ ననుగోపింపకు నీమ కుండలములన్ వర్మంబు నిండుగ్రండు జే
కొనెనంచున్; భవదీయ పుత్రునినృపుల్ కొండాడఁ జెండాడి న
ల్లనుజల్లాడెద; శత్రురాజసతు లా లాపించుటల్ విను; నీ
కనయంబున్ రిపుకంఠరక్తమున న ధ్వంశింతు యుద్ధంబునన్.

(అని నమస్కరించి) నన్నుఁ గన్నదల్లియైన కుంతికి నా
డొసంగిన వరముప్రకారము భీమనకులసహదేవులఁ జంపక విడు
దలఁజేసితి. ఇంక ధర్మరాజుబట్టి విడుచుటయు నర్జునుని
జంపుటయు నున్నది. నాకుఁడగినసారథి లేకపోవుటచే నెంతయు
గొఱంత వాటిల్లినది. కురువీరులలోఁ గృష్ణునకు సరిసేయఁదగిన
వాఁడెవ్వఁడో విశర్కింపవలసియున్నది. (ఇంచుక యాలోచించి)
శల్యుఁడంతటివాఁడని యూహించెదను. అతడు సారథిగనుండ
నంగీకరించునా ? అట్లయినఁ గర్తవ్యమేమి ? కురురాజుచే వాని
నొప్పొపవలయు. (ఎడమకన్నదరును) ఏమేమి ? త్రిలోభీశర
ప్రభాకరపుత్రుఁడగు కర్ణునకు సహితము హానియుండునా ?
ఇట్టిస్వప్నములకుఁ గర్ణుఁడు భీతిలెడువాఁడుగాఁడు.

కర్ణవిక్రమము.

ఉ! సంగర రంగముడు సహ జన్ముని దేహముపైని సర్వభూ
తాంగ విహంగ సంఘము విహారము సేయగఁ గాంచి పోదరా
యంగవిభుడు సేసెనిటు లంచును ధర్మజుఁగుండఁజేతు ను
ప్పొంగుచు నంతరంగమున భూపతి మిక్కిలి సంతసిల్లగన్

వేగమ దుర్యోధనునితో నీవిషయము ముచ్చటించి యనం
తరము నా శిబిరంబున కేగెదఁగాక. (అని నిష్క్రమించును.)

స్థలము 3.—దుర్యోధనుని శిబిరము.

దుర్యోధి:—(ఆలోచనానిమగ్నుఁడై) కర్ణుఁడు గోరినకోరిక దుర్ల
భముగనున్నది. అందులకు శల్యుఁ డంగీకరించునా!
ఎట్లయిన శల్యు నొడంబరుపవలయునని కర్ణుఁడు గుఱిచ్చి
గుఱిచ్చిచెప్పెను. కృష్ణునితో శల్యుఁడు సారథ్యమున
సమానుడనుటకు సందియములేదు. ఈ విషయము శల్యు
నితో సంభాషించి సాధ్యమగునంతదనుకఁ బ్రయత్నించెద
గాక. పర్యవసాన మెట్లుండునో ?

ప్రతిహరి:—(ప్రవేశించి) జయము జయము మహారాజా! కృపా
చార్యుఁడు నశ్వత్థామయు....

దుర్యోధి:—సరియే. వారు రావచ్చును.

(ప్రతిహరి నిష్క్రమించును.)

దుర్యోధి:—రాత్రివేళ వీరు వచ్చుటఁజూడ నెయ్యదియో విశేష
ముండవలయు, ఏమైయుండును?.....

కర్ణవిక్రమము.

(అశ్వత్థామ కృపాచార్యుఁడు ప్రవేశించి యాసీనులగుదురు).

కృపా:—రాజా! నీ యాలోచనకు భంగముఁ గావించినవారమైతిమి.

దుర్యో:—భంగమున కేమున్నది. అలోచన కేమున్నది.

అశ్వ:—రాజా! నారా నీవు గ్రహించియే యుదువు.

గీ॥ లోకశాంధవుఁ డస్తాభి లోనడంగ
సంధకారంబు వ్యాపించు నట్లు నాదు
జనకుఁడీల్గిన కతన వి చార మొండు
హృదయ సీమను వ్యాపించె నెఱుంగుదీవు.

దుర్యో:—(విచారముతో) అయ్యది లోకవిదితము. ఆ విచారము
తొలంగవలెనన్న వైరులఁ దునుమాడవలయు.

కృపా:—అందులకు సందియమేమి ?

అశ్వ:—రాజా! విచారము తొలంగవలెనన్న వైరులఁ దును
మాడుటయని నీవు వచింపవలెనా ? అయ్యది నే
నెఱుంగనా ? యుద్ధము మాకు హస్తబదరీభూతంబని
యెవరెఱుంగనిది. ఇపు డీవిషయము నీతో ముచ్చటించు
టలోగల మదభిప్రాయము నీవు గ్రహించియుండువని
తలంచితిని. వివరించెదవినుఁడు.

మ॥జలముక్కొండ విముక్త వజ్ర సదృశా స్త్రస్ఫూరధారాహతిన్
గలగుండై పులిఁజూచు జింకగుమినాఁ గన్నట్టదేమూఁక; యీ
పలుకుల్ కల్లులుగావు చూపె కురుభూ పాలా! భనద్గర్భవై
రుల దారా సయనాంబుధారలను నీ క్రోధాగ్నిఁ జల్లార్చెదన్.

కర్ణవిక్రమము.

కృపా:-రాజునకుఁ గావలసినదేమి ?

దుర్యో:-నేను కోరుచున్న దంతమాత్రమే ?

అశ్వ:-అట్లయిన నైనాధిపత్యము నా కొసంగుము.

దుర్యో:-నైనాధిపత్య మెందులకు ? లేకున్న యుద్ధముఁ జేయ
దగదా? ఎల్లరు సేనాధిపతు లెట్లుకాఁగలరు?

అశ్వ:-సూతుఁడొకండాధిపత్యము వహించియుండ వానికినిద
బంటునై యుద్ధముఁ జేయుదునా ?

దుర్యో:-సూతసుతుఁడైన నేమి ? ఎన్నరైన నేమి? రాజభక్తిఁగలిగి
యుండవలెఁగాక.

అశ్వ:-అతని పలుకలబట్టి కర్ణుఁడు రాజభక్తిఁ గలవాఁడని
యెంచితివా ?

గీ॥ యామిసీచరభయము సుం తైనలేని

అనిమిషత్వంబు వహించి యధిపుఁబోచి

అమరులన్ ధిక్కరించెద నంచుఁ గుక్క

పలుకుఁగాక నైశగుణంబుఁ బాయఁగలచె.

కృపా:-(తనలో) ఓహో! అభ్యుత్థామకుఁ గోపము మితి మీఱు
చున్నదే ?

దుర్యో:-దోషించినదనా! బ్రాహ్మణులపై మాకు విశ్వాసము
నో ఎనది తుమింపుము.

శ్వ:-రాజా! ఏమనుచుంటివి? బ్రాహ్మణుల విశ్వాసము నీకు
నశించినదే ? అట్లయిన నాబ్రాహ్మణ్యముఁ ద్యజించెద
(కోపముతో జన్మిదములఁ ద్రోచుకొనును).

కర్ణవిక్రమము.

కృపా:—హా! కుమారా! ఎంతటి దుష్కార్యముఁ జేసెతివి ? బ్రాహ్మణులమగు మన కింతటి తామసంబుతగునా ?

అశ్వ:—మామా! ఏమనుచుంటివి ? బ్రాహ్మణునకుఁ దామసంబు దగదనియూ ? అవును.

గీ॥ శాస్త్రకాండంబు తొలఁగి స చ్ఛస్త్రకాండ
మండితంబయ్యె మధస్త మండలంబు
రాచసాచాస మొండుసం పాప్తమయ్యె
మామ! శాంతమెట్లుండు బ్రాహ్మణుఁడనైన.

దుర్యో:—నీ వెట్టుపలికినను సరియే. కర్ణున కొసంగబడిన నైన్యాధి పత్యము నీకొసంగబడదు.

అశ్వ:—అట్లయినఁ గర్ణుఁడు గణించినాగాని నేను యుద్ధముఁజేయను.

దుర్యో:—(తిరస్కారముగ) ద్రోణుండనా! సూత సింఛితిని. (కృపా చార్యునితో) ఆర్యా! తనకొఱకై నేను వేచియున్నానని శల్యునకుఁ విజయఁజేయవలెను.

కృపా:—అవశ్య మట్లానరైద.

అశ్వ:—మామా! పోవుదమురమ్ము.

కృపా:—రాజా మేమేగుటకు నాన్లు యొసంగుము.

దుర్యో:—చిత్తము. నమస్కారము.

కృపా:—జయమగుఁగాక.

అశ్వ:—అందులకొక సూదియమా! (తనలో) కర్ణునకు శల్యుఁడు సారథియగును. పాండవ జయోదంబున కింకళంకయా ?
(కృపా, అశ్వ, నిష్క్రమింతురు.)

కర్ణవిక్రమము.

దుర్యోధనుఁ—కర్ణుడన్న బ్రాహ్మణునిరులకు ద్వేష మెందులకో తెలియ
కున్నది. సైన్యాధిపత్యము దోచుకొని యనుభవించి
నది చాలదా ?

గీ॥ అప్రతిహత ప్రతాపాధ్యులయ్యభూమి
సురలు, కృష్ణుండు వినుతింప నరుడుఁమొక్క
హైసరేయని పెల్లుబ్బి యాహవమున
నోహటించెద రద్ది జయోదయబె.

ఇంతియగాక వీరలు కర్ణునకు సరియగుదురా? వీరతే' యశ
సేల ? యెట్టివీరులైన సరియగుదురా ?

చ॥ నరుడనినన్ మహాగ్రుడగు నాకు బ్రియుంబెఱుఱింపుచుండు సం
గరమునఁ జీరికింగొనఁడు క్రౌంచవిభేదను విక్రమంబు ఖే
చరనుత ధర్మతత్పరుండు శౌర్యముఁధైర్యము బాహువీర్యమున్
దొఱుగని రాచజోడు, తులతూగునె యెట్టిఁడునంగరాజుతోన్

బలగము స్వల్పమైనను నేటి కర్ణనియుద్ధక్రమము జయ
ప్రదముగనున్నది. అమితసైన్యము జయంబున కొండు ముఖ్య
కారణము కాదుగదా.

చ॥ బలగము లెక్కకున్ మిగులు బారులఁదీర్చిన లాభమున్నె? వై
రుల రణధర్మ మర్మములెఱుఱుగు చమూపతిశక్తి, యుక్తి, కా
వలయును గాక; సౌకకడు బల్మిఁగలట్టిదయైన నావికుం
డల సత్తఁజెంది యేమతీన సంబుధిఁ గ్రుంకకయున్నె వ్రేల్చిడిన్.

కర్ణవికృమము.

ప్రతిహారి:—(ప్రవేశించి) జయము. జయము మహారాజా! మద్రదేశ
మహారాజు ... ..

దుర్యో:—సరియే వేగమే ప్రవేశింపజేయుము.

ప్రతిహారి:—చిత్తము. మహాప్రసాదము (నిష్క్రమించును.)

దుర్యో:—కర్ణుడు కోరినకోరిక నెఱవేఱునా? శత్రుఁడందులకు
సమ్మతించునా? సమ్మతింపనిచో జేయునదేమి? ఊ, ఈ
విచారముతో బనియేమి?

చ॥ ఘనమనుబ్రాంతిఁ గొల్పుపటు గర్జనసేయుచు శ్వేతకాంతులన్
దనరుశరత్పయోధరము దంభముఁగాంచి నిరాశఁ జెడి తృ
ష్ణను దురపిల్లుచాతకము చందము నాదు మనోరథంబు శ
త్రుని యెడఁదిత్తవోవు విజయోదయయోగము లేకయుండినన్

శత్రు:—(ప్రవేశించి) కురురాజునకు జయంబగుగాక.

దుర్యో:—(లేచి శత్రుని కరముఁబూని) మద్రభూవరా! ఈ
యాసన మలంకరించెదవుగాక. (అని యథాస్థానోపవిష్టుఁ
డగును.)

శత్రు:—(అసనోపవిష్టుఁడై) రాజా! నన్ను బిలిపించిన కార్యమేమి?

దుర్యో:—(ఇంచుక యాలోచించి) కార్యాగ్నినై నిన్ను బిలిపించితి
గాని మనోరథసిద్ధి కానేరదనుతలంపున మనంబు తత్త
రిల్లు చున్నది.

చ॥ జనవర నీవు చంద్రకుల సంజనితుండవు; చంద్రవంశసం
జనితుండ నేను; నట్టియెడ స్వల్పము నీఁగెడఁ గోరవచ్చు నే

కర్ణవిక్రమము.

అసఘ నెడన్ మనోరథము వ్యర్థమయైనను చాలలెస్స; య
ల్లునియెడఁ గోరు కోరిక య మోఘమయైనను నద్వివ్యర్థమా.

అందుచే నీవునిరాకరించినను లెస్సయే. ఒక కార్యభారము
నీమైనెడఁ దలంచితిని.

శల్యుఁ—అకార్యభారము క్షత్రియోచితమైన భరించుటకు నా
కభ్యంతర ముండదు. తగునో తగదో నీవె విచారింపుము.

మర్యోః—మదోభావరా! మనుజునకుఁ దగినపనులనియుఁ దగని
పనులనియుఁ గలవా ? నీకు నాపై దయయున్నచో నా
కోరికయీఁడేర్పము. లేనిచో నీయిష్టము మాదురదృష్టము.

శల్యుఁ—స్వల్పకార్యముననుఁ గోరదగదని పలికితిని.

మర్యోః—ఏకార్యము స్వల్పమనంబడునని నీ యభిప్రాయము ?

గీ॥ ఘనునిచేనెట్టిక్యామేన్ ఘనతఁజెందా
గొప్పకార్యమేన్ స్వల్పుచే గొలఁదియగును
పక్షిమ వైచ్యంబు లూహింప వస్తువునకుఁ
బ్రాహ్మ పాత్రయోగ్యతఁబట్టి నచ్చుజూవె.

గీ॥ పంకగతమైన జలకణం బింకుఁ; బద్మ
పత్రగతమైన మాక్తిక భంగినొప్పు
శుక్తిగతమైన నయ్యని మాక్తికంబ
పాత్రయోగ్యత నేదేని పతిభఁగాంచు.

శల్యుఁ—సరియే. నీ యభిప్రాయముఁ దెలియఁజేయుము.

కర్ణవిక్రమము.

దుర్యోధనుఁ—నీవు సారథ్యము వహింపవలయు.

శల్యుఁ—కర్ణునకుఁగాదుకదా ?

దుర్యోధనుఁ—కర్ణునకైన నేమి ?

శల్యుఁ—మతేమియు లేదు. సూతనందనుఁడని—

దుర్యోధనుఁ—పౌంధ్రమనైచ్యబులు జన్మముఁ బట్టియుండుననియూ నీ
యభిప్రాయము. భూవరా! సర్వమెఱింగిన నీ పిల్లు పలుక
వచ్చునా ? కృష్ణునకు సరియైనసారథి నీవుదక్కఁ గురు
నైన్యంబున నింకొకండులేడని యాశ్చర్యము నీ కొసంగవలసి
వచ్చినది. నీకు నాపై దయయున్నచో—

శల్యుఁ—(తనలో) అంగీకరించుటకు మనం బొప్పకున్నయది. పాండవ
జయోదయమునకైన సంగీకరించెదఁగాక. (ప్రకాశముగా)
కురుభూపాలా! నీవిత నొక్కచెప్పవలెనా ?

దుర్యోధనుఁ—శల్యా! ఇప్పటికిఁ గృతార్థుఁడనైతిని. చాల సంతసించితిని.

శల్యుఁ—రాజా! చాలరాత్రియైనట్లు లున్నది.

దుర్యోధనుఁ—అవును. మన మిప్పటికి విశ్రమించి ప్రాతఃకాలమున
గర్జునిఁ గలయుదము.

(అని యిరువురు నిష్క్రమింతురు.)

ఇది

ద్వి తీ యాం క ము.

❀ కర్ణ విక్రమము ❀

తృ తీ యాం క ము.

—K—

స్థలము—కర్ణుని శిబిరము.

కర్ణుః—(నిద్దరనుండి లేచి కనుల నులుపుకొనుచు) ఇప్పు డెంత వేళయ్యెయుండును? (అని నలుదిక్కులఁ బఁకించి) అహహా! పశ్చిమదిశ నా సందియమును నివారించుచున్నది.

మ. హరిభీతిన్ గకుబతభూమిఁ గలవాఁ డైయుండగా నంధకా సుయదా పాదితబాధలందిరుగు తచ్చూరుల్ వలెన్ బ ట్టులున్ బారిఁబర్చెత్తెసడిన్; బతాకజలదంబుల్ హఃరవత్తారలున్ విరిసెన్; ఛత్రవడబ్బుఁడంబరణో ర్విన్ లంబబింబుండుగాన్.

కృమకృమముగ నాకాశము నూతనవికాసముఁ జెందు కాలము ప్రాప్తించుచున్నది. అహహా! కన్నులుగల భాగ్యముగదా? ప్రాతరారంభవేళ మేల్కొనువారలకుఁడచ్చ తదితరులకీ విలాసముఁ గాంచు భాగ్యమెట్లు లభించును.

గీ. పలు తెఱుగుల రంగులం బరిధవిల్లి
అరుణలేశంబులన్ గొలి యరుణతురగ
మస్తకస్యస్తశోణ చా మర మనంగ
సంజకెంజాయ ప్పొచి ను జ్వలితమయ్యె.

కర్ణవిక్రమము.

యుద్ధము చే నలసిసాలసి గాఢనిద్రావస్థనున్న నైస్యంబులఁ
దన సహస్రకరంబుల మేల్కొల్పుటకు బాలభాస్కరుఁ డుదయిగచు
కాల మాసన్నమగుచున్నది.

మ. సురమార్గాటవివాసరాతపమునన్ తుష్కించి కాలంబునన్
మెఱయింపంబడు ధ్వంతధూపమున శ్యామీభూతమై ఋక్షపు
ష్పరుచిస్ఫుర్తివహించి పల్లవితమై భాస్వత్కరవ్యాప్తిచేఁ
బరివేషంబను పేరనిప్పుడు ఫల ప్రాయంబునై భాసిలెన్.

అహహా! సంపూర్ణ బాలభాస్కర మండలోదయ సందర్శ
నంబున మన్నయనంబులు సంతృప్తిజెందుచున్నయవి. అహహా!
బాలభాస్కరా! పద్మినీహృదయతస్కరా! అహస్కరా! ఇదియే
మన్నమస్కారముఁ గైకొనుము.

గీ. అంధకారకర్దమ దుర్ద మాభి నష్ట
చేష్టలంగల్గిన సకల జీవములఁ బ్ర
సరితపటుద్వీర్ణతరరశ్మి సుచయమునఁ
గాచు భాస్కరునకు నమ స్కారమిదియ.

(అని నమస్కరించి)

మ. తనివింజెందితి భోగభాగ్యముల మి త్రదోహముంజేయఁజూ
లను బాంధవ్యమురోసితిన్ నరుని గెల్వంజాలినం జాలకు
న్నను ప్రాణంబులనెల్లఁ గోల్పడిన నా నందించెదంగాక; మై
త్రినియామంబుల మీఱనోపుమ నెఱింద్రీ! సూర్యనారాయణా.

కర్ణవిక్రమము.

మ. సరిసేయఁదగు నొక్కొసూతకుల సంజాతుండు రాధేయుఁడె
క్కరణిన్ గ్రీడికి సాటివచ్చునని గం గాసూనుఁడున్ ద్రోణుఁడున్
పరుషాక్షుల్ వదియించి నన్నుఁగికు రిం షన్ రాజుఁగావించె; నే
నిరసింపంగలనే సుయోధనుని? తం డ్రీ! సూర్యనారాయణా.

మ. కలిమిగోరి చరించుపూరుషుఁడు స్వర్గప్రాప్తికిన్ దవ్వగున్
మలముఁత్రాన్వితమైనయాయొడలు సం సారాబ్ధిలోఁ గ్రుల్కిభూ
తలబాంధన్యముఁబా యు; సద్యశము నిత్యుండును నూహించితిన్
నిలవంజాల సుయోధనుఁడొలఁగి తం డ్రీ! సూర్యనారాయణా

ప్రతిహతి:—(ప్రవేశించి) జయము. జయము. మహారాజా! దుర్యో
ధనమహారాజుగారు, మద్రదేశపురాజుగారు వచ్చు
చున్నారు. దూరమునుండియే వారలఁ గనుంగొని
యేలినవారికిఁ దెలియఁజేయవచ్చితిని.

కర్ణ:—అట్లనా. నీవిచ్చట నాసంబుల నలంకరించి సిద్ధముగ
నుండుము. ప్రాతఃకాలకృత్యములఁ గావించికొని సత్వర
ముగ వచ్చెదను.

(కర్ణుఁడు నిష్క్రమించును.)

ప్రతి:—నేఁ బుట్టిపడి మొదలు కర్ణునిబోలిన మహానుభావునిఁ
జూచియె: యిగను. తన కుమారుల నెట్లుపోషించునో
యాశ్రతుల నెట్లుపోషించును. రాజునను గర్వించు సుంతయు
లేదుగదా? లోకంబునఁగల దర్శిమలు ధనికులైనచో
విట్టి మిడిసి కన్నుఁగానక సంచరించుచుండురు. ఇతని

కర్ణవిక్రమము.

యెడల నయ్యది కనుపట్టదు. ఇతఁడు సూతుఁడని యందురు. అయ్యది నేను విశ్వసించజాలను. ముఖిలక్షణంబులఁబట్టి మనుజుని చారిత్ర మించుక గ్రహింపవచ్చుగదా. ధర్మరాజు చాల మంచి వాఁడని యందురు. మంచితనంబునఁ గర్ణునకతఁడు సాటిరాడని నా యభిప్రాయము.....

సీ. జనపతి తనకొసం గిన యంగదేశంబు

పాలించుకొండని ప్రజకొసంగె

అడుగనివారిదే యాతంకమనఁ—చేతి

కెమ్ములేదనునట్లు సొమ్ములిచ్చె

లతూఢికారికి భిక్షూఢికారికి

వ్యత్యాసమెన్నక వ్యవహరించె

దండ్రిచుట త్యజించి ధర్మమార్గంబున

సమభావమునుజూపి సంచరించె.

గీ. ఆత్మవత్సర్వ భూతాని యనుమతంబు

నిత్యదినచర్యలోఁ బెట్టి నెగడఁ జాలె;

విప్రుఁడో భూపుఁడో యెట్టి వీరవరుఁడో ?

కర్ణుఁడు మహానుభావుండు ఘనతముండు.

సడి వినంబడుచున్నది. వచ్చుచున్నారు. (అని యాసనంబుల నలంకరించి యొకమూల నిలిచియుండును.)

(కర్ణశల్యదుర్యోధనులు ప్రవేశించి యాసనోపవిష్టులగుదురు.)

కర్ణుఁ—(దుర్యోధనునిజూచి) మిత్రమా! మద్రరాజు నీ యభిప్రాయ ముతో నేకీభవించెనని తెలచెదను.

కర్ణాశ్రమము.

దుర్యోధనుడు:-నిస్సూదేహముగ. నాయుండభిమానముగల మద్రనాథుఁ
డెప్పుడైన నేఁగోరునది నిరాకరించెనా? నిన్ను, మద్రేశ్వ
రునిఁ జూచుకొనియేగదా యుద్ధభారము వహించితిని.

శల్యుడు:-అవును. నిన్నుఁ బుట్టించుటకు సంకల్పించియే బ్రహ్మ
మున్ను మమ్ము సృజింపఁజేసియుండును.

కర్ణుడు:-భావము గూఢముగ నున్నది.

దుర్యోధనుడు:-అవును. అగ్రాహ్యముగనున్నదు—

శల్యుడు:-ఠాఠాజా! మనము మార్గమధ్యమునఁ బ్రసరించిన విషయ
మొకప్పు డీవియ్యకొనిన నంగవిభుండుమాత్ర మంగీక
రింపఁడని నే నెఱుఁగుచును. అయిన నీవు నొక్కిచెప్పిన
నంగీకరింపకుండదు. అంగరాజా! మా యభిప్రాయముతో
నేకీభవించెదవా ?

కర్ణుడు:-మీ యభిప్రాయ మెఱుంగకుండ నెట్లు వచింపఁ గలను ?
(దుర్యోధనుఁజూచి) మిత్రమా! ఆ యభిప్రాయమెట్టిది ?

దుర్యోధనుడు:-అయ్యది మద్రేశ్వరుఁడే వచింపఁడగును.

శల్యుడు:-మఱియేమియు లేదు. ఈ యుద్ధముచే లోకమంతయు
నల్లకల్లోలమగుచున్నది. అందుచే.....

కర్ణుడు:-సంధిప్రయత్నమా యేమి ?

దుర్యోధనుడు:-అట్టిదే.

శల్యుడు:-అవును. సకన్యమా ?

కర్ణవిక్రమము.

కర్ణ:—సంధికాల మతీక్రమించినది. ఇప్పుడా ప్రసంగమెందులకు ?

దుర్యో:—నే బలికినదియు సంతియే.

శల్య:—మీరు సంధిగావింపనిచో గీడుమూడును.

చ. పగఁగొనరాదు కీడగు ధ్రువుబుగఁ బొందికఁగూర్పు పెంతయుం
దగునదిలెస్స; పారుష మదంబునఁబోలిన జావు దక్కమే
లగునది యొడు కల్ల; యడి యాసను గెల్పుచుకై పెనుగినన్
దెగి నశియింతు రెల్లరును దెప్పరపుగబవరమ్ము మేల్మియే.

రారాజా! నీవైన బాగుగ నాలోచింపుము. నష్టముఁ బొందెడువాడవు నీవు. అటుపై విచారించిన లాభములేదు ?

కర్ణ:—మద్రనాథా! ఇది యేమివెట్టి ? యుద్ధమునకు వెఱచియా సంధిప్రయత్న మూహించితివి.

ఉ. లగ్నముఁ బెట్టినాడ జయ లక్ష్మీనిఁ బెడిలియాడ, నాదు బా
ణాన్ని వెలుంగుచుండ నెవఁ డాహుతిఁగాక తొలంగఁజాలు;ను
ద్విగ్నమనంబునన్ నరుఁడు తేరును డిగ్గితొలంగఁ గృష్ణునిన్
భగ్నజిగీషుఁ జేయఁగల వాడను, వాక్కులు పెక్కులేటికిన్

దుర్యో:—మద్రనాథా! మగుడ నిరుత్సాహపుఁ బలుకులఁ బలుకఁ
వలదని ప్రార్థించెదను. ఎంతటి బలియుండైన నిరుత్సాహం
బున బలహీనుండగును. నీ వెఱుంగనిదికాదుగదా ?

శల్య:— నీమంచికొఱకుఁ బలికినపలుకులు నిరుత్సాహంపుఁ
బలుకులని నిరసింపఁదగునా ? నే వచించునది యిండుక
విచారించి గల కల్ల, నిజము గ్రహింపుము.

కర్ణవిక్రమము.

గీ. ఆలమందల గెలుచు నా డాలమందుఁ
 గీడ్డితోడ నీసఖుఁడు పో రాడలేదె ?
 నాటికిని నేటి కేపాటి మేటియయ్యె
 నరయ రిత్తపల్కులమేటి యయ్యెఁగాక.

కర్ణ:-ఒకప్పు డపజయము వాటిల్లుఁగాక. అంతమాత్రమున వచ్చు
 నష్టమేమి ?

గీ. సమయమును బట్టి భయదహం చాస్యమైన
 నక్కకుంజిక్కి సుక్కిన స్రుక్కవచ్చు
 నంతమాత్రాన నక్కసిం హంబుకన్న
 బలిమిగలమేటి మెకమంచు బలుకనగునె?.

దుర్యో:-మద్రోశ్వరా! నీయభిప్రాయమేమి ? అంగరాజు వీరుఁడు
 కానేరడనియా?

శల్యు:-నాయభిప్రాయము నీవుగ్రహింపలేకుంటివా? కర్ణుడైనను
 మేటిపోటరియని వచించుటకు నాకెట్టిసందేహములేదు.
 గాంధివంబుగల గండుమగండగు కిరీటిధాటి మున్ను కర్ణుఁ
 డేపాటిమేటియని నాయభిప్రాయము.

కర్ణ:-రాజా! శల్యునివాక్కుల నేల గణించెదవు.

గీ. వైరివీర పోకాండ గం భీరజలద
 పంక్తి. మద్యాణ పక్ష ప్ర భంజనంబు
 మించి నల్లడలఁ బరాక్ర మించునెడలఁ
 బాచబుగాళమై భీతిఁ బఱచకున్నె.

కర్ణవిక్రమము.

శల్యుః:-కర్ణా! నీజన్మమెక్కడ, సహజశౌర్య ప్రతాపములగల యుద్ధనుండెక్కడ.

చ. భళి! భళి! నీచందము నె బాసని లెస్సగ మెచ్చవచ్చు; నీ పలుకులకేమి లెమ్ము కటవా? పటువా? హరిణంబుకాటు క్రో ల్పులి బలివారులావరియె? పొచ్చెపుబుట్టుకఁ బుట్టి రాచ బె బ్బులిఁ గికురింపగాఁదగిన పోటఁమిన్న వె? కన్నుఁగానవే?

మర్యో:-(తనలో) నేను నిరుత్సాహముఁజెంది యుద్ధము మానుదు నను తలంపున శల్యుఁడిట్లు పలుకుచున్నాడు. నేనిటనుండి పోవుటయే చాలలెస్స. (ప్రకాశముగ) అంగరాజా! నిరుత్సాహముఁ జెందకుము. మద్రినాథా? యుద్ధకార్యంబుల సరయవలయు. సంగరరంగమునను గలయుదము.

(అని మర్యోధనుఁడు నిష్క్రమించును)

కర్ణుః:-మద్రినాథా! నీయభిప్రాయమేమి? మర్యాద సతికృమించి నోరికివచ్చినట్లు పలుకుచుంటివి.

శల్యుః:-అంగరాజా! నీవు మూర్ఖించి యుద్ధముఁజేసిన సుయోధనుఁడు వైరులకుఁ జిక్కి సశించును. వెండియు యుద్ధము వలనఁ గల లాభమేమి ?

గీ. రణము జనుల చావులకుఁగా రణము, కీడి
దరము పూరించినన్ నీకు దరమువాడము
నార్తియించుక వంచిన నార్తియొనరు
నాశుగములేయ, వెడలు బాణాశుగములు.

కర్ణాటకము.

కర్ణాటకము:—నీమీ? కురురాజు వైరులకుఁ బట్టుననునా? చూచెదఁగాక.

ఉ. ఒక్కట మూడువేలుపులు నుక్కునఁదాకి ధీతిఁజెందఁబే
రెక్కిన మేటిపోటఁదిసి; యీనరుడా కురురాజుఁబట్టు నీ
యొక్కఁదిమిన్న, మిన్నక పు యుద్ధమునంపున మద్రనాథ! నా
ముక్కుననూర్చులుండఁగురు భూపతివైరులచేతఁ జిక్కునే.

శబ్దము:—కొంచెపు బుద్ధిఁగలవారికేమి చెప్పినను లాభములేదు.
రాజ్యము నశించుటకుఁ గాలమునచ్చినది.

కర్ణాటకము:—దానికేవలమేమిచేయఁగలరు. శాశ్వతముగనుండునని యెవరు
నిశ్చయింపఁగలరు.

శా. క్రీడిగెల్పుట నాకశకృమగుఁబో కీడ్పాటువాటిల్లుఁ బో
తేడున్ శ్రీలదొలంగినం దొలఁగుఁబో ప్రేమబు మా యిర్వురన్
గాడుంజెందునె? భాగ్యభోగముల నక్షయ్యంబు గాఁగల్గువాఁ
డేడి చూపు మొకండు లేడుభువిలో నేమందు నీబుద్ధికిన్.

శబ్దము:—అంగరాజా ? ఎట్లో అంగరాజ్యము దుర్యోధనుఁ డొసంగి
నాడు? హాయిగ నింట ననుభవింపనేరక యుద్ధముఁజేసి
చాననేల ? ఇందు దుర్యోధను దూషింపరాదు. రాజ్య
మాతఁడొసంగె గాని యనుభవించుట నీలోనున్నది.

కర్ణాటకము:—రాజ్యము శాశ్వతంబును నూహించితివా? నీ రాజ్యము
నీతో వచ్చునని యూహించియా యుద్ధమునకు వచ్చితివి?

మ. కడిమిన్ బాలనసేయునట్టి భువి నొక్కొక్కైనఁ గొంపొవఁజూ
లకు; ఖండికృత పుక్తికంఠుడు యుగా లంకారభూతుండు రా

కర్ణవిక్రమము.

ముందు భూమింగొనిపోయేనే సఖునకై పోరాడె? హా స్నేహపా
త్రుడు కర్ణుడు నృపోత్తముడుకృతకృత్యుండంచు గీర్తింపలే.

శల్యుః—నామాటవినుము. ఈ వేదాంతము నీకు మోదాంతమగు
గాని భేదాంతము గానేరదు. నీవు సాహసించి యుద్ధము
జేయఁ దలంపకుము. అర్జునుడు నిన్ను విడువఁడు.

ఉ. “తాలిమిఁబూని కేరక ద్రోష్టి సుఖంబుగ నుండఁతేక గు
ఱ్ఱాలను తోలుకోక సమరంబును సల్పగ వచ్చినాను పో
గాల” మటంచు నీవు మది గాఢతరంబుగఁ గుండువేళ వా
డాలమునందు నిన్ విడుచునా? వధియింపక సూతనందనా.

అందుచే నీకొక రాజనీతిఁ దెలిపెద నాకర్ణింపుము.

చం. అరుల పరాక్రమాంబు స్వబలాతిశయంబును మీఱియున్నచో
నరసి, నృపుండు సుధికఁ బ్రయత్నముసేయుట చాలలెస్స; సం
గరమున నెట్టినేర్పరియుఁ గార్యఫలంబును జెదనోపఁ డె
క్కరణినియైన పొందికయ కర్ణము; ఖడ్గము లాభహేతువే.

నాయందు దయయుంచి యీవిషయమై బాగుగ నాలోచిం
పుము. ఈ తరుణము మించిన వైని విచారించిన నేమిఫలము.
గుఱ్ఱములఁబూన్చి రథముతో మగుడ నే వచ్చునంతలో నీ స్థితి
విచారించుకొనుము. (అని నిష్క్రమించును.)

కర్ణుః—(మిక్కిలి విచార మభినయించి, నిట్టూర్పు విడిచి) ఆహా!
కౌరవరాజ్యలక్ష్మీ కెట్టి దుర్దశ వాటిల్లనున్నది. సమస్త
భూపాల మస్తకస్యస్థ కోటిరమణి విరాజచ్ఛరణుడై,

కర్ణవిక్రమము.

గదా ? సుయోధనుచకు జయము లభించునో లభించుదో ప్రస్తుత మూహింపఁజాలను. అందుచే నైన్యమెక్కుడుగ వ్యయముఁ జేయఁ దగదు. అయ్యది రాజనీతియుఁగాదు.

గీ. అల్ప ఫలితంబునకు హెచ్చు వ్యయముసేత
హానికీన్ గారణంబగు నందు బుధులు;
అధికఫలమున్న స్వల్పవ్యయమున హెచ్చు
రక్షణముసేత, విబుధుల లక్షణంబు.

రథమునచ్చు సడి వినవచ్చుచున్నది. శల్యుఁడు వచ్చుచు నట్టులున్నది. యుద్ధమువలదని మగుడ నితడు పల్కినచోఁ గఠినముగ మందలించెదఁగాక.

శల్యుఁ:- (ప్రవేశించి) అంగరాజా! వచ్చినది విమానము.

కర్ణుఁ:- ఛీ? వృథామంగళపాతకా.

శల్యుఁ:- అట్లుపలికిన లాభమేమి? నామాట వినుము. దురభిమానమున లాభము సుతయులేదు. పాండవులతో సఖ్యముఁ జేయుదువేని నీకుఁ గొంతరాజ్య మిప్పించెద.

కర్ణుఁ:- రాజ్యమిప్పించెదనని నీ వనినంతమాత్రమున మిత్రద్రోహము నకుఁ బాల్పడుదు ననుకొంటి వేమి ?

ఉ. మోహ వశంవడుండనయి మూరెడు భూమికి నానజెందుచో నాహవముదొలంగఁదగు నయ్యదిధర్మమే? కాశ్వతంబె యీ దేహము, దుర్యోశంబు నలు దిక్కుల మబ్బయి పొక్కునన్న సం దేహమే? యింతకుండగు నె స్నేహము పట్టిన ద్రోహమెంతునె.

కర్ణవిక్రమము.

శలుః.—అర్జునుని పరాక్రమము నీవు బాగుగ నెఱుంగవు గావున నిట్టి నిరర్థకనీతులఁ బలుకుచుంటివి.

ఉ. అర్జునుడన్న పందయని యాత్మదలంచి తె? వైరిభర్జనో
పార్జనుడం చెఱుంగుము మ హాహవదోహదకేళి లాలసో
త్సర్జిత మృత్యురూప శర చాపగుణధ్వని పోలుఁ గాండము
గర్జన ధర్మరాణ్మహిష కంఠఘళం ఘళకాంస్య కింకిణీన్.

కర్ణుః.—భళిరా? పాండవమాగధా! బాగుగవర్ణించితివి.

శల్యుః.—అట్లనినఁజాలదు. పిన్నతనంబునుండియు విలుఁబూని
పోటరిననుచుఁ జెలంగుచుంటివే? మహావీరు నొక్కనినైన
గెలువఁ జాలితివా ?

కర్ణుః.—గెలుచుటయేగాదు. ఆమహావీరుఁడు నాథాటి కోర్వఁ
జాలక పట్టణం బొఱ్ఱొసంగి సంధిఁగావించికొనియెను.

శల్యుః.—ఇది యొకనూతనాంశము. వర్ణించిన నాకర్ణించి సంతో
షించెద.

కర్ణుః.—కోరినవాఁడు వగుటచేఁ దెలిపెద వినుము.

ఉ. కంధితరంగసంఘముల కైవడివచ్చు దళంబుదుగ్రించి, ని
ర్బంధమునన్ గళింగవిభు బాలిక మిత్రునకిచ్చి యా జరా
సంధునిగెల్చి; సంధికి నొసంగిన యాతని దేశముండి, ద
ర్పాంధుడైనై చరాచర భయంకరవీరుఁడునాఁ జెలంగితిన్.

శల్యుః.—ఇట్టి విశేషముల నేను సహితము వర్ణింపఁగలను. వినుము.

కర్ణవిక్రమము.

ఉ. వాలమునన్ నగంబులను వక్కల వ్రక్కలఁజేసి, మత్తశుం
డాలములన్ వణించి, సుభటప్రకరంబుల పెంపణించి, శా
హ్వాలములన్ శఖంబులను ద్రుంచి, సుధాంబుధిద్రావి త్రేన్ని, మా
జ్జాల మొకండు పూర్వము దురంబున శౌర్యముఁజూపె నీవలెన్.

కర్ణుఁ—నేఁబలికినది కల్లయనియా నీయభిప్రాయము.

కల్యుఁ—అందుల కొకసందియమా ?

కర్ణుఁ—జరాసంధుఁడు నాతోఁ బోరాడియోడి మాలిసీనగరము
నాకొసంగినట్లు నీవు వినియుండలేదా ?

కల్యుఁ—(తనలో) అవునవును. మఱచితిని. (ప్రకాశముగా) పరశు
రాముని మోసపుచ్చినట్లు బ్రాహ్మణవేషంబున జరా
సంధుని యాచించియుండువు.

కర్ణుఁ—మద్రీనాథా! ఇట్టి యధర్మమునకుఁ బాల్పడుచుంటివేమి.
కురుదేశంబునను ధూమకేతువు నీరూపంబున నవతరించెనా
యేమి ?

సీ. పృథుచక్రవర్తిచేఁ బెనుపొందుటంజేసి

కృత్తివామంబున వెలయుచుండు

వసుధాసతీఘాల భాగంబునందునఁ

బాలుపొందు సింధూర తిలకమనఁగ

నలది, శ్రీభారతీ లలనాలలామలన్

గారాబుచెలులతోఁ గలసిమెలసి

వరచక్రవర్తుల బాహుపంజరములఁ

జిలుకచందాన ముద్దులఁజెలంగి

కర్ణ విక్రమము.

గీ. తనరు భారతమాతకుఁ దనయయనఁగ
 గ్రాలు కౌరవప్రాజ్య సా మ్రాజ్యబిడ్డ
 కాడుఁ జెందంగఁ దలఁచితే కౌరవేశుఁ
 డెట్టి యపకార మొనరించె నిట్టులాడ.

శల్యుః—నను దూషింప నెంచితివిగాని, నీ మిత్రుఁడొనరించు దోష
 ముల గ్రహింపకుంటివి.

గీ. విషముఁజెట్టుటకుందోడు పృథ్విసహ
 రించి, కానల పాలొనరించి, ద్రుపదు
 బాలికంబట్టి, కటకటా! పరిభవించె
 బాండవులొనర్చు పపకార మొడుగలదె.

కర్ణుః—ఇప్పుడా ప్రసంగముతో నేమి. కురుపాండవు లనోన్యన్యము
 చెడుగులఁ గావించుకొనిరి. మనకాప్రసంగముతోఁబనిలేదు.

తనకుఁగర్తవ్యమైన విధి మనుజుఁ డొనరించుటధర్మము.

శల్యుః—అట్లని కీడువచ్చునని గ్రహించియు నగ్నిహోత్రమునఁ
 బడుటయే ధర్మమా ?

కర్ణుః—ధర్మమన నెట్టిదియో నీ వెఱుంగవు.

చ. మును మనుజుండు కార్యఫలమున్ మది నెంచగరాదు లెస్సయై
 నను చెడుగైనఁ గార్యము లొనగ్గుట ధర్మము, తత్ఫలంబు రా
 జనుభవ మొందుఁగాక; సమరావని నాదు రథంబు క్రుంగినన్
 దనువు దొఱుగు; దోషరహితంబుగ నావిధి నే నొనర్చెదన్.

మద్రీనాథా! నా మనోనిశ్చయముఁ దెలిపెద వినుము.

కర్ణవిక్రమము.

గీ. రాజవరునకుఁ గలవు మా కర్ణములు రెండు
పిడుగులఁబోని యలుగులం దొడిగి పులఁ
దుగించి, రక్తాస్త్రమున్ భుజి యించుటొండె
కోరిలు పులిఁబోలిపోరాడి గూలుటొండె.

శల్యుః—అవునవును. ఆ మార్గములు రెండు రాజవరునకుఁగాని
సూతునకుఁగావు. అంగరాజా! గాండీవికి విజయుండను
నామముఁ గలదని యెఱుఁగుదువా?

కర్ణుః—నేను సహితము విజయుండనే.

శల్యుః—అది యెట్లు ?

కర్ణుః—గాండీవికి గాండీవంబను విల్లెట్టిదియో యట్టిదియే నా
విజయంబను విల్లుసహితము. అందుచే నే విజయుండనగుదు.
ఈ మహాధనుస్సు వహించియే భార్గవుండు క్షత్రియ
లోకంబును సంహరించెను. ఇప్పుడైన నీ సందియము
నివారింపఁబడుఁగాక.

శల్యుః—విజయమను విచ్చొందుచేఁబూని పాండకవాసుదేవునివలె
నశింపఁగలవు. గాండీవియెక్కడ నీవెక్కడ.

చ. పలువయెఱుంగఁజాలునొకొ పాండవులంగలసత్తు, రజ్జులన్
బలుకగవచ్చు, సూతసుతు పల్కులు ముల్కులఁబోలిదాయలన్
జెలుచనఁగూల్ప జాలునొకొ, భీముడు, గద్దటి పెద్దరాచ బె
బ్బలియగు క్రీడి, కైదువులఁ బూని చెలంగిన నాసలున్నవే.

కర్ణుః—(తనలో) ఊరుకున్నకొలాది నీ మూర్ఖుఁడు నోరికివచ్చినట్లు
పేరెలుచున్నాను. (ప్ర)కాశముగా మిక్కిలికోపముతో)

కర్ణవిక్రమము.

మ. మతిలేదో జ్వరసంధి యుద్భవిలెనో మద్యంబు గంజాయిఁ ద్రా
గితివో ని న్మదినమ్మినన్ నిజముగాఁ గీడ్పాటు వాటిల్లు; ను
ర్మతి నా సారథివాటచే బ్రదికితే రా! లేనిచో నిప్పుడే
శితబాణాళి మహాప్రహారముల నీ శీర్షంబు ఖండింపనే.

గీ. వీరవరులని వైరుల వినుఁగులేక

పొగడనేటికి మమ్మిట్లు దెగడనేటి

కక్కటా! నీకు బ్రదుకుపై నాసయున్న

పాండవుల నాశ్రయింపుము భయమువలదు.

మూర్ఖా! నోరికివచ్చినట్లు పేలుట యెఱుంగుదువుగాని
నా పరాక్రమము నీవేమి యెఱుంగుదువు.

ఉ. దండకుఁజేరి వైరిభుజ దండము లొక్కటఁద్రుంచి దివ్య కో
దండ విముక్తకాండ జనితంబగు వహ్ని రణంబులోన పే
దండములన్ దురంగ భట తండములన్ దహియింపఁ గర్ణు డా
దండము, నీదు తూపులకు దండము దండము దండమొచ్చు దో
ర్దండములెత్తి మ్రొక్కు రిపుతండము గండముఁ దక్కియుండగన్.

శల్యుఁ—నీ వంతటికార్యముఁ జేయఁజాలనివాడవైనను సంతసించెద
ఏమందువేని ?

ఉ. పోలుపరాని పోటరియ పోరుటకుందగు, సూతుఁ డాజికిన్
జాలఁడు, నిక్కువంబయినఁ జాలుదునంచును వారువంబులన్
దోలుటఁ దక్కియెక్కిడు ధనుస్సున వైరినెదిర్చి, పాతినన్
జాలును; వంధ్యకాన్పుఁ గనఁ జాలినఁజాలదె గుడ్డిబిడ్డయున్.

కర్ణాపకృతిము.

కర్ణా:—నీ నాలుకఁద్రుంచినఁగాని యీ యున్నతప్రలాపములు
కట్టువడవు.

గీ. ఈరసముఁబూని వివ్వచ్చు పోర నన్నుఁ
బిలుకుమార్పు నటంచును పలుకుచుఁటి
వింక ప్రేలిన నీదు లా వింక నాదు
నారసంబుల నినుఁజేతు నీరసంబు.

శబ్దము:—బాగుగ నాలోచించుకొనుము. యుద్ధము వలదునుమా.
ప్రాణాపాయకరమనుమా.

కర్ణా:—నీ పలుకులకు భీతిచెదనాయేమి?

గీ. ఓహటించక వైరుల మోహరించి
ఆలమొనరింపఁజో నడి యాస యనుచు
మదినిఁబుయిలోడకుడఁ బ ల్కెదవు, నీకు
వెఱచి పఱచునే కర్ణుడు ల్లఱపుబిరుదు.

శబ్దము:—అట్లయినచో నిక నా యాలస్యములేదు. భీతిలకుండ
ధైర్యముగ నుండుము.

గీ. పగములఁబూని హరి వారు వములఁదోల
ప్రళయ పర్జన్య గర్జనానుబంధముగను
దేనదత్తంబు పూరించి దిక్కులులియ;
వచ్చుచున్నది చూడు వి వచ్చునేడు.

పోరాడనిశ్చయించితివేని నిస్సాణంబుమోగించి నైసికులు
యుద్ధమునకు సిద్ధముగ నుండునట్లు లాజ్ఞాపింపుము.

కర్ణ:—అయ్యది యెంతసేపు. (అని పక్కకువెళ్లి) కారవ
పృతనాధిపా!

మ. దళితానంతదిగంతమై, ధణధణా ధాణా ధణధావనమై,
పశ్చియాభీల పయోదనిష్ఠుర రవ పారంభసారంభభృ
న్నిలయంబై, విజయాంకికర్ణయుగళి స్థోమ స్థాతిమై
చలితారాతి వితానమైన, రణ నిస్సాణాబు మోగింపుడి.

శల్యు:—అహహా! మహావీరశిఖామణివి. నిన్నుబో.....

కర్ణ:—అధికప్రసంగముఁ జేయుదేని నీ నాలుక ఖాడించెద. వేగమే
రథముఁ ద్రిప్పుము. (అని నిష్క్రమించును.)

శల్యు:—వాగ్దానముఁ జేసినవాడ నగుటచే నీయాస్థ నుల్లంఘింపఁ
జనదు. (అని నిష్క్రమించును.)

తృ తీ యాం క ము

స్థలము ౨.—కురుక్షేత్రము. పాండవశిబిరపార్శ్వము.

ప్రవేశము:—యుద్ధవేషమున—కృష్ణార్జునులు—ధర్మరాజు—

కృష్ణ:—(ధర్మరాజుజూచి) బావా! నీయభిప్రాయము తెలిసినది—
కర్ణునిదింపకుండ—ఒకప్పుడు కర్ణుడేదింప వచ్చినను—
తప్పించుకొని, యితరులసహాయించి విజయము బడయ
వలెనని మనమెంత ప్రయత్నించినను ప్రయోజనములేదు.
కర్ణుడన్న సీకిత భీతియేల ?

కర్ణవిక్రమము.

ధర్మ:—కష్టా! కర్ణునకు భీతిలేనట్లు నేనెవరికిభీతిల లేన—భీతిలేను.
 భీష్మద్రోణాది వీరులు నిరుత్సాహముగఁ కర్ణుని నర్థరథు
 లతోఁజేర్చినను—యథార్థ మూహించిన కర్ణుడతి భయంకర
 వీరుఁడు—కౌరవరాజపక్షమున నిష్క్ర-పటముగఁ పోరాడి
 తనప్రాణములనైన ధారవోయుటకు సిద్ధముగనున్న వీర
 శిఖామణి—

ఉ. దుర్జయుఁడుగుండాలమున ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడు గాడు కర్ణుఁడ
 త్యూర్జిత బాహువిక్రమము యుద్ధమునన్ ప్రకటించుమేటి, నీ
 తర్జన భర్జనంబులకు ధైర్యముఁబాయని ధైర్యమూర్తి; నీ
 కర్ణును నప్పగించితిని హానిదొలొచి యనుగ్రహింపవే ?

కృష్ణ:—(ధర్మరాజుతో) ఓహో! ధర్మరాజా! కర్ణుడనిన నీకింత
 భయమున్నదని నేనింతకుపూర్వమే తెలిసికొనియున్న—
 ఎట్లయినఁ కర్ణుని మనపక్షమునకు నాకర్షించియేయుంచును.

ధర్మ:—కృష్ణా! నీతోఁజెప్పుకేమి ?

ఉ. బెంగ జనించు డెందమున వీరుని కర్ణుని పేరువిన్న; న
 య్యంగభవారి ఘోరనిట లాంబకతుల్యము వానిమోము చూ
 డంగల వీరుఁడెవ్వఁడక టా! యని వానిజయించుటెట్లు? మా
 యంగద నెట్లు బాపెదవొ యర్జునునేగతిఁగాచుకొందువో ?

కృష్ణ:—అర్జునా! విన్నావా? మీ యన్నగారి మాటలు. నిన్ను నే
 నెట్లు కాచుకొనఁగలను ?

కర్ణవిక్రమము.

చ. విడువఁడునిన్నుఁ గర్ణుఁడరి భీకరుఁడాజినెదిచ్చి యెట్టులేన్
 పొడువకపోడు, మాగధుని పొంకమణించిన యుక్క-లుండువాఁ
 డడలక నీవు కంటఁబడి నంతచె హుమ్మనిహుంకరించు; నె
 వ్వడువననిన్నుఁగాచుకొన వచ్చునునాకు వచింపుమర్జునా ?

గుఱ్ఱములఁ గాపాడుకొనుచు నన్ను నేఁగాచుకొను నప్పటికే
 తలప్రాణము తోకకువచ్చును—వినుచున్నావా! అర్జునా? నన్ను—
 గుఱ్ఱములనీవు సంరక్షింప నవసరములేదు— నిన్నునీవు కాచుకొని
 యుద్ధముఁజేసినఁ జాలును.

అర్జుః—కృష్ణా! నన్ను నీవెఱుంగుదువు. నిన్ను నేనెఱుంగుదును—
 ఇప్పుడీ ప్రసంగముతో నేమిప్రయోజనము—

(తెరలో రణదండుభి మ్రోగును)

అర్జుః—విన్నావా!

గీ. సమరదండుభి మ్రోగించి సరభసమున
 వచ్చెఁ గర్ణుండు; వ్యర్థ సం భాషణమున
 నిట్లుకాలంబు వెచ్చింప నేల మనకు?
 నేనెఱుంగని కర్ణుఁడా నిజముచెప్పుమ.

కృష్ణుః—ధర్మనందనా? నీ వింత భయపడ నవసరములేదు. శత్రుని
 సాగధ్యము—బ్రాహ్మణశాపము—కర్ణునకుఁ బ్రాణపాయ
 కరములు—ఇంతకు నీ తమ్ముఁడు తక్కువవాఁడా ?

కర్ణవిక్రమము.

భా. తంకంనాడము మా పుష్పా గగ భను ప్పంకారముంజేయు శ్రీ
కంకున్దాకి జయించి పాశుపతమున్ పైకొన్నవాఁ డక్కటా
శుంభున్ కర్ణుని జూచి నంకునె? మహా శూరుండు నీ తమ్ముండు
త్తంకన్ దక్కియొకింతతాళుము భయో త్పాతంబు నీకేటికిన్.

మందుమేము వెడలుచున్నారము వెంటనే భీముని—
నాత్మకీసె బంపుము.....

(మువ్వురు నిష్క్రమితురు.)

కవి

తృ తీ యాం క ము.

❀ కర్ణ విక్రమము ❀

తు రీ యాం క ము.

కురుక్షేత్రము. ప్రవేశము—భీముడు.

భీము:—“కర్ణునితో దృష్టద్యుమ్న సాత్యకిప్రముఖులుపోరుచుందురు. నీ వొకయొర దుశ్శాసను మార్కొని పోరుము. దుర్యోధనుడు వచ్చినచో నర్జునుడడ్డగించును. అశ్వత్థామ యుద్ధమునకు రానని ప్రతిజ్ఞ జేసెను. సులభముగ దుశ్శాసను వధియింపవచ్చు”నని శ్రీకృష్ణుడు నాకుఁదెలిపెను. (తెరవైపుజూచి) కృష్ణుఁడా! జ్ఞాపించినట్లు లల్లదే, దృష్టద్యుమ్నుడు, సాత్యకియుఁ గర్ణునితో నతితీవ్రముగఁబోరుచున్నారు. ఇదియే ముచిసమయము. దుస్ససేనుని జాడయేనాకుఁ గనుపట్టకున్నది. ఓరీ! పశువా దుశ్శాసనా!

చ. కసికరమున్ దొఱంగి సతి గాసిలఁ జేసిన దుష్టచిత్త! నా మనమున నాటుకొన్న యవమానము కౌరవ నాశనార్థమై యవలము భంగిఁ బ్రజ్వలితమై కనుదమ్ముల, నెమ్మొగంబునన్ గనుపడి నిన్ను నొక్కతృటి కాలములో దహియింపకుండునే.

ఓ కౌరవవీరులారా! మీయవరాజెచ్చట డాగియున్నాడు? నేడు రణరంగము నలకరింపఁజాయేమి ?

కర్ణవిక్రమము.

గీ. యమతనూజనాజ్ఞా శృంఖ లమున బద్ధ
మయ్యె భీమగజాబుచు సరసి నాడు
సభను చూపించె నసమాన సాహసులు
నిపుడు రాడేమి ? నేడు విశృంఖలుండ.

ఓ కౌరవయోధులారా! మీరేడ పాండవులతో యుద్ధ
మొనర్పుటేడ. కురునంశము నశింపజేయుటకు నే నొకండఁ
బాలనో ? మిమ్ముల మీఁతేని వధించుటకు నొక్క తృటికాలమైన
నా కక్కటలేదు. పాండవులనిన నల్పులని మీ రెల్లరుఁడలంచి
కౌరవపక్ష మనలుబించిరేమి?

గీ. సింహశార్దూలములతోడఁ జెలఁగి హరిణ
కోటి పోరాటమును సల్పఁ గోరినట్ల
పాండవానీకములతోడ బవరమునకుఁ
గడఁగి మోహరించు తలంపు కౌరవులకు.

ఉ. శూరుఁడటంచు నించుకయు సూతజగీతజు లెక్కసేయ, వి
స్తార బలాధికుండనుచు శల్యునిగిల్యుని గంటఁజూడఁ బెన్
దోరపు బల్లిమండనుచు దోణిజగీణజు సాటిసేయ, దు
ర్వారగదాహతిన్ గురు నృపాలునిఁ గాలుని ప్రోలికంపెదన్.

(అని తెరవైపుఁజూచి) హా క్రూరదిత్త! పాండవద్వేషి!
ఇచ్చటికి నాకంటఁ జిక్కితివిరా దుశ్శాసనా!

చ. సరపశు వెవ్వఁడాదురద నందన కుందగఁ గొప్పుబట్టె; నా
కురుసభలో నెవఁడు సతికోకలఁగైకొనె; నెట్టి క్రూరు హృ

కర్ణవిక్రమము.

త్సరసిజ శోణితాసవము ద్రావగనేను ప్రతిష్ఠాఁ గొంటి; నా
నెరసరి మచ్చుజద్యయవనిన్ బడఁబోవఁగలేరె కౌరవుల్ ?

ఇకనేఁ గాలము వెచ్చింపఁజనదు. అసహాయుండై చిక్కిన
ధర్మనాశను దుశ్శాసను నిపుడే వధింప వలెను.

సీ. విదళిత విపులోరు హృదయ కటాహ ర

క్రౌఢువారిని స్నాన మాచరించి
వైరి భూధవరక్త వారి ధారాధౌత

కేతనాంబరములఁ బీఠిఁదాల్చి
భయద గదాహతి భగ్నీకృత లలాట

పట్ట రక్తము ఫాల పదవిఁదీర్చి
క్రూరబుద్ధి కపాల సారస సంభూత

రక్తమన్ మధు వను రక్తిఁద్రావి

గీ. దుస్ససేనుని మాంసంబుఁ దుష్టినార
గించి; మిగిలియున్నది కాక గృధ్రములకు
నామెతల నిత్తు; భయద సింహంబనంగ;
నన్యరాజన్యముఁడనై జన్యమునను.

కౌరవవంశపాంసనా! నా బాహుపంజరమునకుఁ జిక్కి
యమునకుఁ దక్కితివిరా! (అని గదాదండముఁ ద్రిప్పుకొనుచు
భీముఁడు నిష్క్రమించును.)

కర్ణాటకము

కురుక్షేత్రము—కౌరవశిబిరప్రాంతము

(మూర్ఖాగతుడైన దుర్యోధనునితో సూతుఁడుప్రవేశించును.)

సూతుఁ—అన్నప్రతిజ్ఞ కెక్కడ భంగము వచ్చునోయని యర్జునుండు శరపరంపరల వీరసందోహముపై వెదజల్లునపుడు మా రాజు తమ్ముని బోవబోవుతఱి వాని కూర నారాచములకు మూర్ఖాగతుండయ్యె. ఇత భీముని యాటోపము నుడువవలెనా ?

ఉ. మన్నిగొనంగ వేపులను మాటికి వేటరి పంచినంత లా
పెన్నుల బాడిగోళ్ల వధి యించుచుఁ గొవ్వించరించునట్టి ము
వ్వన్నె మెకంబుచందము, నృ పాలునిపంపున రేగు బంట్ల నా
పన్నురజేసి కచ్చియ నవారిత లీలనొనర్చె నుగ్రిఁజై.

భీష్మద్రోణ సైంధవాదివీరులు మున్నె గతించిరి. దుశ్శాసనుండు తన కనులయెదుట వధిపఁబడియె. ఇట్లయ్యుఁ గర్ణుఁడు తన్నుఁ గాపాడఁగలఁడను నడియాస యెందులకో తెలియకున్నది. (అని దుర్యోధనుఁజూచి) పాపము. రాజరాజై సకలైశ్వర్యముల సనుభవించి పెక్కు సామంతరాజులచే సేవితుండగు నితఁడెట్టి యిక్కట్టులకుఁ బాల్పడియెను.

గీ. వీర మత్తియేనుంగు మ్రోకు విమృశ
నాకులన్నియుఁ ద్రొల్లిన యటుల, గాఢు
బిడ్డయన్ గౌరు కురువంశ నృక్షమడలఁ
గొట్టఁ గౌరవసంతతి కూలె నకట.

కర్ణవిక్రమము.

దుర్యోధ్:- (మూర్ఛదేరి) తమ్ముడా! దుశ్శాసనా! భీతిలకుము.
ఇదే వచ్చుచున్నాడ.

సూతు:- మహారాజా! శాంతింపుము. శాంతింపుము.

దుర్యోధ్:- ఓయీ! రథము రణరంగమునుండి తొలగించితివేల?

సూతు:- ప్రభూ తమా! ఇచ్చక తాల్చిఁబూనుడు.

దుర్యోధ్:- ఓరీ! రాజదోహి!

గీ. పాదవాధముఁ డొక్కండు గండుమిగిలి
తమ్ముకుఱ్ఱను తెగటార్చు దలఁచునపుడు
నాదు గారాబుఁదమ్మునిఁ బ్రోదిసేయ
నేగు నన్ను నంకిలిసేయు దే దురాత్మ.

సూతు:- రాజాధిరాజా! నేను దురాత్ముడనే. యువరాజుగారు
వీరస్వర్గముఁ జేరిరి.

దుర్యోధ్:- హా! తమ్ముడా! దుశ్శాసనా! మదాజ్ఞానువరీ!

సూతు:- దేవా! ఊరడిల్లుడు. గురుపుత్త్రిఁడదే వచ్చుచున్నాడు.

దుర్యోధ్:- హా కురువంశవిభూషణా! సోదరరత్నమా! భీష్మద్రోణు
లడంగినను, సుతులు, చుట్టములు నశించినను, గెలువఁ
గల నను నాశావృక్షమునకు నీ కతనచలనము పుట్టినది
గదా! తమ్ముడా! ఇక రాజ్యమేల ? యుద్ధమేల ? హా!
సోదరరత్నమా! దళితరపుసేన! దుస్ససేన!

అశ్వ:- (ప్రవేశించి) జయము. జయము. మహారాజా!

సూతు:- (తనలో) వారువముల విశ్రమింపజేసెదఁగాక. (అని
నిష్క్రమించును.)

కర్ణవిక్రమము.

దుర్యోధ్:- దోషానందనా! ఇంకజముమేల ?

సీ. ఎవ్వనిచేర్చిన్న నేకుసంద్రంబులు

జీవనంబులఁబాసి చెడినశించు

నెవ్వనిఁగాంచిన ఋషులొదిదేవతల్

గడగడభీతిచే వడఁచువార

అవ్వనిసభలోన నెదిరింపఁజాలక

భీముఁడంతటివాఁడు బెండువడియె

నెవ్వని బల్లికి నెంతటిఁజోదైనఁ

బిఱికితనంబున వెన్నుసూపు

అ. వె. నెవని బెట్టిదంపు రవలి వీనుల విన్నఁ

బొండురాజు సుతుల గుండె మండు

నట్టి నాదు తమ్ముఁ డట్టి గండుమగండు

దిక్కులేక నేడు తెగినవాఁడు.

అత్వ:- రాజా! ఊరడిల్లము. గతించినకార్యమునకు విచారించిన

లాభమేమి? తొలుతనే యుద్ధమువలదని పెద్దలు నుడివిరి

గదా ?

దుర్యోధ్:- హా! తమ్ముడా! మదాజ్ఞానువత్తీ!

సీ. కడిఁదిబొబ్బమెకంపుఁ గడిమిలావులమీఱఁ

గాఁజాలు కర్ణుండు ఘనబలుండు

సాణుని దీర్ఘుని ద్రాణుఁజేయఁగలట్టి

గురుతనూజాతుండు గురుబలుండు

శాత్రువకాంతార సంహారభేలనా

కర్ణవిక్రమము.

యత్తచిత్తుఁడు కృపుం డధికబలుఁడు
కొండలన్నియు గుండ పిండిసేయగనోపు

శల్యుండు శత్రునృ చ్ఛల్యసముఁడు
అ. సమదగజసమాన సత్వమూర్తివి నీవు
పోరి యుసుఱుఁగోలు పోవుటఱయఁ
గంజభవునివ్రాత కారణంబగుఁగాక
గాలిచూలి బలిమి కారణంబె.

అశ్వ:-రాజా! ఎవరున్న నేమి? కాలధర్మము మీఱ నెవ్వనితరము.
మిగిలినవారిఁ జూచియైన సుతసింపుము.

దుర్యో:-ద్రోణనందనా! మిగిలినవా రెందరున్నను నా కేట?
గీ. ఘనతరంబగు నుద్యాన వనమునందు

నెన్నియున్నను వృక్షంబు లేమిఫలము?
సౌరభంబున సకల ది క్షయమునించు
స్థల కమల మొక్కఁడేనియుఁ జాలదొక్కొ.

అశ్వ:-రాజా! విచారించిన లాభమేమున్నది? నా పలుకులాల
కించిన బాగుపడియెదవు. కర్ణుఁడు నినుఁ బోవఁజాలఁడు.

దుర్యో:-నన్నుఁ బోవఁజాలఁడా? ఏమనియెదవు?

అశ్వ:- అనుట కేమున్నది? నాపలుకులఁగల నిజము గ్రహింప
కుంటివి. అందులకు విచారింపుచుంటివి. మన్మనోభిప్ర
యముఁ బూర్ణముగఁ దెలిపెద వినుము.

శా. ఆవాచాలుని కర్ణ నమ్ముకొని బా హుటంబుగా నీవు పెన్
జేవల్లావులఁ గల్గు పోటరివలెన్ జృంభించి గర్వించి రా

కర్ణవిక్రమము.

శ్రీవిజ్ఞాపనఁ గీడుమూడు ననిఁ పో టిన్ బోరు బుటెవ్వఁడీ
నా?వాడా?యెవఁడోపుఁ గ్రీడిఁదునుమన్ ప్రారూఢిగందెల్పుమా.
దుర్యోధ:-నిరుత్సాహంపుఁబలుకుల నీవెన్ని పలికినను సూదిమోపు
నంత నేలయైనఁ బాండవుల కీయఁజాలను. పితౌర్జితమైన
రాజ్యమును పాండవుల కెట్లాసంగఁగలము.
అశ్వ:-ఒసంగుటకు మానుటకు నీవెవండవు. ఇట్లు పలికినవార
లనేకులు గలరు.

ఉ. ఆరయ నెందఁకెందరు ధ రాధిపులేలి నశించియుండ రీ
ధారుణియెల్ల నొక్కనికీ దక్కునె? యెయ్యదిశాశ్వతంబు? ని
ష్కారణవైరముని యనిఁ జచ్చుటయే ఫల మొందుగాక,దు
ర్వారబలాన్వితుండెవఁడో వాడె సమస్త ధరాధినాథుఁడో.
దుర్యోధ:-ఆ ఏమీ? కురురాజ్యరమానాథుఁడగు దుర్యోధనుఁడా
నశించునని కోకెదవు.

అశ్వ:-అట్లునేబలుకఁ గూనా? లోకనైజముఁ దెలుపుచుంటిని.

ఉ. “ఏను బలాన్వితుఁడగు మ హీస్థలి నెల్లను నేన యేలుదున్
గాని యొకండు నన్ను నరి కట్టఁగజాలడు; నా పురంబునన్
భ్రానుఁడు గ్రుంకఁజాలడ”ను పల్కులఁబల్కిరి రాజులెందఱో
మానవనాథ! యీదురభి మానముతోఁ బనియేమిచెప్పమా.

దుర్యోధ:-గురుపుత్రా! రాజద్రోహమునకుఁ బాల్పడుచుంటివా?

అశ్వ:-రాజద్రోహ మిందేమున్నది. నీమేలు గోరువాఁడఁ గాన
మంచిచెడ్డల నెఱుంగఁజెప్పితిని. కర్ణుఁడు పలికిన పలుకులఁ
బట్టియీ నాహసించుచుంటివి.

కర్ణవిక్రమము.

చ. అటచెడి వెట్టిబీరముల యందుఁగలట్టి నిజబుఁగల్గ నీ
వెలుఁగవుగాక; సూతసుతుఁ డెట్లనినం దలయాతు వార! ప
ల్లఱపులు నిక్కువబుగ జ యంబానగూర్చునె? రజ్జులాడినన్
వెటచెడువాఁడె ఫల్గుణుఁడు మోబరవిత్తులు నీవుఁ గర్ణుఁడున్.

దుర్యోధన్:-నాకు గర్భవైరులగు పాండవులతో స్నేహు చెలిమి వాటిల్లు
నని నీ పూహించుచుంటివి. ఇట్టిపలుకులవలన లాభ మే
మున్నది.

అశ్వ:-రాజా! నీకు సోదరులగు పాండవులు గర్భవైరులా ? ఎట్టి
సంబధము లేని కర్ణుఁడావుఁడా? ఏమి యీ విరుద్ధాభి
ప్రాయము.

ఉ. బద్ధవిరోధు లెన్నఁదగుఁ బాండవులందుఁ దలంచి, కార్యసం
సిద్ధియొనర్పఁగాఁదగిన స్నేహితుఁ డావుఁడు కర్ణుఁడంచు ద
ర్పిద్ధతి సాటియెవ్వరని యున్నతినుండెద వీవు; కర్ణుఁడున్
యుద్ధమునందుఁజచ్చిన ను యోధన! సాధనమేమి చెప్పుమా.

దుర్యోధన్:-(విననియట్లు నటించి తెగవైపుఁజూచి) ఎవఁడురా
యచ్చట ?

సూతు:-(ప్రవేశించి) ఏమియాజ్ఞ ?

దుర్యోధన్:-రథము యుద్ధమునకు సిద్ధమగుఁగాక.

సూతు:-అమోఘము రాజాజ్ఞ. (అని నిష్క్రమించును.)

అశ్వ:-రాజా! నేఁ జెప్పునది బాగుగ నాలోచించుకొనుము. నీ
కుపదేశించుట దోషమని యెఱుఁగుదు. పామునకుఁ

కర్ణవిక్రమము.

బాలు విషవర్షనమన్నట్లు సజ్జనోపదేశమున మూఢుఁడు
ప్రకోపించుగదా? (అని అశ్వత్థామ నిష్క్రమించును.)
దుర్యోధనుఁడు భీతిలునా? పైరుల
వధించి సామ్రాజ్యవైభవములఁ బడయఁదలఁచుట నృపుని
స్వభావముగదా? యుద్ధక్రమ మెట్లున్నదియుఁ బరీక్షించె
దఁగాక. (అని నిష్క్రమించును.)

రణరంగము. — కురుక్షేత్రము.

(దుస్ససేనుని శిరముఁ దొడపై నిడి కర్ణుఁడు విచారించుచుండును.
శల్యుఁ డోదార్చుచుండును.)

కర్ణుఁడు:—ఈ మృతక శేబరముఁ జూచుటకు నా కను లెట్టి వాపంబుఁ
గావించెనోగదా? హా! దుశ్శాసనా!

గీ. అపహత సుప్రతాపంబు సుప్రసిద్ధ
శౌర్య గాంధీర్య బలసాహ సములఁగలుగు
నీవు లేకుంటఁ గురువాహి నీ గణాంబు
లోపముంజెందె నధిక సంతాపమునను.

శల్యుఁడు:—పాపము! నీ విట్లుచింతించిన లాభ మేమి? చచ్చినవారలు
లేచి వత్తురా? కాలము విషమించినది.

కర్ణుఁడు:—హా దుశ్శాసనా! నీవు చచ్చిపడియుండుటఁ జూచుచున్న
యీ కన్నులు నన్ను మోసపుచ్చుచున్నవి.

కగ్గవిక్రమము.

గీ. చచ్చిపడియుండుటద్ది ని శ్చయమయైనఁ
జూచుచున్నకొలంది నా చూడ్కి నన్ను
మోసపుచ్చెడి; బమ్మెర పోయెబుద్ధి;
లెమ్ము నేను కర్ణుడఁ గాగి లిమ్ముసఖుడ.

శల్యుః—కర్ణా! నైన్యాధిపతివయ్య నీవు చింతించుచున్న, మిగిలే
యున్న నైన్యము దైన్యముఁజెందును. యుద్ధమునఁ జచ్చిన
వారిఁగూర్చి దుఃఖించుటయూ కర్తవ్యము ?

కర్ణుః—మద్రినాథా! మఱి యుద్ధమొందులకు ?

మ. కలయో నిక్కువమో వచింప నరుదై కప్పటై; నా కెయ్యెడన్
చెలియై చుట్టముకన్న మిన్నయ్యు సు శ్రీరాజ్యభోగంబులన్
గల దుశ్శాసనుఁడిట్లు చచ్చిపడియుంటం గాంచితీన్ (సుక్ష్మీతిన్
పాలుపుండక్కిరి నెట్లుపోరుదు ద్రవీభూతాంత రంగుండనై.

శల్యుః—విచారింపవలసినదే. ఎవరుఁ జావకుండ యుద్ధముఁ జేయ
గలమా ? చచ్చినవారిఁగూర్చి విచారించుచున్న లాభ
మున్నదా? నీ వేడ్చు చాలించి వేగమేరమ్ము. నేను దుర్యో
ధనుఁ జూడవలయు. (అని శల్యుఁడు నిష్క్రమించును.)

కర్ణుః—అవునవును. లాభ మేమున్నది. సర్వము సూన్యము. నా
జన్మమే సూన్యము. చచ్చిచెడి యుద్ధముఁజేసి గెలిచిన
నానందించువార లెవరు. భార్గవుని శిష్యుండనై, విజిత
జరాసంధాది వీరుండనై, విజయధనుర్ధరుండనై, దుర్యో
ధను నంతటివానికి మిత్తుండనై, కౌరవసేనానాయకుండనై

కర్ణవిక్రమము.

యండియు, మానవాధముఁడొకండు, దుశ్శాసనుఁ జంపెఁ
గదా! హా క్రూరా! వాయునందనా! నే లేనిసమయంబునఁ
జంపిన నిన్నుఁ గడ్డుఁడేమిచేయునో గ్రహింపకుంటివిగా ?
నేఁజేసిన యుపకారమునకుఁ బ్రత్యుపకారము బాగుగఁ
జేసితివి.

చ.మునుపొకమారునిన్ను నొక ముల్కినిఁగొట్టిరథాశ్వసూతులన్
దునియలఁజేసి కేశముఁ ద్రొంగిన నీవు జాణిగి పందనై
యనినొక యోరఁడఁగు సమ యంబున నీదఁజేరి యింటికిన్
జనుమని బోచినాడ నది నాయెడ నివ్వధిఁ గీడు మూఁడెబో.

హా! దుశ్శాసనా! నినుఁజంపినవాఁడు కర్ణుఁడుగాని భీముఁడు
గాడు. చేతికిం జిక్కునాడె యా కృతఘ్నునిఁ జంపితినేని నీవు
చచ్చియుందువా ?

మ. నదిపుత్రాదిమహారథుల్ వివిధ సేనానాయకుల్ నన్ను నె
ల్లదముఁజేసినఁ గోపభార వహనక్లే శంబు నెమ్మామునం
గదురన్ వారల నీసడించిన నినుం గాపాడలేనైతి; నా
కిదియేనా కడసారిచూపు విధినే నేమందు దుశ్శాసనా.

మ.నదిపుత్తుండు,ఘటోద్భవుండు,హరునైనన్మీఱు దోస్సార సం
పదచేఁ గ్రొవ్విన వీరులయ్యును సుహృద్వాత్సల్యమేపాఁ నా
కదనంబే హుభంగులంబొగడు నిన్ గాపాడలేనైతి; నా
కిదియేనా కడసారిచూపు విధినే నేమందు దుశ్శాసనా.

మిత్రమా! దుశ్శాసనా! ఇదియే కడసారి కౌగిలి. ఇదియే
నా కడసారి చూపు. (అని లేచి ధనుస్సుఁబూని)

కర్ణవికృమము.

గీ. ప్రళయపర్జన్య ముక్త నిర్హతసంఘ
సదృశపుంఖానుపుంఖాస్త్ర సంచయ దళి
తారి కదళికావండ సం హారభేల
నంబుఁ జూపెద నిష్పాండ నంబుగాగ.

(అని తెరవైపుఁజూచి) ఓ పాండవయోధులారా!

శా. వీడంగైకొని డాఁగిరో పటచిగో భీతిల్లిరో నేడు పో
రాడంజాలరో? నేను లేని తఱి ర క్తాఘంబులుదాఁచి వి జ
ల్లాడంజాలిరె? చక్రి సంతసితేనే యాశాశ్య మీడేరెనే
ఏడీ భీముఁడు వాని తమ్ముఁడు నరుం డేడీ విలోకింపరో.

(అని నిష్క్రమించును.)

పాండవశిబిరప్రాంతము
ప్రవేశము. — కృష్ణార్జునులు.

అర్జు.—కృష్ణా! రణరంగముఁజూడుము. ఎన్నఁడులేని సంక్షోభము
నే డుండుటకుఁ గారణము దుస్ససేనుఁడు వధింపఁబడు
టయే. అహహో! ఎంతభయంకరముగ నున్నది.

మ. ఫణిరాక్త్రీవ విలోచనానలశిఖా ప్రద్యోతమై పార్థిమో
ల్బణకూపారసదృశమై ప్రళయవే శాలోల భూగోళమై
గుణరావాన్విత రోదనీకుహరమై కోలాహలోద్వేలమై
రణభూభాగముఁ జెప్పనొప్పెఁగడు గ కర్ణత్పమ్మలావరమై.

కర్తవ్యక్రిమము.

కృష్ణుః—కర్ణుని యాహోపమే యీ కోలాహలం ననకుఁ గారణము.
ఆకస్మము కనుబడకుండఁ జేయునవి కర్ణునిబాణంబులే
సుమా ?

గీ. కుండలీకృతచండ కో దండ కాండ
ముగ్ధినిర్గత శరగణం బులను వైరి
భూధవమహా మహాగ్రాగ్ని పౌలుపు సెడగ
సేయుచుండఁ గర్ణుడు వి జృంభణమున.

అర్జుః—అన్న గారి సేమంబరయుటకుమున్నీ కర్ణుని పెంపణంచుటయే
కర్తవ్యమని నాకుఁ దోచుచున్నది.

కృష్ణుః—అట్లునప్పుటయు లెస్సయే. కర్ణుని యునికిఁ గనుంగొనుము
అర్జుః—(నలుదిక్కులఁజూచి) అహహా! కృష్ణా! చూచితివా కర్ణుని
భీకరాకారము. భయముగొలుపుచున్నది.

మ. ప్రళయాహ్లోదయకాలమై వెలిగె నేత్రీద్వంద్వమాస్యంబు ప్ర
జ్వలితంబై బహు భీకరంబయి యవాచ్యంబైప్రకాశించె దృ
ష్టులు బాణంబులు మూక నొక్కతఱిఁ దోడ్చోఁదాకు; నాచాత! నా
తలమా చూచి వచింప నంగవిభు మధర్ష పౌతాపోన్నతిన్.

అహహా! కృష్ణా! అది ముఖమండలమా ? లేక యగ్ని
కుండమా? ఔరా! చూచి వచింప వేయికనులు చాలివచ్చునా ?

సీ. ఆతపహస్సిహితి తాఖల త్కౌఠర
మధ్యాహ్న మార్తాండ మాడలంబా
బహుభీకరానల పామాణ ఖండిత

బ్రహ్మాండభాండాగ్ని పరవ్రతంబా

కర్ణవికృమము.

ఆత్మభూ హరణార్థ హరనయనోద్ధాత
కీలీ కీలాకలా పాలయంబూ

కబళితాఖిలజీవ కల్పాంత మృత్యు భీ
షణకాలఘణి ఘణా మణిగణంబూ

గీ. ఘనగుహాతుల్య వినర భీ కర శతఘ్ని
కా వినిగ్గత తత లోహ కందుకంబూ
యనంగ దుర్నిరీక్ష్య ప్రతా పాధికమున
వర్ణనాతీతమై యెప్పై గర్జముఖము.

కష్టు:-అర్జునా! నెవ్వెఱి పాటొందుచున్నావేమి ?

అర్జు:-కృష్ణా! కర్ణనిఁజూచి మాటలాడుము.

గీ. భయదసంవర్త పావక జ్వాలలనంగ
సంజకెంజాయ రంజిల్లు చక్షువులను
యముని దంష్ట్రలఁబోలు బాణములఁ బూని
వచ్చెఁ గర్ణుడు దురము దుర్భరము కరము.

కష్టు:-అర్జునా! నీవు విజయుఁడవే ? సూదియముఁ గొల్పుచున్నది.
కనులార నీ మొగముఁ జూడనిమ్ము.

చ వెరవున శర్వునింగెలిచి భీష్ముని బల్మినిఁగూల్చి దోణి సం
గరమున నోర్చిపేర్చిన మగండ బలుండ నటంచు నీవు వెన్
గరువముఁబూను లావరివి కర్ణుని మోమునుగాంచి పందవై
పరునిడి పోదలంచెదు సె బాసు! బృహన్నల!నిన్ను మెచ్చితిన్.

కర్ణవిక్రమము.

ఇంతియగాక నీవు పులుకునడి సహితము యోగ్యముగా నున్నది. అపజయము వాటిల్లునని గ్రహించియుఁ బోరఁదగదు. (సోత్పాసముగ)

గీ. ఫాలనేత్రంబుతెఱచిన పశ్యయకాల
కాలకంఠుని వలె నేడు కర్ణుడదిగో
వచ్చియున్నాడు నీశక్తి పసికిరాదు
రథముఁ ద్రిప్పెద మృత్యుకా రణము రణము.

అర్జుః—కృష్ణా! పుడననుకొంటివాయేమి? సరియే. యుద్ధమునకు రథముఁ ద్రిప్పుము. నీవు మెచ్చుకొనునట్లు కర్ణుని మోహరించెద.

కృష్ణుః—(సోత్పాసముగ) వలదు. వలదు. అంతటిసాహసంబున లాభమేమి ?

గీ. తొలుతఁ జాకున్న నావల శెలుపుమాట
చూచుకొందము డెందము సూటిపఱచి
రథముఁ ద్రిప్పెద నర్జునా పాణిమున్న
వనమునందైన నివసించి బ్రదుకవచ్చు.

అర్జుః—కృష్ణా! పోరాడుటకు దేశకాలపాత్రముల నెఱుంగవలదా. కర్ణునిచే నవమానింపఁబడిన యన్నగారి సేమం బరసివచ్చి పోరాడవలెనని నా యభిప్రాయము. ఎఱిగి యుండియు నిట్లు యుక్తాయుక్తము లరయకున్నందులకు విచారించుచుంటిని.

కర్ణవిక్రమము.

కృష్ణ:-అర్జునా! యుక్తముగానే పలుకుచుంటి. ఇందయుక్త
మేమున్నది.

చ. కొలువుననాడు సూతసుతుఁ గూల్చెదనిశ్చయమంచు ద్రోణ భీ
ష్ములు వినుచుండ గాండివముఁ బూని వచ్చియో? రిత్తపల్కులన్
బలికితొ? నిదుజిహ్వ బహు భాషలనేర్చెనో? త్రుప్తవత్సెనో
ములుకులు? మేలు! మెచ్చఁదగు పోటవోడువు మాటలేటికిన్?

అర్జు:-కర్ణునిఁ జంపఁజాలననియంటినా? లేక భీష్ముఁడనియంటినా?
అనుచితములనేల భాషించుచుంటివి?

కృష్ణ:-అర్జునా! కర్ణునిఁ జంపెదనని పలుకుచుంటివే-అల్పుఁడనియా
నీ యభిప్రాయము.

చ. అతఁడలసుండుగాఁడు, శిరమందు శిరోజములెన్నో, యన్ని పో
రితముల నాటితేటివ గరిష్ఠుఁడు; వీరులలో వర్ణింపఁ
పర్తిహత వీరుఁడతని శరంబుల కుల్లముతల్లడిల్లె; నో
ర్పితిఁ బరికించితిన్ సమరరీతి; గ్రహించితి నీదుచేవయున్.

సీ. భక్తనత్పలుఁడైన ఫాలాక్షుతోఁ బోరి
గెలుపొందు టది యొక గెలుపు గాదు,
సుతుఁడంచు వెనుదీయు సురనాథుతోఁ బోరి
జయమందు టది యొక జయము గాదు,
పక్షపాతముఁ బూని వచ్చిన భీష్మునిఁ
గూలఁద్రోయుట యది గొప్పగాదు,

కర్ణవిక్రమము.

కూర్మశిష్యుఁడవంచుఁ గొనియాడు ద్రోణుతోఁ

బోరాడుటది యొక పోరుగాదు,

గీ. మగధదేశాధిపుని గెల్చి మాలినీ పు

రంబుఁ గానుకగాఁ గొన్న రాజవరుని

విజయకోదండ ధిక్మృత వీరవరుని

కర్ణుని, జయింపబొమ్ము ప) ఖ్యాతిఁగొమ్ము.

అర్జుః—కృష్ణా! ఏమనుచుంటివి? కర్ణుని జయింపబొమ్ము ప) ఖ్యాతి
గొమ్మనియా? అయ్యది నాకు ఘనముగాదు. కర్ణుడనిన
నాకొక లక్ష్యమా?

గీ విజయనామాంకితుండను విబుధ వినుత

సత్వముంగల వీరుండ సవ్యసాచి

నరి నృపాల కర్ణజ్వర మైన దేవ

దత్తమున్వినఁ గర్ణుడెం తటి ఘనుండొ?

కృష్ణః—అర్జునా! అన్న సేమంబరసివచ్చి పోరాడెదనని యంటివే.

అప్పుడీకర్ణుఁ డేమగును?

అర్జుః—భగ్గునమండుచున్నయగ్ని కాలక్రమమున శిశిరస్వ భావముఁ

జెందకుండునా ?

కృష్ణః—అట్లనా? సరియే. మీ యన్ననుఁ గాంచివచ్చి పోరు

టయు లాభశరమే? నీ యభిప్రాయముతో నేకీభవించితిని.

రమ్ము పోవుదము.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

❀ కర్ణ విక్రమము ❀

పంచమాంకము.

—K—

పాండవ శిబిరము.

విచారముతో ధర్మరాజు ప్రవేశించును.

ధర్మ:- నేననుకొన్నట్లయినది. ద్రోణభీష్మాదివీరుల భయము నా కించకంతయు లేకున్నను కర్ణుని భయమొందు నన్ను బాధింపుచుండెడిది. వసవాసంబుననుండు సమయమునఁ గర్ణునిభీతిచే నిద్రాహారంబులులేక కృశింపుచుండెడివాఁడను. కురుసేనాంగ వనప్రదేశమునఁ గౌరవ శ్రోడములను బరిమార్పఁదలంచు మాకుఁ గర్ణహర్యక్ష మెదురగుచున్నది. కర్ణుఁడు నాకొనర్చిన యవమానము మఱచెదనన్న మఱపు నకు రాకున్నది. జయము సంశయము. కీడు నిశ్చయము.

మ. ఉదిలంబితయు లేని కర్ణుఁడు సమద్యోగంబు నందుంటచే నెదిరిన్ గెల్చుటచాలదుస్తరము, శ్రీ కృష్ణుండు మా పార్థునిన్ గదనక్షోణిని భ్రోవ్గౌగలఁడె? కిం కర్తవ్యతా సంశయా స్పదచిత్తంబునఁ దల్లడిలెదను నా పార్థబ్ధ మెట్లున్నదో.

కర్ణుండు నైన్యాధిపత్యము వహించినప్పటినుండియు నా

కర్ణవిక్రమము.

చిత్రక్షోభ మింతింతయని వచింపవలనుపడదు. మీఁదు విచారింపక యుద్ధకార్యభారము వహించితి.

చ. చులకనఁజేసి కౌరవుల చొప్పునెఱుంగగలేక బేలనై
తలఁచితిఁగూరకౌరవ శత్రుబును యుద్ధమునన్ వధింప నా
కలవియె యద్ది! వట్టి యడియాసయటంచు నెఱింగితిన్ సుప
ర్వులకు నజేయులైనకురు భూపతులన్ బరిమార్పశక్యమే ?

మున్నిట్టిపాటు పాటిలునని విచారించియున్న సౌఖ్యముగ నకముచంద కాలంబు పుచ్చియుండును. ఇపుడిట్లు విచారించుట జనుల నైజమేగదా ?

గీ. స్వీయ బలసాహసంబుల విశ్వసించి
శత్రువులు స్వల్పులనియెంచి సమరకార్య
భారమువహించి పోరాడి బాధలొంది
కందుటది నైజమయ్యె లో కంబునందు.

సేవ:- (ప్రవేశించి) జయము. జయము. మహారాజా ? వాకిటఁ గృష్ణార్జునులు వేచియున్నారు.

ధర్మ:- సత్వరమే వారలఁబ్రవేశపెట్టుము.

సేవ:- రాజాజ్ఞ (అని సేనకుండు నిష్క్రమించును.)

ధర్మ:- కృష్ణార్జునులు యుద్ధనిబరిమార్చి యుండురని తోచుచున్నది. అంతటి యదృష్టము నాకుఁ జేకూరునా? శ్రీకృష్ణుఁడుండగా నంతటి యదృష్ట మేలవాటిల్లకుండును. ....
..... ఏమి నామాధ్యము.

కర్ణవిక్రమము.

గీ. కర్ణునిబలంబు విక్రమ క్రమమెఱింగి
యున్నమది వాని వధ విన నున్నహించు
దనదుబలహీనత నెఱుంగఁ దలఁపదయ్యె
నాశయనునది బుద్ధి జాడ్యంబుగాదె.

ఇంతియగాక యితరసహాయ మచేక్షించి యుద్ధభారము
వహించినమాకు నష్టంబుదక్క లాభమెట్లుండును.

గీ. కృష్ణుడున్నాడు మున్ను! మా కేమిహాని
యనుచుఁదలఁచితి వైరంబు నల్పముగను
తలకుఁదాకకుండిన నేమి తెలియదనెడి
యార్యవచనంబు సార్థక మయ్యెనేడు.

(కృష్ణార్జునులు ప్రవేశించి) కౌరవసామ్రాజ్యలక్ష్మీ ధురం
ధరునకు జయంబగుఁగాక.

ధర్మ:—(సంతోషముతో వారలనెదుర్కొని)

గీ. క్రూరకౌరవ వీరసం హరకార్య
భారమువహించు మీరలు భండనమునఁ
గర్హింపఁబడినారె! ని క్కంబుఁదెలిపి
క్షేణము దొలంగ ననుఁ గొగి లింపుడిప్పుడు.

కృష్ణ:—(తనలో) కర్ణుడు వధింపఁబడెనని యీతని యభిప్రాయము. (ప్రకాశముగ) రాజా! కర్ణుడే చచ్చెనని చెప్పనేల! ఏనాడుమీపైఁ జెలరేగిరో యానాడే కౌరవులెల్లరుఁ జచ్చిరని యనుకొనుము.

కర్ణవిక్రమము.

అర్జున:- (తలవంచుకొనియుండును)

ధర్మ:- కృష్ణా! కర్ణుడొనర్చిన యవమానము మఱచెదనన్ను
మఱపునకు రాకున్నది.

కృష్ణ:- ఏమీ! ఆమూర్ఖుడంతటి యవమానమొనర్చెనా ?

ధర్మ:- ఒనర్చెనాయని పశ్చింపుచుంటివా! ఏమనిచెప్పువాడ!

చ. సురలకు నైన దుర్భరము సూతతనూభవుడ్రుంప నమ్ముమీ
పిఱికితనంపుడెదమున భీతిలుచుంటిని పెంపుడక్కి, నన్
దురమునఁగూరిభల్లముల దుమ్ములుచిల్లులువోవఁగొట్టె; శ్రీ
హరునిపదంబులొన నిజ మాడెదఁగల్గవచ్చిప శ్రీహరీ.

అర్జున:- (విచారముతో) నే బ్రదికియుండియు మీకుఁగట్టముఁ
జేకూర్చితి. కర్ణునిదాకఁబోవుతఱిఁగర్ణ కఠోరముగ నీ
ఘోరవార్తవిని మీసేమమరయవచ్చితిని.

ధర్మ:- ఛీ ! ఛీ ! అర్జునా! కర్ణునిఁబరిమార్చకుండ నాసేమా
బరయ వచ్చితివా! కర్ణునిఁ జంపనీతరమానా! మున్నె
మనలనందఱ నాతఁడోడించె. త్సత్రియూండవై యుండియు
వైదినిజ్జించుటయో ప్రిణంబుల విసర్జించుటయో యొప్పుఁ
గాని సిగ్గులేక ననుజూడవచ్చితివేమి ? అట్లయినఁగర్ణునిఁ
జంపుకార్యభారము నేనే వహించెద.

ఉ. ఆలమునందుఁ గర్ణుని బృహన్నలయా వధియించు శూరుఁడౌ
రా? లయకాలరుద్రనయ నాగ్నికణంబులభాతి, మృత్యుదం

కర్ణవిక్రమము.

ప్రాశ్నివిధంబు భీకరమ దస్త్రపరంసరఁ గుఱిమ్మరించి, నేఁ
గాలుడనై వధించెదను కర్ణ సుయోధన దుష్టయోధులక.

(తెరవైపుఁజూచి)

మ. ఎదసంతోషముబూనవేమి! భయమేలే దా! పదీ! యర్జునుం
డెదిసిన్ గెల్చుట చాలదు స్రరము? శ్రీ కృష్ణుడుచక్రింబునన్
గదనంబున్ బొనరింపనేల! విను నీ కష్టంబు గట్టెక్కనే
డిదె జృంభించెద సూతజాదిరిపులన్ హింసిం చెదన్ ద్రుంచెదన్.

గాండీవగదాదండ చక్రంబులవిశ్వసించి తెచ్చుకొన్నది
చాలు. పరులతోనేమి ! (అని కృష్ణార్జునభీముల నుద్దేశించి)

శా. గాండీవంబాక కేలనేల సర చక్రింబేలకృష్ణా ! గదా
దండంబేటికిభీమ! సంగరమునన్ దర్పాంధులన్ వైరులన్
ఖండితున్ వెనుదీయకిప్పుడ భుజా కాండద్వయాలంకృతో
ద్దండాఖండధనుర్విముక్తశరసం తానంబునన్ జూడుడి.

కృష్ణుఁ—రాజా! మేమిచ్చటికినచ్చుట నీసేమంబరయు తలంపుగాని
మఱియొందుగాదు. నీవిట్లు కోపించిన లాభముండునా!

గీ. శౌర్యమునఁ దత్తరిల్లినఁ గార్యమగునె !

నక్కయా కుక్కయా కర్ణ నుక్కడంప !

వేల్చిడింజంపఁదరమె యా వీరవరుని

నోర్చివహింపవలెఁగాక ధర్మరాజు.

ఇంతియగాక కర్ణనిఁజంపుటకుఁ గృష్ణార్జునులు చాలకున్న
నితరుఁడెవ్వఁడు సమర్థుడగును!

కర్ణవిక్రమము.

ధర్మ:-అట్లయినచో నీకష్టమొందులకు!

చ. ఆలమొనర్చెదన్ విజయ మందెదనంచువచించుగ్రీడి! పా
 ల్మూలికపల్కుతోదురభి మానముతోఁ బనియేమి మాధవా
 చాలునురాజ్యకాంక్ష; కడు సంతసమొందెదలేకయున్న ? ని
 హ్మలముగాకయున్నె కుల మున్ బలమున్ గలబంధుకోటియున్.

అర్జు:-అన్నయ్యా! తప్పలన్నియు సైరింపుము. కాలముఁబట్టి
 గదా కార్యములు చక్కఁబడును. భీతిలి డాఁగుటకు
 వచ్చితి నని నీవు తలంపకుము.

ధర్మ:-అర్జునా! ఎందులకీ పగలభిములు ?

గీ. దోణుఁడో భీష్ముఁడో ను రేంద్రుండా సైంధ
 వుండో భక్తవత్సలుఁడా ? కర్ణుడెవండు ?
 కురునృపాలుని ప్రాణస ఖండతండు
 కృష్ణ సాహాయ్యమున్న నిర్జింపఁ గలవె ?

కృష్ణ:-కర్ణు డెట్టివాఁడైనఁ జావకుండునా! నీవధైర్యముఁ బూని
 నందులకు మేమేమి చేయఁగలము.

ధర్మ:-కృష్ణా! ఇంద్రధైర్యము పహించుటకు వహింపకుండుటకు
 నేమున్నది. కర్ణుఁడు వధింపఁబడెనేని రాజ్యమువచ్చును
 అట్లుకాకున్నఁ గానలకేగెదము. ఇంతకు నితరుల నేల
 దూషింప వలెను.

మ. మును నేజేసిన కర్మకుం దగుఫలంబున్ దక్క యన్యంబుఁ గో
 రినఁ జేకూరుచు! పందయై నరుండువై రిం జంపలేకున్నచో

కర్ణవిక్రమము.

ననఘా! కానలులేవాకో; విధి బలీయంబన్న లోకోక్తియం
దనృతంబుండునె? మాకు నీదగుసహా యుబున్న లేకుండినన్.

కృష్ణః—(రహస్యముగ ధర్మరాజుతో) అర్జునుడు ఖిన్నుడై చింతిలు
చున్నాడు. వానికి ధైర్యముగఁ బలుకకున్నఁ గార్యము
విషమించును. ఇప్పుడైనశాంతింపుము.

అర్జుః—అన్నయ్యా! త్రిమూర్తులుఁ బోరవచ్చినను భీతిలేడువాడఁ
గానని యెఱింగియు నిట్లు పలుకఁజెల్లునే !

ఉ. చేతమునందువాక్కులను చెయ్యలఁబోరితమన్న నెట్టిదో
భీతియెఱుంగఁ బాపమను భీతియ దక్క! విశేషరోషసం
భూతకుతూహలంబునను పోరి శచీపతిమెప్పుఁజెంది యా
శీతనగాత్మజాధవునిచే వరమున్ శరమున్ గ్రహించితిన్.

(ఇంతియగాక)

చ. తరుణముగాంచి శాత్రవుల దాకి జయించుట రాజనీతి; సం
గరమున నెన్నిసారు లల కర్ణుని నేను జయింపలేదు ? సు
స్థిరమతిఁ గోపమున్ విడిచి ధీరుడవై తలపోయు మెన్నఁజేన్
పరులకుజాకి పందవలె వచ్చితినే యవివేకమేటికిన్.

అసహాయశూరుండగు నర్జునునకుఁగర్హుడన్న నొకలక్ష్యంబు
గాదు. కాలముఁజూచి కర్ణునిజయించెద. శాంతింపుము.

ధర్మః—ఈ పలుకులవలనఁ ప్రయోజనమేమి ?

కర్ణవిక్రమము.

కృష్ణుః—రాజా ! అచటిఁజుపుటయా! కర్ణునిఁజుపుట. తాలిమిఁ
బూని యుండుము.

ధర్మః—తాలిమిఁ బూని చాలకాలమైనది. నీ సహాయ ముండియు
లాభము లేకపోయినది.

కృష్ణుః—అర్జునునకు నాసహాయమున్న నేమి లేకున్న నేమి !

సీ. కాలకేయూదిరా తుసులతోఁ బోరాడి

కూల్చినాఁడీతఁడో క్కూరుఁడుగాడె

కస్తూరిములఁదాల్చి సంసప్తకులఁదాకి

కసిమసంగె నితఁడో క్కూరుఁడుగాఁడె

మించి భర్గుని మోహరించి పాశుపతాఖ్య

కాండంబుఁగొనియె నొ క్కూరుఁడుగాడె

అగారపర్ణుని సంగరస్థలిఁబెట్టి

పరిభవించె నితఁడో క్కూరుఁడుగాడె

గీ. నరుఁడువైరిచమూప్రాణ హరుఁడు విజిత

హరుఁడు గాండీవ కార్ముకధరుఁడు పరశి

రః కిరీట విరాజచ్ఛ రణుఁడు ఘనుఁడు

కర్ణుఁడనినఁ గిర్ణుఁడనిన ల త్యంబెచెపుమ.

అర్జుః—అన్నయ్యా! గతించినదానికి విచారించిన లాభ మేమున్నది.

నీ సేమంబరయవచ్చిన మమ్ము శీఘ్రమ్ముగఁబనుపుము

అటువై నీవెట్టివార్త వినెదవో నేజెప్పునేల!

కర్ణవికృమము.

చ. పులిగనిపాటుజుకలన భూపతులెల్లఱు విచ్చిపాట ను
జ్వలతరతీవ్రబాణముల వైరులనెల్లఱుద్రుంచి యాశవం
బుల మృగయాభవషీకుల ముల్ తినుచుండగఁ జూచియేచి నా
బలమును నీ కుండెల్పగనువచ్చెద నిచ్చెద భూరాజ్యమున్.

కృష్ణుఁ—ఇంకసందేహింపఁ బనిలేదు.

ఉ. రాజు, సుధీజనాబ్జ దినరాజుఁగృహరసపూరితాననాం
భోజ, నిజాశ్రితాశిసుర భూజుఁ, దృణీకృతశత్రువాహినీ
రాజు, ముఖవక్రకాశజిత రాజుఁగృతాంతనూజు, విస్ఫుర
త్రేజు, వధింపగాఁదలంచు ధీరునిగ్రీడి వధింప కుండునే?

ధర్మః—(తనలో) ఇతశాంతించెదగాక (ప్రకాశముగ)
కృష్ణా! ఆపద్యాంధవా!

ఉ. ఈరసమూని ఖ్యాతిగల యెంతటి వీరవరేణ్యులైన నీ
పోరితమందుఁగర్జుఁబిటు వోవకమార్కొనలేదు; దైత్యసం
హారుఁడవీవటంచు మది నారసి తమ్మునిఁ బంపుచుంటి; నీ
భారముచూపె పార్థునకపాయముబాపి విజయంబుఁగూర్పుమీ.

కృష్ణుఁ—రాజా ! నీవు నొక్కిచెప్పవలెనా ! నాసహాయముతో నే
మున్నది. నీధర్మమే, నిన్ను రక్షింపఁగలదు.

ఉ. అక్రమరాజు లోకమహా హాసన, దిక్కులుసంచలింప, భూ
చక్రము తల్లడిల్లఁగురుచక్రము భీతిలివెన్నసూపఁ దో
ర్విక్రమకేళి లోనఁబృథివీ ధరవైరి తనూ భవుండు ని
ర్వక్రతవైరులన్దునిమి వచ్చును ధర్మమె యూశకోలగాన్.

కర్ణవిక్రమము.

భర్త:- (సంతోషముతో) అర్జునా? మున్ను నీవుచూపినవిక్రమము
సంస్తవనీయముగానేరదు. కర్ణునిదునుముదువేని, శర్వుచే
మెప్పుడొందిన నీ యశస్సు శోభిల్లును.

సీ. జంభారిచేజూను దంభోళి నింబోలి

రిపుపర్వతముల హ రింపవలయు

సప్తార్చితీవ్రతే జంబునువెలిబుచ్చి

మార్తురన్ మాక్రీకులన్ మాడ్చవలయు

నతిభీకరంబైన యమునిదండముభంగి

శత్రుపాపాత్ములఁ జంపవలయు

మధ్యాహ్న భీషణ మార్తాండునివిధాన

కురురాజుతేజుబుఁ గూల్చవలయు

గీ. గెలుపులిచ్చినిజేబట్టి కెరలవలయుఁ,

గినిసి పరచమూలోకమునన్ దునుమవలయు;

మించి నాడు భూతేశు మెప్పించి నట్టి

చాపరోప పత్రాపముల్ చూప వలయు.

అర్జు:- అన్నయ్యా! ఇకవిశంబ మెందులకు.

మ. కరయుగ్గంబునఁ గ్రాళు సూతసుతువిల్ ఖండించి గాండీవని

మృతచూప వ్రాణముక భీకర శర స్తోమంబునన్; నాడు మ

చ్చరమున్ జూపివడిన్ వియచ్చరులుమె చ్చున్ బైకి లంఘించి త

చ్చరమున్ వ్రక్కలఁజేసి, వచ్చెదభవచ్చిత్తూబు పొంగారగన్.

కర్ణవిక్రమము.

1 ధర్మ:- అర్జునా! ఈకార్యము నీకలఁతియని యెఱుఁగుదును
అందులకు సందియములేదు.

గీ. పశుపతినిశ్చి ప్రితిభిమై పాశుపతముః
గొన్నవాడవు కర్ణుని గూల్చలేవే ?
వాసుదేవునిమహిమంబు వ్యర్థమగునె ?
విజయునకు విజయంబు లభింపకున్నె ?

కృష్ణా! యుద్ధమునకు నేర గడంగుటకుఁ గారణమివ్వెఱు
గుచువు.

ఉ. సుధియొర్రనెంచి నీను శాంతమనంబునఁ బుపినాడ గ
ర్వాధులు కౌరవాధములు హానిఘటింపఁడలంచి మించి యీ
రంధినిబెట్టి చాలక పరాభవమున్ దగఁజేసిరో జగ
దబ్బాధవ! నీబలంబునఁగ దా యల దాయల మోహించితిన్
పాండవాభిమానముఁగల నీకధికము చెప్పనవసరములేదు.
అట్లయ్య నీచిన్నవిన్నపమాలకించి ననుఁగృతార్థునిజేయుము.

ఉ. సుజయు రాయబారపుఁబ్ర సంగమునర్థము నీసమక్షము
దుంజరిగెంగదా! రిపుల తోడఁబెనంగొననెంచి యాపులన్
భంజనమున్ బొనర్పఁజల వట్టితి నాపము నీకుఁగూర్చియున్
రంజనలేకపోయిన నిరంజన! యయ్యనీ నా యభాగ్యమే.

కృష్ణ:- (ధర్మరాజు హస్తంబుల రెంటిఁబట్టి) మహానుభావా !
నన్నుఁగరుణింపుము. తప్పులు నాయవిగా భావింపుము. నీకుఁ

కర్తవ్యము.

దప్పక మేలుచేకూరగలడు. మాకాజ్ఞ నొసంగుము.

అర్జునా. పోవుదమురమ్ము.

అర్జు:-అన్నయ్యా! నీవాక్కులమోఘులు లగుఁగాక.

(కృష్ణార్జునులు నిష్క్రమింతురు.)

ధర్మ:-నాయదృష్టమెట్లున్నదో యట్లగును. కృష్ణుఁడుగలఁడు
గదాయనుఁడైర్య మొందు గలడు. ఇందులకుఁదోడు భూసుర
శాపమొందుగలదు! కర్ణుఁడుచచ్చునను నాసయుఁగలడు.

చ. అలజడిఁజెందిసుక్కిలి; జ యాపజయంబుల నిర్ణయింపనా
కలవియె ? నాదుడెదమడి యాసఁబెనంగుచునుండె గీడువా
టిలునొ? యెవంఁడెఱుంగు మును డీకొనిపోరుట రాచపాడి? త
త్ఫలితము నిశ్చయింపఁగల భారమదృష్టముఁబూనియుండుఁబో
అయినను నీవిషయమిట్లు నిశ్చయింపవచ్చు.

గీ. దుస్ససేనుని భీముడు దుఁచుకతన
భూచురుని శాపకారణం బుననుమఱియు
మద్రనాథునిసారథ్య మహిమవలనఁ
కర్ణుఁడుతాహముందక్కి కలనఁజచ్చు.

(అని ధర్మరాజు నిష్క్రమించును.)

కర్ణవిక్రమము.

పంచమాంకము.

రంగము:— కురుక్షేత్రము.

దృష్టద్యుత్:—(అధికసంరంభమునఁ బ్రవేశించి)

గీ. శింజనీనినాదంబునఁ జెప్పుడుపటచి

కఠినభల్లంబులను మేనఁ గదియఁగొచ్చి

బెగడియెచ్చోట డాగెను భీముఁడనుచుఁ

జెందుచున్నాడు కర్ణుడు జెలగినేడు.

కృష్ణుఁ డెంతటిచమత్కారముఁ జూపించెను. పోరిపోరి
యర్జునుండలసియుండుటచేఁ గర్ణుఁడాకననుఁ బురికొలిపి రథముఁ
దొలంగించెను. ఇఁకకర్ణుని పరాక్రమముఁ జూచి యానందింప
వలసినదే.

మ అహహాకాంచిన నెట్టివారికిభయం బాగా, ధనుర్జ్యముహు
ర్ముహురుద్ధాతశరప్రకాండమున రుద్రుంబోలెఁడెడుచున్
విహరించెన్ రిపుభీకరుండయి రణ పేంఖ జ్జయశ్రీకర
గ్రహణాసక్తిని; సూతపుత్రుఁడుమహా కాలుండు తథ్యంబుగన్.

ఆమూర్ఖుండు వచించినపలుకులు వానిములుకులుకన్న
నెక్కుడుగ బాధింపుచున్నవి.

మ పగసాధింపఁదలంచి యాహవమొ సర్పంజాలమిన్ నన్నునిన్
దగులంజేసి తొలంగిరర్జునుఁడు దై త్యధ్వంసియున్; నీకుమే
లగుఁబో! సూతుఁడు రాచవిడ్లఁడనినే నన్నట్లు శీఘ్రంబు నీ
భగినింజూచివచించిరమ్మచుచు సం భాషించె నీర్ష్యాళువై.

కర్ణవిక్రమము.

నేడు కర్ణునితో బోరడగు మీరు జెప్పఁడు గనుపట్టకున్నాడు.
 క్షణయుద్ధముతో నేమిలాభము. (అం తెరవైపుజూచి)

చ. పశ్చిమము సంఘటిల్లె సుర రాజతనూభవ! మృత్యుసర్పదం
 స్తోలవలెనుండెభల్లనికరంబులుపావని! శూలి శూలధా
 రలపాలుపొందె జూడ్కియమ రాజతనూభవ! ప్రాణముండినన్
 గలిమియునుండు బాటుడిక కర్ణుడుదుమ్రిఁడొ వీరభద్రుఁడొ.

(కర్ణుఁడాకస్మికముగఁ బ్రవేశించి విల్లెక్కువెట్టి దృష్ట
 వ్యుమ్నుఁగాంచి)

చ. పటచెదవేని బాణమునఁ బ్రాణముఁగొందు దురాత్మ! నీదు నా
 దరిమగఁజెప్పఁడోపు ననుదాక్కొనఁ జాలునె శూలియైన;సం
 గరమునపుత్తుఁడీల్గెనని గాసిలి మూర్ఖునుబొందియున్న భూ
 సురునినధించునీవు నొక శూరుఁడవే విలుబూనినిల్వఁగన్.

దృష్ట:—పరుగిడిపోవుటకుఁ బందననుకొంటినా యేమి! రాచకొ
 లంబున జనించిన రాచబిడ్డనుగాని సూతుఁడఁగాను.

కర్ణ:—ఓయీ! ఈపలుకులు నీ సోదరినేర్పెనా యేమి! ఈ బింకముల
 బలుకుల మీకు నైజముగాఁబోలు. నాడునీసోదరియు
 నిట్టిబింకములనే పలికెను.

మ. ననువీక్షించిన్మృత్యుపోతముల్ దిగులుజెందన్ మత్స్యయంత్రాబు ఖం
 పనమున్ జేయుటచే, హీరహితయై నాముందఱన్ సూతపు
 తునిఁబెండ్లాడను రాచబిడ్డనని ముద్దుల్ గుల్కు బల్కెంగదా!
 మనుజాశీసుల దోర్బలులు గ్రహిం ఁన్ శక్యమే యాపెకున్.

కర్తవ్యకృమము.

దృష్టః—ఔ నాను. నీవు పలికినది లెస్సగనున్నది.

గీ. మనుజునాథుల దోస్సార మహిమలెన్న
నెలఁతలసమర్థ లన్నచో నిక్కువంబ
సూతకులజూడు పోరుటఁ జూడమొందు
రాచబిడ్డకుఁదగును నా రాచకేళి.

కర్ణుః—ఓరీ! క్షత్రియకులకళంకా? రాచబిడ్డలమని గట్టించిన లాభ
మేమి. మీపొగరుఁబోతుఁడన మణంగకున్న దేమి?

గీ. తూత్రకులము సర్వంబు నా శనముఁజెందఁ
గంకణముఁగట్టుకొన్న భార్యవుని కూర్చి
శిష్యుఁడన్ గర్జుడన్ నాకుఁ జెల్లదొక్కొ
పోరితము నందువైరుల పొగరణంప.

ఇంతియగాక భార్యవుని శిష్యుఁడనగుటచే తూత్రమర్యాద
నేవగించి పరిత్యజించితిని.

ఉ. సంగరరంగదేవికిఁ బ్రాజాపతినే బలియిచ్చియక్కటా
ఎంగిలఁబోలునేలకయి యెల్లవిధంబుల హింసఁజేసి యు
ప్పొంగుచు నంతరంగమున భూపులభాగిమెలంగలేక యి
య్యంగవిభుండొకండొసఁగె న్యాయ్యగణేన్ ప్రజ కంగదేశమున్.

ఉ. చోరులవైఖరిన్ ప్రజల సొత్తుహరించుచు నాయుధంబులన్
వారల మెఱచించి పౌభువర్యుల మంచు సరాతివీర సం
హారులమంచు క్షత్రియుల మంచు భయంకరయుద్ధరంగ దు
ర్వారులమంచుఁ జెప్పుకొను వారికి జాతియు నీతియున్నదే ?

కర్ణవిక్రమము.

దృష్టః—భార్గవుని శిష్యుడనని గర్వించిన ఘనతయేమున్నది. అతని బలము క్షీణించెదగాదా !

గీ. రాఘవేంద్రుని నిశితనారాచములకుఁ
గండకొప్పొక స్రుక్తి భార్గవుడహంకె !
అతయేటికి మొన్న ప్రత్యక్షముగను
భీష్ముడోడిపలేదా ? దోర్నికమమున

కర్ణుః—అధికపనిసంగము జేయకుము. పెద్దల నిరసింపకుము. ఇప్పుడు నిన్ను విడుచుటకుఁ గారణమెఱుంగుదువా ?

ఉ. ఏ తలిరాకుబోణి, ధరణీంద్రులముందట సూతవంశ సు
జాతుని మెచ్చిమాడనని తొల్రమువెల్లడిజేసెఁ గొల్వులో;
అతరుణీశిరోమణికి నంగవిభుండెవఁడో వచిపఁ ద
జ్ఞాతియునితియున్ దెలుపఁ గా వినునీకభయంబొసంగితిన్.

దృష్టః—నేటికి మహావీరుండనైతివి.

కర్ణుః—ఓరీ త్రిత్వియాధమా! మాఱుమాటాడకపోమ్ము.

కం. విశిచితిఁ గరుణించితిఁ గ

స్వడితోఁగలచొప్పుచెప్పి వానిన్ వెన్నున్
నడివెన్నాసగఁ దెమ్మ
ప్పుడు చూపెద మగబిరుదును పోటుఁదనంబున్.

ఉ. చొచ్చినచోనఁజొత్తుమధుసూదనుడొకిలి సేయుఁగాక, వి
వచ్చునిఁద్రూతు?ముమ్మోరల వాలువహించి త్రిణోత్రుఁడాజకిన్

కర్ణవిక్రమము.

వచ్చినజాకుఁదక్కిత బాణపరంపరఁ గుఱ్ఱమృదింతు; నన్
మెచ్చి, యరాతిపేరు లవనిపతులున్ గొనియాడు వైఖరిన్.

దృష్ట:- (తనలో) నీగర్వముట్లున్నది. (అని విచారించుచు
నిష్క్రమించును.)

కర్ణ:- ఇప్పటికి సర్వవిధముల యుద్ధము నా కనుకలముగనున్నది.
మున్నెట్టికిఁరానున్నదియుఁ దెలియదుగదా ? అర్జునుని
గెలుచుట నాకుసాధ్యమగునని కొండంత ధైర్యమున్నది
గాని కృష్ణుఁడెట్టి మాయోపాయములఁ గావించునో యని
ఁదడము సొశయించుచున్నది. కృష్ణుఁడు మా యలఁ బన్నుఁ
గాక నా కుఁగలభయమేమి. ....

నేడు శ్రీకృష్ణుఁడు, క్రీడి నాతోఁ బోరిపోరి యలసి యుండు
టఁగాంచి, రథముఁతోలుగించి దృష్టచ్యుయుని నన్ను మార్కొనఁ
జేసెను. వీఁడా నన్నంకిలిసేయునది. నేనలసి యుండుతఱిఁ
గాంచి, కృష్ణుఁడర్జునునిఁ బురికొల్పుకతంబున జయము సొశయ
ముగనున్నది. ఊ! ఇందులకేమి. మాకు జయము చేకూరఁగలదని
నేదలంచితి నాయేమి ?

చ. ఎఱుఁగుదుఁ బాండునందను లహీనబలాభ్యులు; ఐకమత్యమున్
దోఱులని జోదులందులకుఁ దోడుసహాయముఁ జేయుఁగృష్ణుఁడున్;
కురుబలమైకమత్యమునకుం గడుదప్పుగనూడు లోన మ
చ్చరమువహించు సక్కతన నైన్యవినాశన మెంచదెన్నఁడున్.

కర్ణవిక్రమము.

అర్జునుండెచ్చటనున్నదియు దెలియకున్నది. ఎవరెటులున్నను నాకేమి? నేఁబోరెడఁగాక, (అని తెరవైపుజూచి) ఓ పాండవ వీరులారా !

శా. చూడంజాలఁడొనామపోటుఁదనమున్ శూరత్వముందక్కి పోరాడంజాలఁడో? పంగువోబధిరుఁడో యుధుండో, ద్యోవాహినీ చూడామోఘపవిత్రపాశుపతమె చ్ఛోజిక్కెనో సుగ్రోక్కెనో; ఏడీ యామగరాచబిడ్డఁడు నరుం డేచాయఁ బొంచుండెనో ?

(అని కర్ణుఁడు నిష్క్రమించును.)

స్థలము. కురుక్షేత్ర ప్రాంతము:—కృష్ణార్జునుల పోవేశము.

అర్జు:—కృష్ణా ! దేవతుల కరుణాకటాక్ష విశేషంబున నార్జించిన యస్త్రంబులన్నియుఁ గర్ణునిచే నిర్జింపఁబడియెఁగదా! అత్యుత్తాణీరుండనగు నేనే యింత బెండుపడుచుండ వేటొక్క యుక్కలుండీ కర్ణునిముందు నిలువఁగలఁడా ? భుజవిక్రమము క్రమక్రమముగ క్షీణించుచున్నది. ఆతఁడో, యిండు కయుఁ చలింపఁడు,

చ. బెదరడుచెక్కిటన్ జెమట బిందువులూరవు తూపులేసినన్
జెదరడువాఁడిమిగలుగు చిల్కులునాటిన వేడియూర్పులన్

కర్ణవిక్రమము.

బొదలఁడు, తూణమందుఁగల ముల్కులఁ, నైకొను వేళనైనను
గదలఁడు? మేలుమేలవుర! కర్ణుని విక్రమ మింతయొప్పునే.

కృష్ణుఁ:-అర్జునా! దీనికై యింతవిచారింపనేల ? సురంభముడిగి
శాంతుండవై యుద్ధమొనర్చుము.

ఉ. పర్యవసానమే సరణి భాసిలునోయను చింతఁదక్కి, లో
స్థైర్యముబాదుకొల్పి ధృతి దప్పక యాచకు లొంగకుండ నీ
కార్యము నీవొనర్పవలె; కాలముఁబట్టిఫలించు; లోకము
దాద్యులు కార్యసాధకులు యత్న మొనర్చక మానరెయ్యెడన్.

అర్జుఁ:-కృష్ణా! ఈ యవమానమెట్లుసహించవచ్చు. దేవేంద్ర
దత్తమైన కిరీటము....

కృష్ణుఁ:-అందులకు విచారింపనేల ? శల్యుని ధర్మమాయని బ్రచికి
నాడవు, సంతసింపుము.

అర్జుఁ:-ఆచార్యమనమున్నట్లు కర్ణుఁడెట్లుగ్రహించెను.

కృష్ణుఁ:-చారులవలన నెఱింగి మనలఁ దార్కొనియెను.

అర్జుఁ:-తార్కొనెఁబో. మగుడ రథముఁదొలంగించి పాటివచ్చుట
కీర్తికి గళంకముకాదా!

కృష్ణుఁ:-అర్జునా! సమరమున సమయానుకూలముగ వ్యవహరింప
వలెను.

ఉ. కోల్పులిపోల్కి మైమఱచి రోసము పెంపునవైరియుద్ధమున్
సల్పుతఱిన్ తొలంగఁదగుఁ జాలశుభంబగు; దాకెనేని సు

కర్ణవిక్రమము.

కల్పము సిద్ధిఁజెందునె? న గంబులు బీటలువాటి బ్రద్దలా
పొల్పునవెట్టఁగొల్పెడు నభోమణిబారికి నగ్గమాదురే ?

(అంత దృష్టమృత్యుఁడధిక సురంభమునఁ బ్రవేశించి)
జయము. జయము. కృష్ణా! జగదాధిపతివా!

కృష్ణుఁ—(తనలో) ముఖవైఖరిఁజూడ నుల్లాసముగఁ గన్పట్టుచున్నది.

(ప్రకాశముగ) పాండవసేనాధిపతివచ్చు కార్యమెట్టిదియో

అర్జుఁ—(తనలో) ఇతఁడు కర్ణునకు భీతిలివచ్చినట్లు దోచుచున్నది.

దృష్టః—ఏమనిచెప్పఁదగు. మనకు శుభ కాలము సుప్రాప్తమైనది.

గీ. అడుగు విక్కిలి పెంపొందు మడుగునందు

మదగజంబు తగుల్వడు మాడ్కినహహ

భూసురుని శాపకారణం బునను కుంగె

సంగరస్థలిఁ గర్ణుని స్వంధనంబు.

కృష్ణుఁ—అట్లయినచో నీ శుభవర్తమానము పాండవాగ్రిజనకుఁ
దెలియఁజేయుము.

దృష్టః—ఇప్పుడే (అని నిష్క్రమించును.)

అర్జుఁ—కృష్ణా! సుకల్పసిద్ధిఁడవు.

కృష్ణుఁ—నీవు జయోదరిను బెండ్లాడుటకు సిద్ధముగ నుండుము.

(అటోపమున శల్యునితోఁ గర్ణుఁడు ప్రవేశించి కీర్తిఁజూచి)

ఉ. పాటినివేలరా హరుని బల్మినడంచిన బంటుమిన్న! వి

స్తారయశోవిశాలురగు ఊత్రీయులెల్ల హసింపఁజూప తూ

కర్ణవికృమము.

చీరములూని భీతిలిజుఁగితివే మగవాఁడవార! దో
స్సారమడంగెనే శరము చాపము తూణముఁ ద్రుప్పువట్టెనే.
(అని కృష్ణుఁజూచి తిరస్కారముగ) ఓహో! శ్రీకృష్ణభగవానుఁడా!

సీ. ఎవనిప్రతాపాగ్ని కింధనమై భస్మ
మయ్యె శత్రువుల శస్త్రాస్త్రసమితి
ఎవ్వని దోశ్యక్తి పృథ్వీశ గళరక్త
ధారల గఱ్ఱునఁ ద్రావి తేన్మె
నెవ్వని తురగ మత్రేభ భటపద ర
జఃపాళి నినుఁడు సుఛన్నుఁడయ్యె
నెవ్వని హుంకార హేరాశ రవమున
బ్రహ్మాండ భాండంబు బద్ధలయ్యె
గీ. నెవని ధాటికి బెగ్గిలి కృష్ణుఁడనెడి
యాదవేంద్రుండు వారాశి యందుడాగె
నట్టిబలుని జరాసంధు నణచి నట్టి
కర్ణుఁడిదెవచ్చె జయలక్ష్మీఁ గైకొనంగ.

శల్యుఁ:-కృష్ణా! నిన్నాశ్రయించిన జయలక్ష్మీ మాకిపుడొసంగక
తప్పదు.

కృష్ణుఁ:-ఇంతకుపూర్వమే అర్జునుఁడుగైకొని విజయుఁడయ్యెను
కర్ణుఁ:- (అర్జునునిజూచి) ఓహో! అర్జునా! ఈపలుకులకు
గర్వింపకుము.

కర్ణవిక్రమము.

చ. భవుని నిరాకరింపఁగల బాహుబలుండీతఁడంచు నీ తునూ
 ద్భవునిధనుస్సుద్రుంపఁబలు పల్కుల నెక్కులువెట్టు నాఘటో
 ద్భవుని వధింపఁజాలని కతుంబున నేమియుఁ జేయనట్టి సైం
 ధవునివధించు నీదు బలదర్పములెవ్వఁడెఱుంగకుండునో.

అర్జు.—ఎవఁడెఱింగిన నెఱుంగకున్న నీవెఱుంగుదువు.

కృష్ణ.—నిస్సందేహముగ.

కర్ణ.—అవునవును. కృష్ణా! నేనెఱుంగుదును. నేనే యననేల లోక
 మెఱుంగును.

చ. తనదుపరాక్రమంబణఁగఁ దాల్కొనఁజాలక జంకి బెగ్గిలన్
 గనుఁగొని యుగ్రమూర్తివయి కైదువుఁబూనిన నిన్నుబట్టి, నీ
 మనుమడఁబ్రోవుమంచు బ్రతిమాలి శిఖండిని మున్ను బెట్టి, శాం
 తనవధియించు కీడి బల దర్పము లెవ్వఁడెఱుంగకుండునో.

అర్జు.—ఓరీరాధానందనా! నిన్ను నే గణించువాడఁగాను.

గీ. కాలునింబోలు వీరుల కండక్రొవ్వ
 ణంచి భువినిమించి పరాక్రమించినాడ
 నాచినారాయణుడు క న్నాకునాకు,
 రారవధియింతుఁగర్ణ! నీ రణము తృణము.

కర్ణ.—శ్రీకృష్ణుడాదినారాయణుండగును. నీవొక వీరుండవగుదువు.

శా. నానారాజ వితాన సేనలకు న న్యాయంబుగా యుద్ధసం
 ధానంబున్ బొనరించి యందునొకపె ద్దంజూచి వంచించి య

కర్ణవికృమము.

వ్యానిండుంచి “యితండు దైత్యుడు మహాసాపాత్ముడు” చెల్లెడన్

ఏనే దైత్య కులాంతకుండ నను నీ కృష్ణుండు శ్రీవిష్ణువే.

కృష్ణుః—కర్ణా! ఎందులకీ యక్కఱకురానిపలుకులు.

శల్యుః—కీడి ములుకులు బుద్ధిచెప్పినగాని యీ పలుకులు కట్టు
వడవు. అర్జునా! సిద్ధముగనున్నావా ?

అర్జుః—సూతకుల సంజాతా! ఈగాండివమెట్టిదో యెఱిగియు నిట్లు
పేలుచున్నావేమి ?

కర్ణుః—నీ గాండివమెట్టిదయ్య నాకేమి భయము.

ఉ. దండమునుం గమండలము దాలించిచోరయతీశ్వరుండవై
కొండలనక్కిచానల తగుక్కునిపోవు బాజుంగుమిన్న! యు
ద్దండ శరాసనాది శర తండముగైకొని వచ్చినంతనే
నిండుమగంటిమిందొలగి నీకు భయంపడ నీశ్వరుండనే ?

శల్యుః—కర్ణా! ఎందులకీపలుకులు. రథము కుంగెగదా! నామాట
వినుము. అర్జునుని శరణువేడుము.

కృష్ణుః—శరణమా ? మరణము.

అర్జుః—ప్రోవుమనిన బోచువారలెవరు!

కర్ణుః—ఓహో ! యేమియీ శూరత్వము.

ఉ. భీరుడగాను నేనురణ వీరుడ, శూరుడ, శత్రులోక సం
హారుడఁ సూరిసజ్జనవి హారుడ, ధీరుడ, భూరిభీకరా
కారుడ, వైరిభీకరుడఁ గర్ణుడభాస్కరతుల్యవర్ణుడన్
ధీరుడవైనచోననువ ధింపుము నింపుముకీర్తిచంద్రికల్.

అర్జుః—సూతసుతుని వధించుట యొకకష్టమా.

కర్ణవిక్రమము.

కర్ణుఁ—ఆబింకమెట్టిదో చూచెదఁగాక శల్యా ! శీఘ్రముగ వెడలి
యొకొకరథముఁ గైకొనిరమ్ము.

కృష్ణుఁ— అట్లువలనుపడను. శల్యా! కదలితివేని నీ కంఠముఁద్రోల్చి
భూమిపైఁబడును.

కర్ణుఁ— ఛీ! ఛీ! కృష్ణా.....

కృష్ణుఁ—మఱియొడు రథముఁదెచ్చుటకుఁ గాల మొసంగము.

కర్ణుఁ—కారణము.

అర్జుఁ—భర్తనిమోహరించి మించిన నాబాణములు నీ పాణము
లకుఁ ద్రఱికిల్లుటయ ముఖ్యకారణము.

కర్ణుఁ—ఒకరురథముపై, నొకరుక్రింద—ఇయ్యది రణధర్మమా!

కృష్ణుఁ—కర్ణా! ధర్మప్రసంగ మెత్తకుము.

చ. మదమున భీమునిబిలుకు మార్పఁదలంచుట మీకుధర్మమే
బెదరకద్రొపడి బరిభవింపఁదలంచుట మీకు ధర్మమే
పదువురుగూడి యొక్క పసి పాపనుజంపుట మీకుధర్మమే
కదనమునందు నిన్గవిసి కంఠముఁమ్రించుట మాకధర్మమే.

కర్ణుఁ— అట్లయిన మీరుపోరుటయు నధర్మమే.

అర్జుఁ—ఏమీ! మారాజ్యమునకై మేము పోరాడుటయధర్మమా !

కర్ణుఁ—కొవ్వొ జూదమాడి యోడిన రాజ్యమెట్లువచ్చును ?

కృష్ణుఁ—రాజ్యము వీరభోజ్యమనియూహించి పోరాడుచుంటిమి.

కర్ణుఁ—రాజ్యము వీరభోజ్యమగుఁగాక. కాదనియనువారలెవరు ?

మేలుచేయువారికిఁ గిడుచేయుట యెచ్చటిధర్మము ?

కర్ణవిక్రమము.

అర్జు:-బౌరా! పాపము. కౌరవులు మాకు మేలు చేయుటకంటిమా?

కర్ణ:-ఓరీ! కృతఘ్న! నీవుమఱచితివి. చెప్పెదవినుము.

చ. తనయఱపాలుగోలుపడి తమ్ముల భార్యలనోడె ధర్మనం
దనుడలమ్యాతమందు; దుష్కదక్షిణి నాథునిబిడ్డ కుడు కా
రణమునబోచెమిమ్ముభృత రాష్ట్రము దాస్యమునుండి; నమ్ములై
మనుచుగృతజ్ఞులౌటకును మారుగ బోరుటమీకుఁబాడియే ?

కృష్ణ:-ఓయీకర్ణా ! నేనొకధర్మముఁ జెప్పెదవినుము. కుటిల
చిత్తులగు కౌరవుల వధించుటరాచపాడి. నాడు ప్రజాపడిని
పరాభవించునపుడీ ధర్మమునశించెనే ? వైరుల నెట్లుతైన
మారణమొనర్చుట మా రణధర్మము.

గీ. జలధరమునుండి తొలగు వర్షంబుఁబోలి
ధర్మమునునది యతి పవి త్రోబయగును
అవనిఁబడు వర్షధారల యట్లు, పాప
కర్ములంజేరి ధర్మ మ ధర్మమయ్యె.

అర్జు:-కర్ణా! పారిపోవుటకుఁ బ్రయత్నించుచుంటివా యేమి ?

శల్య:-అర్జునా! కర్ణసిన్ధుభావము బాగుగ గ్రహించితివి. కర్ణా!
ప్రాణము పోయినబోవుఁగాక పరుగిడవలదు. పీరుడవని
నమ్మి నీకుసారథి నైతిని. నాకుఁదలకొట్టినట్లున్నది.

కర్ణ:-అవును. రాజదోహదకుఁ దలకొట్టుటయేశిక్ష.

(అని యర్జునుఁజూచి) ఓరీ! గర్వాంధా! బృహన్నలా!

కర్ణవిక్రమము.

ఉ. స్థాణుని మెప్పుడొదిన మ దంబునమెన్నును మన్నుగానవా
 స్థాణువువచ్చుగాక నిను సంగరరంగమునందు దీర్ఘ ని
 దాణునిఁజేతు నా శితశరంబు భయంకరవహ్నికీలనన్
 బాణముఁచూచును బయిని ప్రాణములన్ దహించు నెంతయున్
 అర్జు:- ఓరా! ఏవలైన నవ్వుచుర నెడి సిగ్గెనలేకపోయెగదా ?

మ. హరిమత్సరియింట, వానర కులాధ్యక్షుండుడాలంట, సంగరసంక్రీడలగీర్తిఁగొంటినట, యీ గాండీవముంబూని, యీ శ్వరుమెప్పించినబల్లిదుండనట, హా పాపంబు! సూతుండు నన్ బరిమార్చుగలఁడంట, ఛీహరిణమా! పంచాస్యముగూల్చెడిన్.

కర్ణ:- అర్జునా! నీవెంతటి స్వాతిశయముఁగలవాడ వయ్య ధర్మ యుద్ధముననన్ను జయింపఁజాలవు. కృష్ణుని ప్రేరణమున నీవు నన్నధర్మమునఁ జంపుదువుగాక. అయ్యది నీవు నన్ను జయించి నట్లుకాదు. ఇంతకు మీరధర్మయుద్ధమునకుఁ బాలుపడి గ్రహించునది మాయుచ్ఛిష్టముగాని యొండుగాదు.

ఉ. ఇష్టమువచ్చినట్టుల న నేకవిధంబుల మేము ప్రీతి ను
 తృప్తియుగా ధరాతలము నేలిసుఖంబులఁ జెందినాము; సంతోషినిమీరు చుట్టముల తోడను మేముభుజించి త్రోయును
 చిట్టపుఁగూడుమెండుగ భుజింపుడుకృష్ణుఁడు సంతసింపగన్.
 (తనలో) ఇక మొండిపల్కులతో నేమిఫలము ?

ఉ. ఎంతటియుద్ధభారము వ హించెనో నామరథంబుకుంగె, నా పుతమణంగె; గౌరవ నృపాలుని పెంపుదొలంగె; నాజి వి

కర్ణవిక్రమము.

క్లాంతినిచూచి కౌశల్య; జయకాలము పొడవపడుచున్నది; న
త్యంతముఁజెందె బల్లియు; ని రాశవహింపుటకింకశంకయే.

గీ. విధిబలీయంబు రణమున రథము కుంగె

నాగ్రహమణిగై వైరాగ్య మావహిలై

భారమయ్యెచహింప శ రీరమెల్ల

చాఁదలంచితి నాకేల జయజగీష.

పర్యవసావమెట్లున్నను—నావిధి నేనొనర్చుకతప్పుదు

ఉ. భవ్యులు పాండునందనులు పాడియెఱిగినవారు; వారిబాం
ధవ్యమునాకు భావ్యమయి నన్ కురునాథునిచెల్చి కల్మింగ
ర్తవ్యముపొరితంబు; సమ రంబానరించి ప్రరాక్రమించెదన్
నవ్యయశోవిలాసమున నాకసుఖాతిశయంబు లందెదన్ .

(పకాశముగ) అర్జునా! జాలమెందులకు ?

ఉ. గాండివముంగలట్టి త్రిజ గన్నుత బాహుబలుండవీవు; సూ
తుండనునేను, నీకుఁగల దోర్బలసగపద తెల్లమయ్యె; గో
దండివివీవు; నేనుగదా చాల్చితి; నిన్నుజయితు; నాగదా
దండము కాలదండము; ర ధంబిలఁగుంగినఁ జేవక్రుంగునే ?

నీహాకరహాస్యము గ్రహింపవలసి యున్నది. దురదృష్ట
వశమున నేఁజచ్చెదంగాక. “ కర్ణనిజయించితి ” ననుగర్వము
నీకెంతమాత్రమువలదు. విన్నావా ?

నీ. కపటభాసురవేష గాతుఁడై, దేవతా

ధ్యక్షుడు ననునొంప దక్షుఁడయ్యె

కర్ణవికాసము.

ధాత్రీసురేంద్రుని విత్రజిహ్వోద్భూత

శాపంబు జ్యముక్త రోపమయ్యె
వరములఁగాఁగ్గించి పాడుభూవరుమనో

హస్తినాయడఁ బ్రాణ హస్తీయయ్యె
కైరియై దోహియై సారధ్యము వహించి

శల్యుడు హృచ్చల్య తుల్యుడయ్యె
గీ. రథముక్తుంగె, భవన్మనో రథము సిద్ధిఁ
జెందె; నాడెందమున ధృతి డిందె; మీకు
ముదముగూర్చఁగ్రష్టుఁడు కొంత మోసపుచ్చెఁ
గాకయున్నయేపాటి నీ కండబలిమి ?

గీ. రథముక్తుంగిన నేమియా యుధములేక
యున్న నేమి నామేనిచు మొందుచాలు
నీకుఁబ్రక్కలో బల్లెత్తై నినువధింపఁ
మల్లచఱచితి రమ్మ నీ మదమణుతు.

(అనికర్ణుడు నిష్క్రమించును.)

కృష్ణః—అర్జునా! వేగమే వీనిశిరముఁడునుమవలయు.

అర్జుః— కృష్ణా! ఈరాజ్యలక్ష్మికి నై మగుడ నధర్మకార్యముల
నెన్నిటిఁజేయవలెను. భీష్మద్రోణులఁజూపు కిల్బిషము
చాలదా ?

ఉ. కేలునడకుచుండఁగడు; గీతల నించుక యభ్యసించి చు
ట్టాలవధించినాడ నకటా! యదిచాలదె? చాలుఁజాలు నీ

కర్ణవిక్రమము.

యాలము; రాజ్యవైభవ ను ఖాళికయ్యబుల కాసఁజెంది, యే
లీల వధించెదన్ రథములేక దురంబానరించు కర్ణునిన్.

కృష్ణః—అర్జునా! మారుమాటాడకుండ యుద్ధమంతమగువాక నే
నుడువునట్లు గావించుచుండుము. యుద్ధానంతరము సర్వము
నీకు బోధించెద.

అర్జుః—నీవాజ్ఞాపింపఁగాదనియందునా? మున్ను గావించిన దోషము
లలో నిదియెంతటిది ?

ఉ. పిన్నటినాటినుండి ననుఁ బేరిమి పెంపుననాదరించి, నా
యన్న, కుమార! రార! యని యాదటముద్దులఁగుల్కు శౌర్య సం
పన్నిధి, భీష్మునిన్ విజిత భార్గవరామునిఁ జంపి నట్టి నా
కెన్నిక యున్నెకర్ణుడనఁ ? గృష్ణ! కడుంగడుఁదప్పుఁజేసితిన్.

ఉ. చెప్పెసమస్తవిద్యలను, శిష్యులలో ననుఁ బెద్దఁజేసె, నా
తప్పలనోర్చె, నేర్పెరణ ధర్మము మర్మము నట్టియొజ్జకున్
ముప్పుఘటిల్ల మేల్మొఱచు మోఱకుఁజోలిక మిన్నకుంటి; నే
నిప్పుడు కర్ణునిందునుమ నేటికి జంకెదఁ బాపచిత్తుడన్.

కృష్ణః—అర్జునా! ఈ విచారముతో నిపుడు లాభమేమి ?

గీ. పాపపుణ్యంబులెల్ల నా వలనెఱుంగ
వచ్చు; మేఱిసింగంబుచేఁ బడినతఱిని
కరుణవహియించి కుందువేఁ టరులు గలరె ?
ఎట్టిదో టాతధర్మమీ వెఱుంగవకట.

అర్జుః—నీయాజ్ఞ నుల్లంఘించెదనా ?

కర్తవ్యక్రమము.

కృష్ణుః—శ్రీఘముగనడువుము.

(అని యుద్ధుచుని కరముబట్టుకొని కృష్ణుడు నిష్క్రమించును.)

శల్యుః—అబ్బ! ఇప్పటికి కృష్ణార్జునసంవాదము ముగిసినది.

కర్ణుడుచచ్చుట నిశ్చయము. (అని తెరవైపుఁజూచి)

బౌరా! విరధుఁడైనను కర్ణుఁడెట్లు యుద్ధముఁజేయుచున్నాఁడు.

మేలు మేలు కర్ణా!

గీ. రాజధర్మంబుఁబాటించి రణమొనర్చి

నిష్క్రళంకయశమ్మున నెగడితీవు

ద్రోహముఁదలంచి నిను నిరు త్సాహుఁజేసి

యశముఁగాంచితి నెయ్యది యధికమగునో?

అహహా! మఱియేమున్నది. కర్ణునకుఁ గాలముసమీపించినది.

గీ. యమభటోదగ్గి దంష్ట్రాచ యంబుఁబోలి

కూగ బడబాగ్నికీలల కొలఁదిఁగాంచి

మించిభండనస్థలి నాకృ మించి, విజయ

కనకపుంఖాస్త్రసంఘంబు కర్ణుఁజెనకు.

ఇట్టిదారుణకార్యముఁ జూచుటకు నాకనులు గావించిన

పాపమెట్టిదో?

గీ. వైరిరాజమండలకాంతి పమ్ముఁజేసి

కౌరవాధీశుహృదయ పం శబమునకొడ

యుడయి మృత్యువన్ గాలాహి యొడిసిపట్ట

గర్జనారాండబింబంబు కాంతిఁదొలఁగె.

కర్ణవిక్రమము.

ఎప్పటికెయ్యది రానున్నదో యెఱుగ నేరికగును? అహహా!
చూచుచుండ దుఃఖముపొంగుచున్నదికదా ?

గీ. స్వభుజదర్పాబు స్వప్రతా పంబుఁదలఁచి
మనుజుఁడొనరించుఁగార్యంబు; ముచ్చిఁజెన
నధికుఁడననొప్పుఁ, గీఁడైన నల్పుఁడగును
సకలజనులు వశులుకాల చక్రమునకు

సీ. తనచాపరోపప్ర తాపఁహికి మేరు
భూధర మపరంజి పూదెగాగ
తన శాంతవదనంబు ననజారి నైఖరి
కొరవకైరవ గణముఁబెనుప
దనదానసుగుణంబు ధరణీసురులకెల్ల
మహినిగీర్వాణదు) మంబుగాగఁ
దనయశఃకౌముదీ తండంబు భాస్వచ్ఛ
రచ్చంది)కాడంబ రము నణంపఁ

గీ. ప్రిజ్యకౌరవసామ్రాజ్య వైభవమునఁ
బూర్వమండలాధిపతుల పౌలుపుఁగాంచి
పాండునగదనుల యదృష్ట వశమువలనఁ
గర్హుడిఁడె పోవుచున్నాడు కాలపురికి.

(తెరలోకలకలము.)

శల్కుః—అహహా!! ప్రిమాదము సంభవింపుచున్నదే? కర్ణుడు నేలఁ

కర్ణవిక్రమము.

గూలిన కారణమునగురు సైన్యము దైన్యముఁజెంది పంచ బంగాళమైనది. కర్ణునిఁజింపితి నను సంతోషమున నర్జునుఁడు ధర్మరాజు పజ్జకేగుచున్నట్లున్నది. భీముఁడు కురు సైన్యములపైఁ జెలరేగుచున్నాడు. కృష్ణుఁడు కర్ణునిపజ్జ నిలిచి యున్నట్లున్నది. ఇంక నేనాలస్యముఁ జేయఁజనదు. ఓకొరవ యోధవరులారా!

ఉ. ఇంచుకతాల్కిఁబూనుఁడు, జ యించెద మీకు జయంబునేడుగా
వించెద, నాబలంబుగని పించెద రాజునకెల్లరాజ్య మి
ప్పించెద, శత్రురాజుల శ పించెద, నాజిని సింగమట్లు వ
చ్చించెద, యుద్ధభారముభరించెద, భీతిఁజలింప నేటికిన్.

(అని శల్యుఁడు నిష్క్రమించును.)

—

—:కు రు షే త్రి ము:—

—

(యుద్ధరంగమునఁ గర్ణుఁడు గూలి పడియుండును. కృష్ణుఁడు శల్యుఁడు నొకయోధ నిలిచియుండును.)

కర్ణు:—కృష్ణా! నీకోరిక నెరవేరినదిగదా ?

ఉ. వంచనయన్ హలంబునకుఁ బొందుతనూభవులన్ వృషంబులన్
బూంచి, యస్మగ్న్య రీసలిల ముల్ రణభూమిని జల్లి సాగు గా

కర్ణవికృమము.

విచ్చి, యరాతివీరగళ బీజములంతట నాచినాటి స్మృతి
భించినయంత నేమనుభ విచెదవీపు కృషీవలుండవై;

కృష్ణుః—నిశ్చయమే. ఇందు నేననుభవించుటకుఁగాదు. అది యట్లుండ

నీవు నేఁజెప్పినట్లు పాండవులఁజేరియున్న—

కర్ణుః—కృష్ణా! ఆవిచారము నాకు సుంతయులేదు.

మ. జననాథుండతఁడేను సూతకుల సుజాతుండ వట్లయ్యుఁ, జే
ర్చినిరావించి విశేషతోషమున మైత్రింజేసి, నన్ రాజుఁజే
సినదురోధ్యుఁ బాసి తమ్ములనుచున్ జింతించి యాపాండు సు
దనులంగూఁడుటకంఠఁజచ్చుటయె సద్ధర్మంబుగా నెంచితిన్.

మఱియు రాజ్యభోగములయం దాశక్తియు, నర్జునుఁడు
సనువధింపఁజాలునను నదైర్యము నామనంబునలేవు.

చ. కురువిభుపేరనిభృవి సకుంత బాహుపరాక్రమోన్నతిన్
బరన్మపులెల్లనొదలలు వంప ధ్రువంబుగ నేనయేలి సు
స్థిరముగ రాజ్యభోగములఁ జెందితిఁ గృష్ణ! దురంబునందు నా
దురధము కుంగఁగాదె ననుఁ ద్రుంచెగిరిటి యధర్మవైఖరిన్.

కృష్ణుః—కర్ణా! సీరథము భూమిఁక్రంగకున్న నర్జునుఁడు నిను
జయింపఁజాలఁడని నేనునిశ్చయముగఁ జెప్పఁగలను.

శల్యుః—నిస్సందేహముగ.

కర్ణుః—కృష్ణా! ఇపుడాపలుకులవలన నేమిత్తప్రియుండును ?

కర్ణవిక్రమము.

శా. ఘోరారణ్యముఁగాల్చి ముజ్జగము లుద్ఘోషింప, జంభారిదో
స్సారంబున్ స్వబలాతిరేకమున నిస్సారంబుఁగావించి, హం
వీరాగ్రేసరుఁడై ధనుస్సుగొనునా వివృచ్చునౌద్ధత్యమున్
చీరంబున్ దుదిముట్టఁజూడఁదటి త ప్పెన్దప్పెనిర్భాగ్యుడన్.

మ. నరుఁడాభీష్ముని ధాటికోడిదిగులొం దన్ గాంచిచక్రంబునన్
కరిపైసింగముమాడ్కి భీష్మునిపయిన్ లంఘించి యాటోప భీ
కరముంజూపితివీవు; నాకు రథమొక్కండున్నఁబంచాయుధ
స్ఫురణంబున్ బ్రకటించిరుద్రునివలెన్ జూపింపవే రాద్రమున్

కృష్ణః—కర్ణా! ఇపుడిట్లునీవు విచారించిన లాభమేముండును. నీకు
నిర్వాణకాలము సమీపించుచున్నది. కోరికలున్నఁ దెలి
యఁజేయుము. నెరవేర్చఁబ్రయత్నించెద.

శల్యుః—దుర్యోధనుఁడు గాపాడంబడు కోరికదక్క మరియెందు
కోరిక కర్ణునకేలయుండును ?

కృష్ణః—కష్టా! నాపయింగల యభిమానముచే నీచట్లనుచుంటివిగాని
నాకుంగోరిక లేమున్నవి ? పాండవులయందుఁ గౌరవుల
యందునాకు సమానభావముగలదని నీవెఱుంగుదువు.
పాండవులు గెలువఁజాలిరేని నాసహోదరులు రాజ్య
మేలఁగలరు. కౌరవులు గెలువఁజాలిరేని నన్నుఁ బోషించిన
దుర్యోధనుడు రాజ్యమేలఁగలఁడు. ఎవరైన నాకియ్యెడ
మేలుగలదు.

కర్ణవిక్రమము.

సీ. కన్యయై కడుఁ బేర్చిఁ గడుపారఁగాంచిన
 కుంతి కోరినయట్టి కోర్కెఁదీర్చి
 అల్లారఁబెంచిన తల్లిదండ్రులు సంత
 సముఁజెంద ముద్దుముచ్చటలఁదీర్చి
 కీడినెదిర్చి పోరాడునే యంచు సు
 దేహించు జనుల సందియముఁదీర్చి
 పరులెల్ల దుఃఖంప నరనాథు నొనరించి
 నట్టి సుయోధను నప్పుఁదీర్చి

గీ. పాండునందనుల యదృష్ట వశమువలన
 రథము భువిఁగ్రుంగఁ దన మనో రథమణిగ
 స్వాంతమునఁ జింతలేకుండ సంగరమునఁ
 గూలి చానున్నవానికిఁ గోర్కెలేల ?

చ. వెరవరియైన యర్జునుఁడు వీరులకుం దలమానికగబు; మీ
 దలయఁడుగాక సూతజుడ హంకృతిమై ధ్వజమెత్తివచ్చినన్
 వెఱచెడువాఁడె?యంచు గురువృద్ధులు పల్కినవల్కులెల్ల బ
 ల్లఱపులుగాగఁ బోరితిని; యతియచాలు భుజంగభంజనా.

అయిననీవు కోరినవాడవగుటచే నా యభిప్రాయము దెలి
 పెదను. భీష్మద్రోణకర్ణుల వధించిన యధర్మమార్గమునగాక, నీవు
 బలరాముఁడు మధ్యవర్తులైయుండగా న్యాయమార్గమున భీముడు
 దుర్యోధనుని జయించెనేని పాండవులకు రాజ్యమిప్పింపుము.

కర్ణవిక్రమము.

కృష్ణుఁ—(మృదహాసమున) నాకు సహితమట్లు గావింపవలయుననియే యున్నది.

కర్ణుఁ— అవును కృష్ణా! నిన్నెఱుఁగుదును. (అని శల్యునిజూచి)
శల్యా, నాపలుకులుగ దుర్యోధనునితో నిట్లు చెప్పము.

గీ. కాల మనుకూలమైన భూ పాలకుండు
పౌరుషంబునఁ గార్య సా ఫల్య మొందుఁ
జవుటేనేల నాటిన విత్తు చందమయ్యె
మన మహాహవ సన్నాహ మనుఁగు సఖుండ.

గీ. భీమునకుఁజిక్కి తమ్ముండు పెనఁగులాడఁ
బోవలెకుంటి, వివ్వచ్చుఁ బోరితమున
గెలువలెకుంటి, నామైత్రి వలనఁజుదిని
వ్యర్థమయ్యె నీయత్నంబు పార్థివేందరి;

ఉ. కౌరవనాథ! నీకుఁగల కల్మి నశింపకయుండ నామదో
స్సారమునన్ విరోధులను జంపి జయొదిరఁ బెడ్డియాడనేఁ
గోరితిఁబోరితిన్ దుదకుఁ గూలితివెడియుఁ గర్ణనాదలన్
భారతయుద్ధమన్న యపవాదముఁజెందితిఁ జాలకుందితిన్.

మద్యనాథా! నేఁగూలితినను వార్తవినినతక్షణమే దుర్యో
ధనుఁడు గాఢముగ మూర్ఛిల్లియుండనోవు. లేనియెడ నిచ్చటికి
నచ్చియుండును. నీవుసత్వరముగఁబోయి దుర్యోధనునకు ధైర్యముఁ
గొలిపి, సైన్యాధిపత్యము వహించి నేను లేనికొఱంతఁదీర్పుము.

కర్ణవిక్రమము.

శల్యుః—అంగరాజా! నీవు గతించినవిమ్మట మఱియుద్ధమేల ?

(అని శల్యుఁడు నిష్క్రమించును.)

కర్ణుః—కృష్ణా! ధర్మరాజు నీకొరకుఁగాబోలు వచ్చుచున్నవాఁడు.

కృష్ణుః—కాదు. కాదు. నీవుగతించినవార్త వినియు నిజమో యట్ల
మో ప్రత్యక్షముగఁ జూడవచ్చుచున్నాడు. వైరముఁ
జూపింపక ధర్మరాజు నాశీర్వవింపుము.

కర్ణుః—వైరమొదులకు. అవశ్యమట్లానర్చెద.

ధర్ముః—(ప్రవేశించి) కృష్ణా! ఎదులకిచట వేచియుంటివి.

కృష్ణుః—కర్ణుఁడు జీవన్ముక్తిఁజెందు కాలము సమీపించుటచే
వేచియుంటిని.

ధర్ముః—(కర్ణునిజూచి తనలో) అబ్బ! మన్మథశృంగారమున్నటికి
నూడిపడినది.

(ప్రకాశముగ) అంగరాజా! నీవుమిక్కిలి ధన్యుఁడవు.

సీ. భార్గవరాముని పజ్జ శిష్యుండవై

యఖిలశస్త్రాస్త్రంబు లరసితీవు

కవ్వడినెదిరింపఁగల మేటియొంటరి

యంచు నెన్నఁగ ఖ్యాతిఁగాంచితీవు

భూరి శస్త్రాస్త్రవైపుణ్యంబు ప్రకటించి

పరిపాలకత్వంబుఁ బడసితీవు

ధనము తృణంబుగాఁ ద్యాగంబుగావించి

దానకర్ణుడనఁ దనరీతీవు

కర్ణవిక్రమము.

గీ. ధర్మగల పేరులెల్లఁ దలఁడిల
స్వర్ణపుంభానుపుంభాత్ర సమితి నరులఁ
గూల్చి, సఖుని ఋణము దీర్చి గూలితీవు
అవని జన్మంబు సార్థకమయ్యెఁగాదె.

కర్ణ:-ధర్మరాజా! యెల్లరాజ్యపాలన మొకరిస్వాధీనముననుండదు
గదా? మావంతయినది. ఇకనీవంతున్నది.

ఉ. పాడిఁదలంచి యార్యజన వర్మలప్రానుడి సంగ్రహించి, పాఠ
జాడలమంచివెంచి జనసంఘముఁ జక్కగసంస్కరించి, మేల్
కీడులపొల్పుఁగాంచి పటుకీర్తివహించి, ధర్మి మించి, ని
ష్ఠేడవచక్రవర్తిగఁ గ మీదుఁగుమెచ్చగ రాజ్యమేలుమీ.

(తనలో) దుర్యోధను నాశీర్వదింపవలసిన నేను ధర్మరాజు
నాశీర్వదింపవలసి వచ్చెఁగదా? తుదకునాస్నేహము యుద్ధాధను
మోసపుచ్చినది. హాస్నేహమా!

ఉ. చుచలత్మీనామ పరి చారికయైకనుసన్నఁగొల్వఁ గా
వించితి, దాన దానములఁ బెక్కులొనర్చి యశంబుగాంచి మె
ప్పించితిలోకమెల్ల; రిపు వీరులుభీతిలి తల్లడిల్లి మ
న్నించువిధంబుఁజేసితివి; నిన్నిపుడిట్లు పరిత్యజించితివ.

(ప్రకాశముగ హీనస్వరముతో) కృష్ణా! ఆయాసముగ
నున్నది.... ..దయయించుము.

కర్ణవిక్రమము.

కృష్ణుః—కర్ణా! అర్జునుడు నిన్నధర్మముగఁ జరిపెనని మనంబునఁ జింతిలకుము.

మ. మలమూత్రాన్వితమై నిరంతరము సంసారాభిలోఁ గుల్మి నె
చ్చెలులంబాయు శరీరమున్ నరుఁడు మ్రొచెన్; నీమవజ్రోపమో
జ్వలసత్కిన్ శరీరమున్ దునుమ గాశక్తుఁడె? యూహింప భూ
స్థలి నీజన్మము వర్ణనీయమగు నశాంతంబు నిక్కంబుగన్.

కర్ణుః—(అయాసమభినయింపుచు) నారాయణ. నా... రా.....
(అని దీర్ఘనిశ్వాసమువిడిచి విగతజీవుండగును)

కృష్ణుః—ధర్మరాజా! నిష్కారణముగ నన్ను నర్జునుని మాపించితివి.
ఇప్పుడు నీకోరిక నెరవేరినదిగదా?

ధర్మః—కృష్ణా! కర్ణుఁడు గతించినందులకు సంతోషమునకు మాఱు
దుఃఖ ముప్పొంగుచున్నది.

కృష్ణుః—దయార్ద్ర హృదయుఁడవుగనుక—ధర్మరాజా! భారత
యుద్ధము కర్ణునితోనే యంతరించినది. ఇంకనీవు పట్టాభి
షేక ప్రయత్నము—

(అంతఃదెరలో—ఓకొరవ యోధ వరు లారా!)

ఉ. చచ్చినయంగభూవిభుని స్థానమునందుఁగొంతఁ దీర్ప నే
వచ్చితి; భీతిఁదక్కినెఱి వాఁడిమివేడిమి లావు చూపి వి
వచ్చునభీమునింగవిసి వైరము తోరముగాఁగఁ బోరు డి
పచ్చుపడంగ భూరి విజయంబు రయంబునఁ బొందుడేపుమై.

కర్ణవిక్రమము.

కృష్ణ:-ధర్మరాజా ! శల్యుడు నైన్యాధిపత్యము నహించెను.
నీవతువచ్చినది. రథివై యుద్ధముజేయవలసి వచ్చును.
ధర్మ:-నీవుండగా నాకేమిభయము. సిద్ధముగనున్నాను. రమ్ము
(అని యిరువురునిష్క్రమింతురు.)

గద్య॥ ఇది శ్రీమద్భాగవతముల నృసింహశర్మ విరచిత
కర్ణవిక్రమమను యాపకంబున పంచమాకము సర్వము

సంపూర్ణము.

—:శ్రీరామార్పణమస్తు:—

ద్వితీయ ముద్రణము.

శ్రీ రామ ముద్రాణాలయము,
బరంపురం (గంజాం.)

రాయభారము

ఆ-ధ్యభూమియందు శ్రీయుత ఆంధ్ర వేషగిరిరావుగారు,
బి. ఏ. ఇట్లువాసినారు:—

“వేగుజుక్క గ్రంథమాలలో నిది నలుబదియైదవ పుస్తకము. శ్రీయుతులు భాగవతుల నరసింహశర్మగారిచే రచియింపబడినది. భారతోద్యోగపర్వమునందలి శ్రీకృష్ణకావ్యవృత్తాంతము ఇందువిపులముగ ప్రకరణములక్రింద విభజింపబడి వివరింపబడినది. శీశృష్ణుని రాజకీయచారంధర్యమున కీగ్రంథవిషయము ప్రదర్శనశాల. ఇందలి భారతకాలమునాటి భారతదేశపటము, చిత్రపటములు, కౌరవవంశవృక్షము విషయవివరణమున కెంతయు నుపయోగపడుచు గ్రంథప్రయోజనమును అధికరించుచున్నది. జాతీయములతోడను, సామెతలతోడను నిండాటి ఇందలి వచనశైలి ప్రౌఢగ్రాంథికమై ఒప్పుచున్నది.

ఈ గ్రంథము నవలవలె హృదయము రంజింపజేసి, కావ్యమువలె జ్ఞానప్రదమై, నేటిరాజకీయలోకమునకు దర్పణమై తుదిముట్ట చదువనిచే విడువనీయని యత్యద్భుత సంఘటనములచే స్తంభభూతత్వమును, దిగ్భ్రమను బొందిచి తన్మయతలగలిగించి యలరించు నూతనగ్రంథరత్నము. భారతాంతర్గత పురాతన రాజకీయకథావృత్తాంతముగలిగి శ్రీకృష్ణుని దివ్యప్రతిభావిశేషమున శోభిల్లి విశ్వరూప ప్రదర్శనమున బలిపొత్త మైనది.

నేటి సుబ్బారాయశాస్త్రిగారి ధర్మజరాజనూయమువలె నిదియు భారతవిషయకమగు నొక ఆంధ్రవచన ప్రాథకావ్యము కాగలదని మానమృత. పృథకవిత్తను, గద్యకవిత్తను సమముగ శ్రీ శర్మగారు నడుపగలుగుటకు ఈ కావ్యము నిదర్శనమిచ్చుచున్నది. ఈ గ్రంథమునందలి నలుబదిమూడు ప్రకరణములకు శిరోభూషణములుగా వివిధగ్రంథములనుండి ఏర్పకూర్చబడిన పద్యరత్నములు శ్రీనరసింహశర్మగారు బహుగ్రంథద్రవ్యలగుట రూపించుచున్నవి.

NIR JARA

రక్త శుద్ధికి - నిర్జర - ధాతు వృద్ధికి

ధాతువు కారణాంతరములచే క్షీణించినపుడు సరములకు దౌర్బల్యము సంభవించును. మజీయు మిక్కిలి వేడిమిఁబట్టి, అగు వలన రక్తము చెడిపోవును. వైత్యవికారము, ధాతుదౌర్బల్యము, నిస్సత్తువ మొదలగునవి సంభవించి మగతనమునకు లోపము కలిగించును. ఈనిర్జర యను ఔషధరత్నము రోగులు, ఆరోగ్య వంతులు సేవింపఁదగినది. అజీర్ణము తొలగించి, అగ్నిదీప్తి కలిగించి, ఆహారవిహారాదులయందు తాహమును బలమును కలిగించుటలో దీనినిమించినది లేదని ఆయుర్వేదమహర్షులు ఘోషించి యున్నారు. మనపూర్వరాజులు దీనిని సదాసేవించుచుండెడివారు ప్రమేహాది దుర్జయరోగములకు మా నిర్జర వజ్రాయుధమని ఘంటాపథముగ చాటుచున్నారము. ఉడుకులకు, వాంతులకు, వైత్య వికారమునకు, దారుణ మేహవాతాదిదోషములకు, తిమ్మిరులకు, మూలవ్యాధులకు, సెగసవాయిలకు, ఉబ్బుపొగుడువులకు, ఈయాషధ ముపయోగింపనిదే ఇంకొక యాషధముపయోగించి మోసపోకుడు.

20 దినములకు సరిపడుడబ్బా 1కి రూ 2/- లు మాత్రమే.

ఖర్చులు కొనువారే భరించవలెను.

ఆయుర్వేదవికారద, వైద్యవిద్వాన్ శ్రీరంగంపేంకటరత్నం,

